

**AZ EGYÉNI MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐK
JÖVEDELMÉNEK ADÓZTATÁSA**

**Budapest
2003**

Agrárgazdasági tanulmányok

2003. 3. szám

Kiadja:
az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet

Főigazgató:
Udovecz Gábor

Szerkesztőbizottság:
Alvincz József, Dorgai László, Harza Lajos, Kamarásné Hegedűs Nóra (titkár),
Kapronczai István, Kartali János, Kovács Gábor, Popp József, Potori Norbert,
Udovecz Gábor

Készült:
a Kutatási Igazgatóság
Pénzügypolitikai Osztályán

Szerzők:
Alvincz József
Guba Mária

Közreműködött:
Mazúr Károlyné

Opponensek:

Dr. Borszéki Éva, a közgazdaságtudomány kandidátusa, tanszékvezető egyetemi docens, Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Gödöllő

Helgertné dr. Szabó Ilona, a közgazdaságtudomány kandidátusa, tanszékvezető egyetemi docens, Szent István Egyetem Gazdálkodási és Mezőgazdasági Főiskolai Kar, Gyöngyös

HU ISSN 1418 2122
ISBN 963 491 451 9

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	5
1. A vizsgálat adatbázisa, alkalmazott módszere	7
2. Adózás, mint a termelésbefolyásolás eszköze.....	11
3. Alkalmazható jövedelemadózási módok és szabályok az egyéni mezőgazdasági termelők körében	17
3.1. Az egyéni vállalkozók adózása	20
3.1.1. Vállalkozói jövedelem szerinti adózás	20
3.1.2. Átalányadózási szabályai.....	21
3.1.3. Adóalap és a fizetendő adó megállapítása vállalkozói jövedelem szerinti adózás esetén	22
3.2. A mezőgazdasági őstermelő magánszemély adózása	25
3.2.1. Adómentes őstermelői tevékenység	26
3.2.2. Átalányadózási szabályai.....	27
3.2.3. Tíz százalék vélelmezett költséghányad alkalmazásával megállapított jövedelem	29
3.2.4. A bevétellel szemben a költségek tételes elszámolása	29
3.2.5. Földvásárlási kedvezmények.....	30
3.3. Egyszerűsített vállalkozói adó	31
3.4. Az egyéni mezőgazdasági termelők különböző adózási módjainak összevetése	32
4. A mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó őstermelők választható adózási módja és az érintettek körének közelítése a 2000. évi adatok alapján.....	35
5. Az egyéni vállalkozók adózása	41
5.1. Az egyéni vállalkozók jövedelemtermelése.....	41
5.2. Az egyéni vállalkozást érintő kedvezmények.....	50
5.2.1. Bevételek csökkentő kedvezmények.....	50
5.2.2. Adókedvezmények	51
5.3. Veszteségelhatárolás lehetősége	52
5.4. Az egyéni gazdálkodók által fizetett adó.....	53
5.5. Az egyéni vállalkozásból származó jövedelmek	54
6. Kalkulációk az egyéni gazdaságok (családi gazdaságok) adózáshoz	57
6.1. A főbb mezőgazdasági ágazatok gazdasági pozíciója, az adóalap megállapítása.....	57
6.2. A különböző termelési profilok és a mezőgazdasági kistermelők adózási rendszerének összefüggése	66
6.2.1. Jellemző termelési irányok az egyéni gazdaságokban	66
6.2.2. Termelési irányok, méretek és a különböző adózási módok összefüggése, alkalmazási esélyei és hatásai az egyéni gazdaságokban.....	70
6.2.3. A kompenzációs felár és az adóalap, illetve adófizetés összefüggése ...	79
6.2.4. Az egyéni gazdaságok adózási rendszerének összefüggései a termelési méretekkel és a termelési szerkezettel	81

7. Az egyszerűsített vállalkozási adó alkalmazási esélyei a mezőgazdasági termelésben.....	87
8. Javaslatok az egyéni gazdaságok mezőgazdasági tevékenységére vonatkozó adózási szabályok továbbfejlesztéséhez.....	91
Összefoglalás	95
Summary	99
Kivonat.....	103
Abstract	104
Irodalomjegyzék	105
Táblázatok jegyzéke.....	107
Ábrák jegyzéke	109
Mellékletek	111
A sorozatban eddig megjelent tanulmányok.....	157

Bevezetés

A nyereség- és jövedelemadózás célja az állami feladatok ellátásához bevételek biztosítása. Emellett azonban az adórendszernek a gazdaság versenyképességének erősödését és az igazságos közteherviselés elvének érvényesülését is szolgálnia kell. Az adórendszer szerves része a gazdaságpolitikának és egyben eszköze is a jövedelemszabályozásnak. Az állam az elvonás struktúrájával, mértékével, módszerével, valamint a kedvezmények és mentességek rendszerével befolyásolja a lakosság és a vállalat jövedelmi helyzetét, és egyben gazdasági döntéseit is.

A mezőgazdaságban működő társaságok, szövetkezetek, egyéni gazdálkodók számára egyaránt lényeges, hogy az adott évben elért nyereségükből mennyit kell adóként megfizetni, a tulajdonosok mekkora osztalékot vesznek ki, és mekkora összeget tudnak a kapacitás bővítésére, fejlesztésre újra befektetni. Az adózás módszerét úgy kell kialakítani, hogy az ne csorbítsa a nyereség növelésében való érdekeltséget, és az ésszerű kockázatvállalásra maradjon tartalékuk a vállalkozásoknak. Ma a magyar mezőgazdasági termelés szervezeti, gazdálkodási formája igen sokszínű, tevékenységük mérete, struktúrája is rendkívül változatos, eredményességük változékony. A választott formát gyakorta nagyban a vélt vagy valós, ígért és remélt kedvezmények, előnyök befolyásolják.

A gazdálkodó és egyéb szervezetek a társasági adó, míg a magánszemélyek, egyéni vállalkozók mezőgazdasági tevékenységének adózása a személyi jövedelemadó törvény hatálya alá tartozik. Tanulmányunkban ezek közül csak a mezőgazdasági tevékenységet folytató egyéni gazdaságok megtermelt eredményét, jövedelmét szabályozó **személyi jövedelemadóval foglalkozunk**. Az elmúlt másfél évtizedben a gazdasági átalakulás részeként, részben azt megelőzően a magyar adórendszer reformjára is sor került. Maga az elv nem változott, az elnevezés és az adó mértéke, az adóalap megállapítása, az igénybe vehető kedvezmények köre és mértéke azonban – szinte évente – kisebb-nagyobb módosításokon ment keresztül.

Vizsgálódásunk során célunk volt megfogalmazni és bemutatni azokat az előnyöket és hátrányokat, egyezőségeket és eltéréseket, amelyek az egyéni mezőgazdasági termelők – őstermelők, kistermelők, családi gazdálkodók, egyéni vállalkozók – adózásában, adóalap-megállapításában, kulcsokban és adókedvezményeiben jelenleg meghúzódnak. Az adózás rendszere, kedvezményei kapcsán sokszor és sokak által merül fel az a vélt vagy valós vád, hogy azok a termelés egyik vagy másik szereplőjét indokolatlan előnyökhöz juttatják.

A vizsgálatot indokolja, hogy az Európai Unió tagállamai adórendszerüket csak azokon a területeken és olyan mértékben harmonizálták, ahol és amennyire az egységes belső piac megvalósításához szükséges volt. Az adózási kérdésekről egyhangúan döntenek a tagállamok, ha egyetlen EU tagállam érdekeit is sérti a – tervezett új – szabályozás, megakadályozhatja annak létrehozását. Az adószabályok összehangolásakor elsősorban a közvetett – az áruk és szolgáltatások adásvételéhez

szorosan kapcsolódó – adókkal foglalkoztak. A közvetlen adók kevésbé kapcsolódnak az áruk, szolgáltatások, tőke és személyek szabad mozgásának megvalósulásához. A közvetlen adók körében elsősorban olyan közös szabályok születtek, amelyek a vállalatok számára lehetővé teszik, hogy leányvállalataik adózási szempontból a különböző tagállamokban is úgy működhessenek, mintha ugyanazon tagállamban lennének. Ez azonban nem jelenti azt, hogy egyfajta egységes társasági adó létezne az Európai Unióban. A személyi jövedelemadóra sincs közös szabályozás, csupán a többi EU tagország állampolgárait is a magyar állampolgárokkal egyenlő módon kell kezelni.

A kutatómunka egyik lényegi kérdése volt, hogy az agrártermelés jövedelmének/eredményének napjainkban alkalmazott adóztatása mennyiben felel meg annak a követelménynek, hogy szektoronként és tevékenységenként semleges legyen.

Az adózás általános elméleti kérdéseivel, az adók, adórendszerek általános elveinek, illetve a különféle adók gyakorlati hatásainak bemutatásával, a hazai és az EU adórendszerének részletes vizsgálatával e kiadványban nem foglalkozunk, az egy másik (Mizik, 2003) tanulmány témakörébe tartozik.

1. A vizsgálat adatbázisa, alkalmazott módszere

A közterhekhez való hozzájárulás alkotmányos kötelezettség, melynek a magánszemélyek a jövedelmükből a személyi jövedelemadóról szóló törvény rendelkezései szerint tesznek eleget. Az egyéni gazdálkodók – legyenek azok egyéni vállalkozók, mezőgazdasági őstermelők, ezen belül mezőgazdasági kistermelők vagy családi gazdálkodók¹ – a személyi jövedelemadó törvény hatálya alá tartoznak. A mezőgazdasági szakágazatba sorolt egyéni vállalkozókon kívüli egyéni gazdaságok mezőgazdasági tevékenységgel összefüggő költségvetési befizetései, ezen belül is a fizetett jövedelemadó, illetve az egyes adózási módokhoz kötődő kedvezmények, preferenciák és diszpreferenciák azonban részletes adatok, megfelelő információk hiányában viszonylag nehezen közelíthetők, azokat csak becsülni tudjuk.

Az egyéni gazdaságok adófizetési kötelezettségeit is a mindenkor hatályos jogszabályi keretek determinálják, összegét pedig az adott adóév gazdálkodási eredménye befolyásolja. Kalkulációinkhoz éppen ezért kiinduló bázisként elsődlegesen áttekintettük azt a jogi hátteret, amely a mezőgazdasági tevékenység megtermelt, illetve kimutatott vagy becsült – a választott adózási módtól függően megállapított – jövedelmének adózóknál maradó és az állami feladatok ellátásához szükséges adóbevételhez kapcsolódó részét meghatározza, szabályozza.

A mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó egyéni gazdaságok választható adózási módját a hatályos jogszabályok alapján alapvetően a bevétel nagysága determinálja. Ezzel összefüggésben az egyes adózási módokhoz kapcsolódó gazdálkodói kört a 2000. évi regisztrációból származtatott adatokkal mutatjuk be. (Megjegyezzük, hogy a feldolgozást egy évvel korábban, az akkor hatályos adózási rendelkezésekkel összhangban, jelen kutatási vizsgálat indításakor végeztük, így a tanulmányban csoportképzőként alkalmazott bevételhatárok ma már nem esnek egybe – a 2003. januárjától módosult – hatályos jogszabályok limitjeivel.)

A kutatást megalapozó gazdaságstatisztikai számításokat főként szekunder adatforrásokból közelítettük. Elemzésünket döntően három adatbázisra építettük. A mezőgazdasági szférába tartozó egyéni vállalkozók körében az ún. szűkített adóbevallási – APEH – adatokra, mint a 2000. és 2001. évi tényleges tapasztalatokra, hatásokra alapoztunk. Az őstermelők, mezőgazdasági kistermelők, családi gazdaságok adózási kérdéseire rendelkezésre álló adóbevallási adatok hiányában, azok helyett empirikus elemzésekkel, különböző kalkulációk segítségével kíséreltünk meg választ adni. Azaz a mezőgazdasági őstermelői tevékenységet folytató egyéni gazdaságok (kistermelők, családi gazdaságok) különböző alkalmazható, választható jövedelemadózási módszereinek összehasonlító vizsgálatát az AKII Informatikai Igazgatóságának az árutermelő

¹ Fogalom-meghatározásokat lásd az 1. mellékletben.

részmunkaidős kisgazdaságok, illetve a tesztüzemi felmérés² egyéni gazdaságainak elmúlt években kimutatott költség- és jövedelemadataira építve, az adózási szabályok alapján kimunkált kalkulációkkal alapoztuk meg.

A gazdálkodás tárgyévi eredményességét a kiszámítható elemek mellett nagyban meghatározzák az időjárási és piaci viszonyok. Adott gazdasági évben egyes ágazatok, termékek jövedelemtermelését alapvetően behatárolják az adott gazdaságban ténylegesen elért hozamok, a helyi és országos piacokon kialakult kereslet-kínálati viszonyok hatására elért értékesítési árak, valamint az inputok és az agrárrolló alakulása. Ezek a képződő jövedelmekben egyik évről a másikra számottevő ingadozásokat okozhatnak. Ezen ingadozások mellett az átalányadózást választó gazdálkodókat éppen azon években terheli a képződött jövedelmekhez képest magasabb adóteher, amikor adott termék jövedelemtermelése kedvezőtlenebb, vagy esetleg veszteséges. Míg konjunkturális években az adózás rendszere is kedvez az adott ágazatnak, illetve a termelőknek. Jól lehet több év átlagában a kedvező és kedvezőtlen hatások többnyire kiegyenlítődnek. (Más részről könnyítést az jelent, hogy a hatályos rendelkezések lehetővé teszik a veszteségelhatárolást.)

A számításainknál bázisként a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok 1996-2001. évi, valamint a tesztüzemek 2000-2001. évi gazdálkodási eredményeiből indultunk ki. A részmunkaidős családi gazdaságok idősorát alkalmasnak tartjuk az egyes ágazatok jövedelemtermelése időjárástól, piaci helyzettől függő, évek közötti ingadozásainak kiszűrésére.

A tesztüzemi felmérésben 2000-ben 1378, 2001-ben 1388 egyéni gazdaság (őstermelő és egyéni vállalkozó, illetve ún. összevont – adózási, illetve a támogatási rendszerrel összefüggő okok miatt formailag részekre osztott, de ténylegesen egységes vállalkozásként funkcionáló – gazdaság) szerepelt.³ Átlagos területük 2000-ben közel 62, 2001-ben pedig 64 hektár volt. Ez kétszerese ugyan a regisztrált mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók és őstermelők 2000. évi átlagos területének, de közel azonos a 2002-ben a családi gazdasági nyilvántartásba bejelentkezett gazdaságok átlagos területével. Így a méretek és mértékek, illetve azok szóródásai szempontjából a kalkulációkhoz jó alapul szolgálhatnak. Ez a minta

² Az agrárpolitika hatékonyabb megvalósításához az Unió tagországi jogszabályokkal megalapoztak, és 1965-től a gyakorlatban is létrehozta egy reprezentatív **üzemgazdasági információs rendszert**, amely a mezőgazdasági vállalkozások különböző csoportjainak jövedelmezőségéről szolgáltat ismereteket a régiók, illetve a tagországok szintjén. A rendszer elnevezése: **Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat** (angolul: Farm Accountancy Data Network, FADN). Az adatgyűjtést és –feldolgozást – saját területükön – a tagországok szervezik meg, majd a szükséges adatokat az előírt formában, a megszabott határidőre átadják az Európai Bizottság részére. Magyarországon – egyrészt a rendszerváltás utáni hazai információhiány miatt, másrészt az EU-csatlakozásra történő felkészülést is szolgálva – az EU-konform üzemgazdasági információs rendszer magyarországi kiépítése 1995-ben kezdődött. A rendszer elnevezéseként – német mintára – a „**tesztüzemi hálózat**” fogalom kezdett elterjedni. A magyarországi tesztüzemi hálózat létrehozását a mezőgazdaság fejlesztéséről szóló 1997. évi CXIV. Törvény is előírta, megteremtve ezzel a rendszer jogi alapját. (Keszthelyi-Kovács, 2002.)

³ Keszthelyi Szilárd - Kovács Gábor: A tesztüzemek 2000. évi gazdálkodásának eredményei. 2001. 2. szám.

az ÁMÖ 2000 keretében regisztrált és a 2 európai méretegységnél⁴ nagyobb egyéni gazdaságokat reprezentálja, amelynek száma közel 87 ezret tett ki. A vizsgálat – az EU előírásainak megfelelően – csak a nagyobb, kifejezetten árutermelő jellegű gazdaságokra terjedt ki. E gazdaságok átlagos területe azonban a fentitől – az egyes méretkategóriák a teszttüzemek eltérő reprezentációja következtében – jelentősen eltér, mindössze 24 hektár volt.

⁴ **Európai méretegység (EUME):** a gazdaság az összes standard fedezeti hozzájárulás (SFH) értékéhez hasonlóan, az ökonómiai üzemméret kifejezésére használatos jellemző az Európai Unióban. Kiszámításához **az euróban kifejezett SFH-értéket 1200-zal elosztják.** (Az osztószámot központilag határozzák meg, értéke az infláció hatására hosszabb időszak alatt változhat.) Egy EUME egyenlő az üzem összes SFH-jának 1200-ad eurójával. (A standard fedezeti hozzájárulás elsődlegesen a mezőgazdasági termelőtevékenységek egységnyi méretére (egy hektárra, egy állatra) meghatározott **normatív** (átlagos időjárási és üzemi feltételekre vonatkoztatott) **fedezeti hozzájárulás.** A termelőegységek fajlagos SFH-értékét a tevékenységek adott üzemben található méretével megszorozva, majd a szorzatokat összegezve a **gazdaság összes SFH-értékét** adja. Ez az érték a gazdaságok tartós jövedelemtermelő kapacitását fejezi ki a termelőeszköz-ellátottság, a termelési szerkezet és a termőhelyi adottságok függvényében.)

A két EUME-nek megfelelő 2400 eurós, vagyis 600 ezer forint fedezeti hozzájárulást Magyarországon például 13 hektáron folytatott búzatermeléssel, vagy 4,5 hektár cukorrépa-termesztésével, vagy négy tejelő tehén tartásával, illetve 30 sertés hizlálásával lehetett – az 1997-1999. évek átlagában – előállítani. (Keszthelyi – Kovács, 2002.)

2. Adózás, mint a termelésbefolyásolás eszköze

A magyar mezőgazdaság versenyszférájának fontos részét képezik a hajdani termelőszövetkezetekből, állami gazdaságokból létrejött szövetkezetek és gazdasági társaságok, valamint a privatizált, nemzeti érdekkörbe tartozó, dolgozói tulajdonhányadot is tartalmazó részvénytársaságok. E társaságokra a jövőben is fontos szerep vár a magyar nagyüzemi gazdálkodás legjobb hagyományainak folytatóiként, a biológiai alapok megőrzőiként és megújítóiként. A magyar mezőgazdaság szempontjából értéket képviselnek a vidéki lakosság számára pótlólagos jövedelmet biztosító, részben önellátást szolgáló kiegészítő gazdaságok is. Fontos a jól működő családi gazdaságok kialakítása, illetve a már meglévők megerősítése, hogy minél több mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó termelő válhasson hosszabb távon versenyképes gazdálkodóvá.

Ezzel összefüggésben az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló 1997. évi CXIV. törvény megfogalmazása szerint az agrártermelés jogi és gazdasági feltételeinek kialakításakor a kormánynak biztosítania kell, hogy:

- az agrárgazdaságot döntően a **magántulajdonon alapuló változatos üzemviszonyok jellemezzék**, melyben **egyenrangú szereplők** az egyéni és családi gazdaságok, a termeléssel, a termelés és értékesítés szervezésével foglalkozó szövetkezetek, gazdasági társaságok;
- az **agrár vállalkozások** és a **családi gazdaságok**, különösen pedig a mezőgazdasági tevékenységet élethivatásnak választó **fiatal gazdák gazdaságilag erősödjenek és versenyképessé válhassanak**;
- a gazdálkodók szövetkezése és más szerveződése, integrációs együttműködése megfelelő támogatásban részesülhessen;
- a földtulajdoni és használati viszonyok alakulása a **termőföld jobb hasznosítását** eredményezze;
- az **agrárjövödelmek növekedjenek és stabilizálódjanak**;
- a mezőgazdasági termelést sújtó nem biztosítható elemi károk enyhítésére a megfelelő intézményi és pénzügyi keretek rendelkezésre álljanak.

Ennek **egyik eszköze**, hogy a központi költségvetés biztosítsa az agrárgazdaság, benne a mezőgazdaság közvetlen céljaira, a vidék lakosságmegtartó képességének erősítésére és megőrzésére, valamint a vidékfejlesztés agrárcélokot szolgáló programjaira az 1998. évi bázishoz viszonyítottan reálértékben legalább a bruttó hazai termék (GDP) évenkénti növekedési ütemével arányosan növelt összegű **támogatást**, a nem közvetlen mezőgazdasági támogatások agrárcélokot szolgáló intézményes biztosítékai mellett. **Másik eszköz az adó- és járulékrendszer agrárszabályozást érintő elemeinek jövedelemelosztást befolyásoló szerepe**. Az adó mértékét és fajtáit az állam egyoldalúan állapítja meg, az adózónak nincs joga az adóval kapcsolatosan semmiféle ellenérték követelésére.

„Az adó olyan – jellemzően pénzbeli – szolgáltatás, amelyet a közhatalom a társadalmi közös szükségletek kielégítését szolgáló kiadásainak teljesítéséhez, a maga által megállapított mérték szerint, az adókötelezett

- természetes személyektől,
- jogi személyiségű gazdasági társaságoktól,
- jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságoktól, továbbá
- egyéb szervezetektől

közvetlen ellenszolgáltatás nélkül megkövetel.” (Kostyál et al, 2000)⁵

Az adó Magyarországon is **jelentős gazdaságbefolyásoló eszköz**. A finanszírozás és az adózás minden vállalkozás működését átfogja, tevékenységének alakítását alapvetően befolyásolja. „Az adórendszer szerves része a gazdaságpolitikának és egyben eszköze is a jövedelemszabályozásnak. Az állam az elvonás struktúrájával, mértékével, módszerével, valamint a kedvezmények és mentességek rendszerével befolyásolja a lakosság és a vállalat jövedelmi helyzetét, és egyben gazdasági döntéseiket is. ... A mezőgazdasági tevékenységet végző szervezetekre ugyanazok az adó- (és társadalombiztosítási) törvények vonatkoznak, mint más tevékenységet folytatókra. Így az adózás általános feltételeiben tevékenységenként nincs különbség, ugyanakkor az egyes tevékenységek lényeges sajátosságaira rendszerint külön szabályok vonatkoznak.” (Kostyál et al., 2000)⁶

A termelés versenyhelyzetét tekintve nem lényegtelen a termelők reagálása az adóztatás alakulására. Mizik (2003) szerint „Az adórendszer változásának két lényeges hatása van az egyének viselkedésére: jövedelmi és a helyettesítési hatás. A magasabb átlagos adókulcs csökkenti a felhasználói (adózás utáni) jövedelmet, ami a korábbi életszínvonal fenntartásának érdekében több munkát eredményez (amennyiben a szabadidőt normál jószágnak tekintjük). A helyettesítési hatás a marginális adókulccsal van kapcsolatban. Ha a pótlólagos munkával szerzett jövedelem egységére kivetett marginális adó kulcsa nő, akkor érdemes lesz a munkaidő csökkentésével növelni a szabadidő mennyiségét. A két folyamatnak éppen ellentétes a hatása a munka kínálatára nézve. A növekvő átlagos adókulcs hatására nő a munka kínálata, míg növekvő marginális adókulcs esetében csökken.” A kormány az adót – részben – a termelőkre veti ki. Az adó általában növeli a termelés költségeit. Mivel a termelőket elsősorban a nettó jövedelem érdekli, ezért a fogyasztók kénytelenek megfizetni a megemelkedett költségek egy részét. Az átháríthatóság azonban függvénye a fogyasztó és a termelő érzékenységének. Így amennyiben a fogyasztó ár rugalmassága a nagyobb, a termelők rákényszerülhetnek az adóteher teljes viselésére, míg a termelők nagyobb érzékenysége esetén esetleg a teljes összeg áthárítható. „... a munka keresletének és kínálatának a rugalmasságától függ, hogy ténylegesen ki fizeti meg az adót. Feltételezve, hogy a munka kínálata

⁵ Kostyál Rezső – Kosztolányi Lászlóné – Pintér János: Finanszírozás és adózás a mezőgazdaságban. Agrárpénzügyek kézikönyve. KJK – KERSZÖV, Budapest, 2000. – 77. p.

⁶ Kostyál Rezső – Kosztolányi Lászlóné – Pintér János: Finanszírozás és adózás a mezőgazdaságban. Agrárpénzügyek kézikönyve. KJK – KERSZÖV, Budapest, 2000. – 77. p.

viszonylag rugalmatlan, az adóteher elsősorban a munkavállalókat terheli – függetlenül attól, hogy kire vetették ki eredetileg.”

Borszéki (1991) szerint „Az adóknak három csoportját különböztetjük meg. Az első csoportba azokat az adókat, és adó jellegű elvonásokat soroljuk, amelyek révén az állam befolyásolja a jövedelem képződését. Ezek a befizetések függetlenek a gazdálkodás eredményétől, ilyen a társadalombiztosítási járulék, a földadó.

A másik csoportba azokat az adókat soroljuk, amelyek a potenciális bevételt, s ezen keresztül az elérhető jövedelmet csökkentik, miután az nem a gazdálkodót illeti meg. Ilyen az általános forgalmi adó (ÁFA) és a fogyasztási adó (termékadók). Az általános forgalmi adó egy részét (a ma még vissza nem igényelhető ÁFA-részt) tulajdonképpen az első csoportba kellene sorolni, a szétválasztás azonban nehézkes.

A harmadik csoportba azok az adók tartoznak, amelyek a képződő jövedelemhez és annak felhasználásához kapcsolódnak: a különböző jövedelemadók (vállalati nyereségadó, vállalkozói általános nyereségadó, személyi jövedelemadó), továbbá a keresetszabályozási adók. Az 1991-től bevezethető helyi adók részben vagyoadó jellegűek (épület- és telekadó), részben jövedelemadó típusúak (kommunális adó).⁷⁷

Az adókat a fentiekén túlmenően még különböző szempontok szerint csoportosíthatjuk. Így Kostyál et al. (2000) szerint:

„Az adóalany szektorális hovatartozása szerint:

- gazdálkodó és egyéb szervezetek adói, *például társasági adó és*
- a magánszemélyek, természetes személyek adói, *például személyi jövedelemadó. ...*

Az adóteher végső megfizetője szerint az adó lehet:

- **egyenes adó**, ahol az adóterhet viselő személy vagy szervezet és az adóalany azonos, *például a társasági adó, személyi jövedelemadó,*
- **közvetett adó**, amelynél más az adóalany és az adóterhet ténylegesen viselő, *mint például az áfa. ...*

Az adó beszedője, jogosultja szerint

- **központi adókról** beszélhetünk, amelyek a költségvetésbe folynak be, és
- **helyi adókról**, amelyet az önkormányzatok szednek be, például telek-, építményadó, kommunális adó, iparüzési adó stb.”⁸

„A mezőgazdaságban működő társaságok és szövetkezetek számára lényeges, hogy az adott évben elért nyereségükből mennyit kell adóként megfizetni, a tulajdonosok mekkora osztalékot vesznek ki, és mekkora összeget tudnak a kapacitás bővítésére, fejlesztésre újra befektetni. A nyereségadózás célja az állami

⁷ Borszéki Éva: Az adóztatás és a közteherviselés összehasonlító elemzése. AKII, Budapest, 1991. – 13. p.

⁸ Kostyál Rezső – Kosztolányi Lászlóné – Pintér János: Finanszírozás és adózás a mezőgazdaságban. Agrárpénzügyek kézikönyve. KJK – KERSZÖV, Budapest, 2000. – 82. p.

feladatok ellátásához bevételek biztosítása. Ennek módszerét úgy kell kialakítani, hogy ne csorbítsa a nyereség növelésében való érdekeltséget, és az ésszerű kockázatvállalásra maradjon tartalékuk a vállalkozásoknak.

Fontos kritérium az is, hogy a nyereség adóztatása szektoronként és tevékenységenként semleges legyen. A társasági adótörvény „semleges” adókörnyezetet kíván biztosítani, nem csak a hazai, de a külföldi befektetők számára is. A semleges adókörnyezet jelenti egyrészt a kedvező (18 százalékos) adókulcsot és egyidejűleg e mértéknek a személyi jövedelemadó szabályai szerint adózó vállalkozásokra történő érvényesítését, másrészt a bevételek és a ráfordítások azonos elvek szerinti meghatározását.

A tőkefelhalmozást a vállalkozásban (a vállalkozási szférában) maradó jövedelem osztalékadó alóli mentesítése biztosítja. ... A törvény 20 százalék mértékű osztalékadót ír elő az osztalékjövedelemre, ha azt gazdasági társaságok, szövetkezetek és más intézményi befektetők, továbbá nem magánszemély külföldiek szerzik meg. ... Ugyanakkor befektetés-ösztönzési céllal a belföldiek számára alanyi jogon osztalékadó mentesség érvényesül, vagyis az osztalék után mindaddig nem kell az osztalékadót megfizetni, amíg ez a jövedelem nem kerül belföldi magánszemélyhez vagy külföldi tulajdonoshoz. Belföldi magánszemély esetében a befektetés-ösztönzés a személyi jövedelemadó törvényben megfogalmazott kedvezményekkel (befektetési adóhitel, adómentes kamat, az árfolyamnyereség adózási szabályai stb.) történik.” (Kostyál et al., 2000) ⁹

„Az optimális adókulcsokat úgy kell megállapítani, hogy az adóbevétel növelésekor az elvont jövedelem minden egysége után az egyes csoportoknál keletkező haszonveszteség azonos legyen. ... Az optimális jövedelemadózás irodalma a minél kisebb állami redisztribúciót tartja fontosnak, ami a fejlett országokban ezzel éppen ellentétes trendet mutat. Az állami redisztribúció mértéke a század eleje óta folyamatosan nő, a kilencvenes években például az USA-ban elérte a 35 százalékot, míg Nyugat-Európában 40-50 százalék közötti érték vált általánossá. Magyarországon a tervgazdaság alatt igen nagyfokú volt a központosítás (elérte a 60 százalékot), ami csak a 90-es évek közepén kezdett észrevehetően csökkenni.” (Mizik, 2003.) Popp (2001) szerint „A mezőgazdaság átlagos adóterhelése az élelmiszeriparhoz és feldolgozóiparhoz viszonyítva nagyobb, mert az élelmiszeripar és feldolgozóipar több adókedvezményt (például a társasági adó esetében) tud igénybe venni.”

A mezőgazdasági termelést árutermelési célból folytató magánszemélyek eddig is a legváltozatosabb formában végezték tevékenységüket. Válthattak ki egyéni vállalkozói igazolványt, lehettek östermelők, de jogszerűen végezheték tevékenységüket mindenféle igazolvány nélkül is. Új formaként 2002-től bevezették a családi gazdaságot, melynek keretében a családi gazdálkodó és a nem foglalkoztatottként közreműködő családtagja tevékenykedik. E lehetőségek a

⁹ Kostyál Rezső – Kosztolányi Lászlóné – Pintér János: Finanszírozás és adózás a mezőgazdaságban. Agrárpénzügyek kézikönyve. KJK – KERSZÖV, Budapest, 2000. – 117-118. p.

jövőben is megmaradnak. A különböző vállalkozási formákban tevékenykedő mezőgazdasági termelők eddig is többféle adózási mód közül választhattak, mely 2003-tól az egyéni vállalkozók esetében tovább bővült az egyszerűsített vállalkozói adóval (Szikora, 2002).

A mezőgazdasági kistermelők különböző preferenciákban részesülnek. „A mezőgazdaságban az őstermelő és kistermelő kedvezményes adózása (személyi jövedelemadó) árbevétel-kategóriák alapján történik, de a rendszer bonyolult, választható és könnyen kijátszható (árbevételtől függően nem vagy egyszerűsített adóbevallást kell készíteni, illetve diktált nyereségráta alapján történik az adófizetési kötelezettség). A mezőgazdasági kistermelői kategória árbevételi határa jelenleg – 2001-ben – 4 millió forint, tehát az ennél nagyobb bevétellel rendelkező termelők elveszítik a kistermelői kedvezményeket. A kistermelői adókedvezmény nagyságát 2 milliárd forintra becsülik.” (Popp, 2001)

Tanulmányunkban a központi (költségvetésbe befolyó) közvetlen adóval, ezen belül is a mezőgazdasági tevékenység jövedelmét szabályozó társasági adó és személyi jövedelemadó közül is **csak a személyi jövedelemadó hatálya alá tartozó magánszemélyek, egyéni vállalkozók mezőgazdasági tevékenységének adózásával foglalkozunk.**

3. Alkalmazható jövedelemadózási módok és szabályok az egyéni mezőgazdasági termelők körében

Az egyéni mezőgazdasági termelők adózása a személyi jövedelemadó törvény hatálya alá tartozik. Ennek értelmében a **mezőgazdasági tevékenység** körébe a növénytermesztés, kertészet, állattenyésztés, halászat, haltenyésztés, szaporítóanyag termesztés, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás tartozik.¹⁰ Ezen belül mezőgazdasági **őstermelői tevékenységnek** minősül a növénytermelés, ültetvénytelepítés, állattenyésztés, a termékforgalmazás, ha az a saját gazdaságban előállított alapanyag felhasználásával történik, egyes mezőgazdasági termékek gyűjtése, valamint a saját tulajdonú földterületen végzett erdőgazdálkodás.¹¹

Az egyéni mezőgazdasági termelők tevékenységüket

- **mezőgazdasági őstermelőként**
- **egyéni vállalkozóként** végezhetik.

A személyi jövedelemadó törvény szerint

- **mezőgazdasági őstermelő** az a magánszemély, aki betöltötte a 16. életévét és saját¹² gazdaságában a törvényben meghatározott tevékenységből jövedelme származik, és e tevékenységét őstermelői igazolvány birtokában, nem egyéni vállalkozóként végzi.¹³
 - Az a mezőgazdasági őstermelő, akinek ezen tevékenységéből az adóévben elért bevétele a 6 millió forintot nem haladja meg, **mezőgazdasági kistermelőnek** minősül.
 - A magánszemély a vele közös háztartásban élő családtagjával együttesen nyilatkozatot tehet arról, **közös őstermelői igazolvány** kiváltásával kívánja folytatni őstermelői tevékenységét. A tevékenységükből elért bevételeket és kiadásokat létszamarányosan osztják meg.
 - **Családi gazdaságnak** minősül a legfeljebb 300 hektár nagyságú termőföld tulajdonával, illetőleg haszonélvezetével, haszonbérletével, használatával rendelkező gazdálkodó család valamennyi termőföldje, az ahhoz tartozó vagyontárgyak használatával, legalább egy családtag teljes foglalkoztatásán és a többi családtag közreműködésén alapuló gazdálkodási forma. A családi gazdálkodónak minősülő magánszemély és

¹⁰ A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvényt módosító 2001. évi CXVII. törvény alapján.

¹¹ Részletesen a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 6. számú mellékletének II. pontja szabályozza.

¹² A saját gazdaság fogalmánál nem a föld tulajdonjoga, hanem a mezőgazdasági őstermelés folytatása a meghatározó. (Saját gazdaságban tevékenykedőnek számít a bérbe-, illetve haszonbérbe vevő is, ha rendelkezési jogosultságát bérelt földterületen gyakorolja.)

¹³ A mezőgazdasági őstermelőnek tevékenysége folytatásához nem kell adószámért bejelentkeznie az adóhatósághoz, mivel a személyi jövedelemadóról szóló törvény értelmében az őstermelő olyan magánszemély, aki nem minősül egyéni vállalkozónak. Az adóhatóság a mezőgazdasági őstermelőt az adóazonosító jelén tartja nyilván. Az őstermelő akkor köteles adószámot kiváltani, ha a tevékenységét egyéni vállalkozóként végzi, vagy áfa-kötelezettségének az általános szabályok szerint, illetve alanyi mentes adóalanyként tesz eleget.

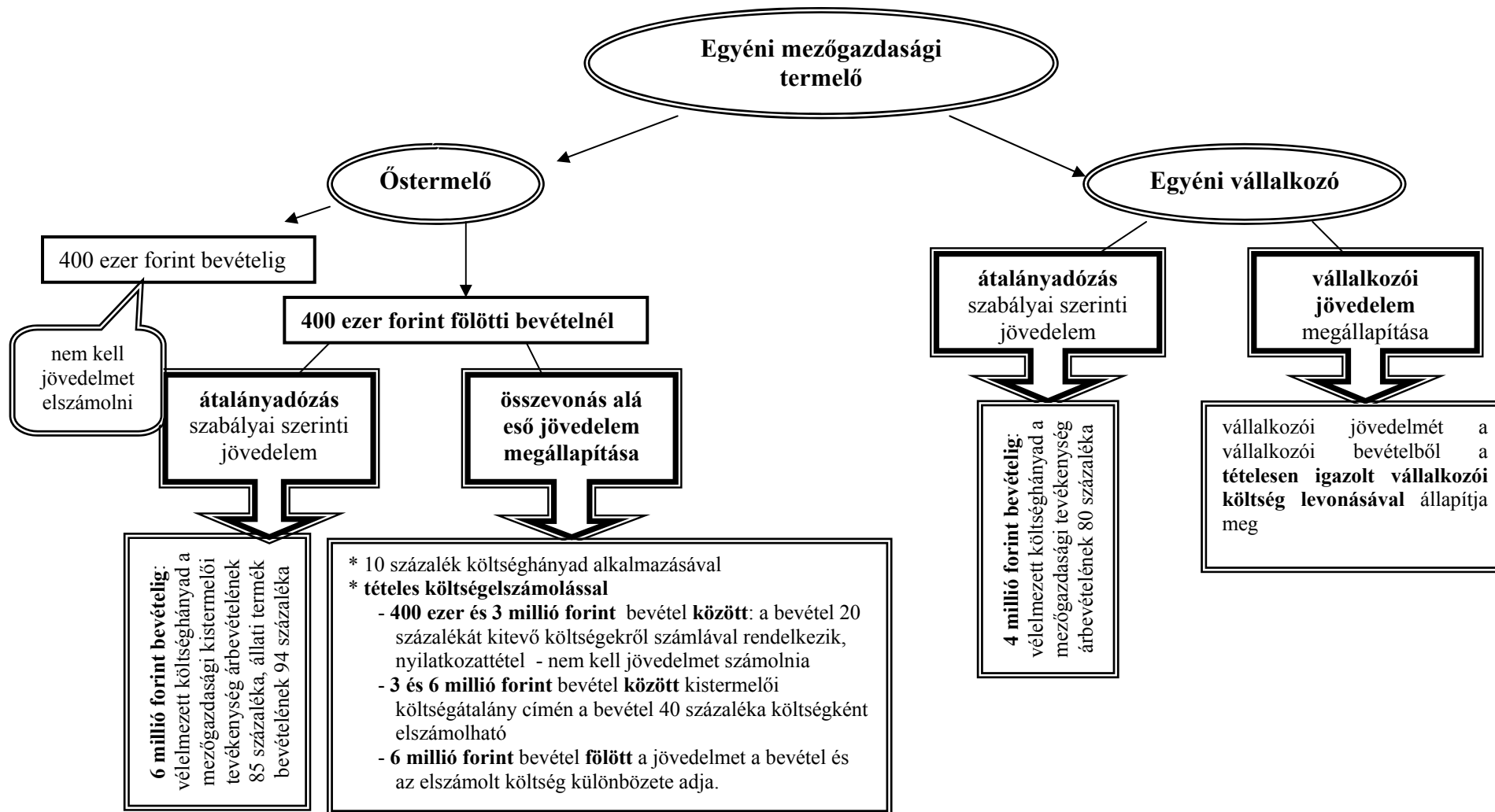
a családi gazdaságban nem foglalkoztatottként közreműködő családtagja őstermelői tevékenysége tekintetében adókötelezettségét a mezőgazdasági őstermelőre irányuló szabályok szerint teljesíti. Közülük mezőgazdasági kistermelőnek számítanak azok, akiknek az adóévben őstermelői tevékenységből származó bevétele a hatmillió forintot nem haladja meg (1. melléklet).

- **Egyéni vállalkozó** az a magánszemély, aki egyéni vállalkozói igazolványa alapján vállalkozói tevékenységet végez, az igazolványban feltüntetett tevékenysége tekintetében.¹⁴ Nem minősül egyéni vállalkozónak a tevékenységét őstermelői igazolvány birtokában végző mezőgazdasági őstermelő.

A jelenlegi hatályos rendelkezések szerint – bár az egyéni gazdaságok egységesen a személyi jövedelemadó szabálya alá tartoznak – a jövedelem, illetve adóalap megállapítása, illetve a fizetendő adó mértéke is eltér(het) attól függően, hogy mezőgazdasági tevékenységüket őstermelőként vagy egyéni vállalkozóként végzik (1. ábra).

¹⁴ A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII törvény III. fejezet 3. § (17.) bek.

Jövedelem, illetve adóalap megállapításának módozatai az egyéni mezőgazdasági termelők körében

3.1. Az egyéni vállalkozók adózása

Az egyéni vállalkozók adózási rendszerének, és az ehhez kapcsolódó, vele közvetlenül összefüggő szabályozóelemek áttekintését, mint a mezőgazdasági árutermelés egyik fő bázisát, önmagában is fontosnak tartjuk. Másrészt ez a réteg alkotja a mezőgazdasági magángazdálkodás fejlődésének, a családi gazdaságok kialakulásának és fejlesztésének a bázisát. Az egyéni vállalkozó – akkor is, ha bejegyeztette magát egyéni céggént – a megállapított vállalkozói adóalapja után vállalkozói személyi jövedelemadót, vállalkozói osztalékalapja után a törvény szerint előírt adót fizet, meghatározott esetekben átalányadózást, vagy – az általános forgalmi adóról szóló törvény rendelkezéseinek figyelembevételével az általános forgalmi adót is magában foglaló – tételes átalányadózást választhatott. A vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó egyéni vállalkozók adózásának fő szabályai az elmúlt években nem változtak. Azonban 2001-től az egyéni vállalkozók számára csak két adózási mód választására nyílt lehetőség, tételes költségelszámolás alkalmazásával, illetve átalányadózás formájában. Az egyébként is szűk kört érintő tételes átalányadózás lehetősége a mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó egyéni vállalkozók esetében megszűnt.¹⁵

3.1.1. Vállalkozói jövedelem szerinti adózás

A vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó egyéni vállalkozó az e tevékenységéből származó vállalkozói jövedelmét a vállalkozói bevételből a tételesen igazolt vállalkozói költség levonásával határozza meg.¹⁶ Az általános szabály szerint áfát fizető egyéni vállalkozónak bevételeit és a költségeit fő szabályként az áfát nem tartalmazó, míg ha tárgyi vagy alanyi mentes az áfát tartalmazó értéken kell figyelembe vennie.

A vállalkozói személyi jövedelemadó – a társas vállalkozások társasági adójához hasonlóan – **a megállapított jövedelem (vállalkozói adóalap) 18 százaléka.**¹⁷

A vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó egyéni vállalkozót a hatályos jogszabályoknak megfelelően megállapított vállalkozói osztalékalap után további adófizetési kötelezettség terheli. Ennek mértéke

- az elmúlt években a vállalkozói osztalékalap azon része után, amely nem haladja meg a vállalkozói jövedelem kiszámításánál költségként elszámolt vállalkozói kivétnek az adóévet követő év első napján érvényes jegybanki alapkamat kétszeresével számított összegét, 20 százalék, az ezen felüli rész után 35 százalék volt;

¹⁵ Csak a fizető vendéglátó tevékenységet folytató magánszemélyek választhatják.

¹⁶ A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII törvény III. rész X fejezet 49/A. §

¹⁷ Összehasonlításként megemlítjük, hogy **Ausztriában a családi gazdaságok által létrehozott vállalkozások, ha kizárólag agrártermékeket értékesítenek**, akkor számukra **a társasági adó mértéke 0 százalék**. Ha a nyereség kiosztásra kerül, és az egy főre vetítve meghaladja az ezer eurót (242 ezer forintot), akkor az adó mértéke 25 százalék. (Mizik, 2003.)

- míg a **2003. évi** adójogszabályok szerint **az adóévi vállalkozói jövedelem meghatározásánál költségként elszámolt vállalkozói kivét 30 százalékát meg nem haladó rész után 20 százalék**, a fennmaradó rész után pedig 35 százalék;
- 2004-ben a 35 százalékos adókulcs alá eső osztalékjövedelem után nem kell 11 százalékos egészségügyi hozzájárulást fizetni.

3.1.2. Átalányadózás szabályai

Átalányadózás szabályai addig alkalmazhatók, amíg az adóévben az egyéni vállalkozó **bevétele a 4 millió forintot nem haladja meg, és az egyéni vállalkozó munkaviszonyt nem létesít, az általános forgalmi adóról szóló törvény rendelkezései szerint alanyi adómentes.** (Az értékhatár – a mezőgazdasági kistermelői limit emelkedésétől eltérően – 2003-tól sem változott.)

Az általános szabályok szerint az átalányadó alapja a bevétel 40 százaléka.¹⁸

Az adóév egészében kizárólag **a mezőgazdasági termék előállítását, mezőgazdasági, vadgazdálkodási és erdőgazdálkodási szolgáltatási tevékenységet folytató egyéni vállalkozó az átalányadó alapját** a bevételből – a tevékenység költség- és jövedelemhányadával összefüggésben „kedvezőbben” – **80 százalék költséghányad levonásával állapíthatja meg.**¹⁹ Az a magánszemély azonban, aki egyéni vállalkozóként is és mezőgazdasági kistermelőként is jogosult az átalányadózás választására, a kétféle tevékenységre elkülönülten külön-külön és egyidejűleg is alkalmazhatja az átalányadózást.

Az általános szabály szerint az egyéni vállalkozónak bevételeit és a költségeit áfát tartalmazó értéken kell figyelembe vennie.

Az átalányadó mértéke a jövedelem – az adóalap – teljes összegére, ha a számított jövedelem

- legfeljebb 200 ezer forint, akkor 12,5 százalék,
- 200 ezer forintnál több, de legfeljebb 600 ezer forint, akkor 25 százalék,
- 600 ezer forintnál több, de legfeljebb 800 ezer forint, akkor 30 százalék,
- 800 ezer forintnál több, akkor 35 százalék.

Az átalányadó-alap nem része a magánszemély összevont adóalapjának, **az adó összege semmilyen adókedvezmény címén nem csökkenthető.**

¹⁸ Ha a társadalombiztosítási törvény szerint az egyéni vállalkozó kiegészítő tevékenységet folytatónak minősül, akkor csupán 25 százalék az általánosan elismert költséghányad.

¹⁹ Ha az egyéni vállalkozó a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló törvény szerint kiegészítő tevékenységet folytatónak minősül, 75 százalék a figyelembe vehető költséghányad mértéke.

3.1.3. Adóalap és a fizetendő adó megállapítása vállalkozói jövedelem szerinti adózás esetén

3.1.3.1. Az egyéni vállalkozók elszámolandó bevételei

A vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó egyéni vállalkozó az e tevékenységből származó bevételét a személyi jövedelemadóról szóló törvényben meghatározottak szerint állapítja meg (2. melléklet). A jellemzően előforduló bevételek mellett bevétel a kizárólag üzemi célt szolgáló eszközök, termék értékesítésekor kapott ellenérték, illetőleg a szokásos piaci érték, ha annak beszerzési, előállítási költségét az egyéni vállalkozó bármelyik évben költségei között elszámolta, vagy értékcsökkenési leírást számolt el. Hasonlóképpen bevétel az előállított vagy vásárolt terméknek, végzett vagy vásárolt szolgáltatásnak a szokásos piaci értéke, ha azokat az egyéni vállalkozó saját céljára felhasználja, illetőleg részben vagy egészben ellenszolgáltatás nélkül másnak átengedi, akkor, ha ezzel kapcsolatban bármely évben költséget számolt el. Nem kell a saját célra történő felhasználás és a részben vagy egészben ellenszolgáltatás nélküli átengedés értékével növelni a bevételt, ha az egyéni vállalkozó az azzal kapcsolatos kiadásokat költségei között nem számolta el, vagy e kiadásokkal az összes költségét arányosan csökkenti, illetőleg, ha a terméket, a szolgáltatást természetbeni juttatásként nyújtja. Az Áfa-törvény szerinti különleges jogállást választó mezőgazdasági tevékenységet folytató magánszemélynél a bevételnek része a felvásárlótól kapott kompenzációs felár.

3.1.3.2. A figyelembe vehető költségek

A vállalkozói jövedelem szerinti adózás vállalkozói adóalapjának kiszámításához a törvényben meghatározott költségekre és elszámolásukra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni (3. melléklet). Tételes költségelszámolás szabályai szerint figyelembe vehető költségek az egyéni vállalkozások, mezőgazdasági őstermelők és családi gazdálkodók esetében – kisebb eltérésekkel – gyakorlatilag egyformán érvényesek. Ennek értelmében kizárólag üzemi célt szolgálnak azok a tárgyi eszközök és nem anyagi javak, amelyeket a magánszemély önálló tevékenységével (tevékenységeivel) kapcsolatban használ, azokat más célra részben sem használja és üzleti nyilvántartásai ezt egyértelműen alátámasztják. Nem minősülhet kizárólag üzemi célt szolgáló tárgyi eszköznek a személygépkocsi.

Az egyéni vállalkozó költségként számolhatja el

- a vállalkozói kivétet,
- a bevétel megszerzésével közvetlenül összefüggő kiadásokat, az adott előleget,
- a tárgyi eszközök és nem anyagi javak értékcsökkenési leírását,
- e tevékenységek megkezdése előtt – legfeljebb három évvel korábban – beszerzett és utóbb e tevékenység végzése során felhasznált anyag- és árukészlet beszerzésére fordított, korábban költségként még el nem számolt kiadásait, valamint a tevékenység megkezdéséhez szükséges egyéb kiadásait a tevékenység kezdő évében, továbbá a legfeljebb három évvel korábban

beszerzett tárgyi eszközök és nem anyagi javak értékcsökkenési leírásának elszámolását megkezdheti.

Költségnek csak a bevételszerző tevékenységgel összefüggő, kizárólag a bevétel megszerzése, a tevékenység folytatása érdekében a naptári évben ténylegesen kifizetett, szabályszerűen igazolt kiadás minősül, kivéve, ha a törvény a kiadás tényleges kifizetésétől függetlenül minősít költségnek valamely tételt. A kiadás igazolására csak az általános forgalmi adóról szóló törvényben meghatározott számla, egyszerűsített számla, illetőleg számlát helyettesítő okmány felel meg abban az esetben, ha olyan terméket vagy szolgáltatást vásárol, amelynek az eladója (a szolgáltatás teljesítője) ezek adására kötelezett. Adószámmal nem rendelkező magánszemélytől történő vásárlásról a kiadás igazolásául megállapodással vagy más bizonylattal, például adásvételi szerződéssel kell rendelkezni.

3.1.3.3. Az egyéni vállalkozást, mezőgazdasági kistermelést érintő kedvezmények

3.1.3.3.1 Bevételt csökkentő kedvezmények

Az egyéni vállalkozó, illetve mezőgazdasági őstermelő is a társasági adó hatálya alá tartozó társas vállalkozásokhoz hasonlóan – ha nem alkalmaz átalányadózást – az e tevékenységből származó bevételét csökkentheti

- a legalább 50 százalékban csökkent munkaképességű alkalmazott foglalkoztatása esetén személyenként havonta az alkalmazottnak fizetett bérrel, de legfeljebb az érvényes minimálbér felével;
- a szakképző iskolai tanulóval kötött tanuló szerződés alapján, illetve az iskolával kötött megállapodás alapján folytatott gyakorlati képzés esetén személyenként minden megkezdett hónap után havi 6 ezer forinttal;
- a sikeres szakmai vizsgát tett szakképző iskolai tanulót folyamatosan tovább foglalkoztató, valamint a korábbi munkanélküli személy után, alkalmazottként való foglalkoztatása ideje alatt, de legfeljebb 12 hónapon át a befizetett társadalombiztosítási járulék összegével;
- csökkenthető a vállalkozói bevétel az alap kutatás, az alkalmazott kutatás és a kísérleti fejlesztés címén az adóévben költségként elszámolt összeggel²⁰;

²⁰ Az elszámolt összegbe nem értendő bele az alap kutatás, az alkalmazott kutatás és a kísérleti fejlesztés vásárolt értéke. Saját előállítású félkész vagy késztermékre fordított kiadásnak az anyagköltség és a mások által végzett munka számlával igazolt összeg számítt.

2003-tól hatályos változás, hogy az alap kutatás, az alkalmazott kutatás vagy kísérleti fejlesztés folytatása érdekében felmerült kiadásból – ide nem értve a társasági adóról és az osztalékadóról szóló törvény szerinti belföldi illetőségű adózótól, külföldi adózó belföldi telephelyétől vagy más egyéni vállalkozótól igénybe vett kutatási és kísérleti szolgáltatás ellenértéke alapján felmerült kiadást – az adóévben költségként elszámolt összeggel, vagy – az egyéni vállalkozó választása szerint, ha e kiadást az adóévben beruházási költségként számolta el – a kiadás alapján állományba vett nem anyagi jószágra az adóévben elszámolt értékcsökkenési leírás összegével, bármely esetben feltéve, hogy az elszámolás nem támogatásból származó bevétellel szemben történt.

- **az 50 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztató egyéni vállalkozónál évi 30 millió forinttal, de legfeljebb a rendeletben meghatározott összeggel (kisvállalkozói kedvezmény) csökkenthető a bevétel.** A kisvállalkozói kedvezmény nem lehet több a vállalkozói bevételnek a vállalkozói költséget meghaladó részénél, és nem lehet több,
 - mint az ingatlan (ide nem értve az üzemkörön kívüli ingatlant), a tenyészállat, a leírási kulcsok jegyzéke és
 - alkalmazásuk szabályai szerint a gépek, berendezések, felszerelések, járművek közé sorolt, a vállalkozási tevékenységet közvetlenül szolgáló, korábban használatba nem vett, kizárólag üzemi célú tárgyi eszköz adóévi együttes beruházási költsége, ideértve
 - az 50 ezer forint alatti egyedi értékű, a vállalkozási tevékenységet közvetlenül szolgáló, korábban használatba nem vett, kizárólag üzemi célú tárgyi eszközre fordított kiadást is.

E rendelkezés alkalmazásában üzembe nem helyezett ültetvény – 2001. december 31-ét követő vásárlása esetén az ültetvény – beszerzési ára beruházási költségként nem vehető figyelembe.

A vállalkozói személyi jövedelemadó – legfeljebb annak összegéig – csökkenthető a vállalkozói adókedvezményekkel. Ugyanazon beruházáshoz kapcsolódó több kedvezmény – ideértve a kisvállalkozói kedvezményt is – esetén az egyéni vállalkozó választása szerint egy érvényesíthető. A kisvállalkozói kedvezmény és a kisvállalkozások adókedvezménye ugyanazon beruházásra egymás mellett is érvényesíthető.

Ha a mezőgazdasági őstermelő tételes költségelszámolást alkalmaz, úgy a saját maga és vele közös háztartásban élő hozzátartozója által elfogyasztott saját előállítású termékek értékét nem kell a bevételhez számítani akkor, **ha a saját fogyasztásával kapcsolatos költségeit nem számolta el, vagy elszámolt költségeit értékarányosan csökkenti.**

3.1.3.3.2 Adókedvezmények

A megállapított vállalkozói személyi jövedelemadó legfeljebb annak összegéig – a társasági adózás hatálya alá tartozó vállalkozásokhoz hasonlóan – különböző vállalkozói adókedvezményekkel csökkenthető, azzal, hogy az ugyanazon beruházáshoz kapcsolódó több kedvezmény – ideértve a kisvállalkozói kedvezményt is – esetén az egyéni vállalkozó választása szerint csak egy érvényesíthető. (A kisvállalkozói kedvezmény és a kisvállalkozások adókedvezménye ugyanazon beruházásra egymás mellett is érvényesíthető.) E kedvezményt az egyéni vállalkozó azzal a korlátozással alkalmazhatja, hogy a vállalkozói személyi jövedelemadónak legalább a 30 százalékát meg kell fizetnie, kivéve, ha 100 százalékos adókedvezményre vagy kisvállalkozói kedvezményre van jogosultsága. Ilyen az egyéni vállalkozó vállalkozói személyi jövedelemadóját csökkentő kedvezmények

- **vállalkozói** – a beruházáshoz kapcsolódó, az ún. térségi – **adókedvezmények**, melyek utoljára 2002. évi vállalkozási személyi jövedelemadóból voltak igénybe vehetők.
- **kisvállalkozók adókedvezménye**, miszerint a 250 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztató egyéni vállalkozó a 2000. december 31-ét követően megkötött hitelszerződés alapján **tárgyi eszköz beszerzéshez, előállításához pénzügyi intézettől igénybe vett hitel kamata alapján adókedvezményt vehet igénybe**. Az adókedvezmény mértéke az adóévben fizetett kamat 40 százaléka. Összege adóévenként nem haladhatja meg az 5 millió forintot.
- tevékenységi kedvezmények.

3.2. A mezőgazdasági őstermelő magánszemély adózása

A mezőgazdasági őstermelők adózási rendje két szempontból is kiemelt figyelmet érdemel. Egyrészt az adómértékek eltérései, másrészt a nyilvántartások iránti követelmények, illetve a ezzel kapcsolatos előírások betartása okozhat gondokat. A mezőgazdasági kistermelőnek az adózás szempontjából alapnyilvántartása a bevételek naprakész vezetése. A bevétel nagysága határozhatja meg a jövedelem, illetve az adóalap megállapításának módját is. A földtörvény módosítása nyomán 2002-től új adózási kategória a mezőgazdasági tevékenységet családi alapon folytató gazdálkodó és családtagja. Adókötelezettségeikre azonban az őstermelőkre vonatkozó szabályok érvényesek.

- A mezőgazdasági őstermelőnek az e tevékenységből származó **bevételéből** meghatározott értékhatár alatt **jövedelmet nem kell figyelembe vennie**. Ez a bevételi limit 2002. adóévvel bezárólag évi 250 ezer forint volt, mely 2003-tól a 400 ezer forintra változott.
- A fenti limitet meghaladó bevételekre vonatkozó szabály szerint a jövedelem megállapításának módszere:
 - 10 százalék vélelmezett költséghányad alkalmazásával **a bevétel 90 százaléka tekinthető jövedelemnek**,
 - a bevétellel szemben **a költségek tételes elszámolása**,
 - **átalányadó alkalmazása**.

Ha a mezőgazdasági őstermelő az átalányadózást választotta, de az őstermelésből származó bevétele az adóévben a mezőgazdasági kistermelőkre, családi gazdaságokra megállapított limitet – a kistermelők esetében 2002-ben és korábban a négy millió forintot, családi gazdálkodóknál a hat millió forintot, 2003-tól egységesen a hat millió forintot – meghaladta, illetve meghaladja, akkor csak az első két módszer, a tételes elszámolás vagy a 10 százalék költséghányad szerinti elszámolás valamelyike alkalmazható.

A mezőgazdasági támogatásokat többnyire utólag folyósítják, a gazdák által igazolt felhasználásokra. Azt a támogatást, amelyet utólag folyósítottak a támogatás célja szerinti felhasználást igazoló számla ellenében vagy a felhasználás teljesülésének igazolása alapján, **nem kell bevételként beszámítani akkor, ha a kiadást korábban költségként nem érvényesítette az őstermelő, és későbben – értékcsökkenései leírással – sem számolja el azt.**

Ha a mezőgazdasági őstermelő e tevékenysége mellett egyéni vállalkozói tevékenységet is folytat, őstermelői tevékenységként kell figyelembe vennie az őstermelői tevékenység során előállított azon termékek szokásos piaci értékét, amelyeket egyéni vállalkozóként értékesít, azzal, hogy vállalkozói jövedelem szerinti adózás alkalmazása esetén ez az érték az egyéni vállalkozói tevékenység elismert költségének minősül. Egyéni vállalkozói tevékenységből származó bevételként kell figyelembe vennie a fenti termékek értékesítéséből származó ellenértéket. A két tevékenység érdekében felmerült költségeket elkülönítve kell nyilvántartania, ha tételes költségelszámolást, illetve vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmaz, azzal, hogy **a mindkét tevékenységgel összefüggő költségeket a bevétel arányában kell megosztani.**

3.2.1. Adómentes őstermelői tevékenység

A mezőgazdasági őstermelőnek – ideértve az átalányadózást alkalmazó mezőgazdasági kistermelőt is – ha az **e tevékenységből származó bevétele 2002-ig az évi 250 ezer forintot, illetve 2003-tól az évi 400 ezer forintot nem haladja meg, akkor ezen bevételéből jövedelmet nem kell figyelembe vennie**, ha meghaladja, akkor ezt a bevételt is beszámítva kell a jövedelmet meghatározni. (Természetesen az e termelési mérettel gazdálkodó sem mentesül a bevétel nyilvántartási kötelezettség alól.)

Az adómentes határ megváltozása egyébként átalányadózó kistermelő esetén maximum **évi 1,1 ezer forint adó megfizetésétől mentesíti** a 400 ezer forint limitet elérő, de meg nem haladó kistermelőt, azzal, hogy ez esetben **bevételéből jövedelmet nem kell figyelembe vennie**. Az egyébként **tételes költségelszámolást alkalmazó** mezőgazdasági kistermelőnél **e határ megemelésével a kedvezmény csak annyi** – ha rendelkezik legalább a bevétel 20 százalékát kitevő összegben a tevékenységgel összefüggő kiadásairól számlákkal – ha az adóévben nem volt más olyan jövedelme, amelyet be kellene vallania, **nem kell egyszerűsített bevallási nyilatkozatot sem tennie.**

3.2.2. Átalányadózás

A mezőgazdasági kistermelő is választhat átalányadózást. A mezőgazdasági kistermelő – ideértve a családi gazdálkodót és közreműködő családtagjait is – **az átalányadó alapját a bevételből általában²¹ 85 százalék, illetve az állattenyésztésből vagy állati termék előállításából származó részből 94 százalék költséghányad levonásával állapítja meg.** 2003. januárjától a mezőgazdasági kistermelő e tevékenységből származó bevételének értékhatára 4 millió forintról 6 millió forintra változott. Közös őstermelői igazolvánnyal rendelkezőknél az átalányadózás feltétele, hogy az éves kistermelői bevétel személyenként ne haladja meg a rendeletben meghatározott limitet.

Az adózás rendjéről szóló törvény értelmében az adóév utolsó napján a termőföldről szóló törvény szerinti **családi gazdálkodónak minősülő magánszemély és a családi gazdaságban nem foglalkoztatottként közreműködő családtagja őstermelői tevékenysége tekintetében adókötelezettségeit a mezőgazdasági őstermelőkre irányuló szabályok szerint teljesíti.** A családi gazdálkodó és a családi gazdaság nem foglalkoztatottként közreműködő tagja 2002-ben is (külön-külön) évi 6 millió forint őstermelői bevételig minősült kistermelőnek. Eddig a határig választhatta, illetve választhatja **az átalányadózást.**

Ha a mezőgazdasági kistermelő ezen tevékenysége mellett egyéni vállalkozói tevékenységet is folytat, az átalányadózást mindkét tevékenységre külön-külön választhatja. Az egyes tevékenységek könyvvizetését azonban ilyen esetben is egymástól elkülönítve kell kezelnie.

²¹ Őstermelői tevékenységnek minősül a növénytermelés, ültetvénytelepítés, állattenyésztés, termékforgalmazás, ha az a saját gazdaságban előállított alapanyag felhasználásával történik, egyes mezőgazdasági termékek gyűjtése, valamint a saját tulajdonú földterületen végzett erdőgazdálkodás.

Az átalányadó mértéke megegyezik az átalányadózó egyéni vállalkozóknál alkalmazottal, azaz a jövedelem teljes összegére, ha a számított jövedelem

- legfeljebb 200 ezer forint, akkor 12,5 százalék,
- 200 ezer forintnál több, de legfeljebb 600 ezer forint, akkor 25 százalék,
- 600 ezer forintnál több, de legfeljebb 800 ezer forint, akkor 30 százalék,
- 800 ezer forintnál több, akkor 35 százalék.²²

Az átalányadózás ezen szabályai szerint csak a mezőgazdasági kistermelő adózhat! Az átalányadózásra való jogosultság azonban megszűnik, ha a magánszemély nem teljesíti a számlaadási (nyugtaadási) kötelezettségét.

²² Összehasonlításként megemlítjük, hogy az **osztrák gazdák** esetében igen fontos szerepet játszik az átalányadózás. A jelentős leegyszerűsítések miatt a rendszer nagyon népszerű, sokan a kategóriahatár túllépés elkerülése végett osztják fel földjeiket. A családi gazdálkodók **legalább 95 százalékta tartozik az átalányadózási rendszerbe**, és ennek a körnek **mintegy háromnegyede a jogszabályok alapján nem fizet adót a központi költségvetésbe**. A teljes átalányadózást azok a gazdálkodók választhatják, akik nem lépik a 65.500 eurós (15,88 millió forintos) becsült földértéket. (A számítások alapja a föld minősége, amit módosít az adott terület várható terméseredménye, amit befolyásol a jövedelmezőség és egyéb tényező, mint a mezőgazdasági kultúra.) Az éves profitot a bevételek rögzítése nélkül realizálja, illetve az adófizetés a becsült földérték alapján történik, vagyis az alábbi kategóriákat és rögzített hozamkulcsokat kell alkalmazni:

kategória		hozamkulcs,	éves profit, ezer forint
euró	ezer forint	százalék	
kevesebb mint 15 ezer	kevesebb mint 3 638	37	kevesebb mint 1 346
15 001 – 36 500	3 638 – 8 851	41	1 491 – 3 629
36 501 – 65 500	8 851 – 15 884	45	3 983 – 7 148

Szőlő esetében 0,6 hektár alatt alkalmazható a teljes átalányadózás.

A **részleges átalányadózást** azok választhatják, akiknél a becsült földérték meghaladja a 65.500 eurót, de csak addig, amíg nem kötelezettek a könyvelésre. A rendszer **az üzleti számlák 70 százalékát vételezi kiadásoknak**. E rendszerben a bevételekről nyilvántartást kell vezetni.

A számított – összevonás alá eső – jövedelem alkalmazott adókulcsa jövedelemkategóriánként az alábbiak szerint alakul:

kategória		adókulcs, százalék
euró	ezer forint	
– 3 640	– 883	0
3 640 – 7 270	883 – 1 763	21
7 271 – 21 800	1 763 – 5 287	31
21 801 – 50 870	5 287 – 12 336	41
50 870 –	12 336 –	50

Az így kiszámított adót csökkentik az adókedvezmények: a 654 euró – a jövedelem növekedésével arányosan csökkenő – általános kedvezmény, és a 8.270 eurós éves bevételig nem jelentkező adófizetési küszöb kombinációja, a 364 eurós „egyéni kereső” kedvezmény, illetve a további, együttesen maximum 400 euróig terjedő foglalkoztatotti és nyugdíjas engedmény. (Mizik, 2003.)

Franciaországban is a családi gazdaságokra speciális szabályok vannak érvényben. Ennek értelmében, ahol a számlák összege nem haladja a 76.220 eurót (242,5 Ft/euró árfolyamon a 18,5 millió forintot), ott a következő évben át lehet térni az átalányadózásra. Amennyiben 76.220 és 274.390 euró (18,5 és 66,5 millió forint) között van, akkor a következő évben egyszerűsített értékelési rendszer alkalmazható, míg ha 274.390 euró (66,5 millió forint) fölött van a számlák összege, akkor a következő évtől az általános értékelési rendszert kell alkalmazni.

A jövedelem 6.980 euró (1,69 millió forint) alatt, illetve 65 éves kor felett 7.620 euró (1,85 millió forint) alatt adómentes. (Mizik, 2003.)

3.2.3. Tíz százalék vélelmezett költséghányad alkalmazásával megállapított jövedelem

Ez a módszer tíz százalék vélelmezett költséghányad alkalmazásával a bevétel kilencven százalékát tekinti jövedelemnek. Akkor választható, ha az őstermelő nem választotta az átalányadózást. Ezt a jövedelemszámítási módot – a magas jövedelemhányad, illetve magas adóalap miatt – a mezőgazdasági termelésben nem célszerű választani, de a személyi jövedelemadóról szóló törvény erre is lehetőséget ad.

Ugyanakkor, **ha az átalányadózást választó kistermelő őstermelésből származó bevétele az adóévben 2002-ig a 4 millió forintot meghaladta, illetve 2003-tól a 6 millió forintot meghaladja, akkor vagy a 90 százalékos jövedelemhányad, vagy a tételes adóelszámolás alkalmazása között kell választania.**

3.2.4. A bevétellel szemben a költségek tételes elszámolása

3.2.4.1. Nyilatkozattétel – Az őstermelői bevétel a rendeletben meghatározott limitet nem haladja meg

Tételes költségelszámolás választása esetén, ha az adózó őstermelésből származó **bevétele 2002 végéig az évi 250 ezer forintot, illetve 2003. januárjától a 400 ezer forintot meghaladja, de az 2002 végéig 2 millió forintnál, illetve 2003. januárjától 3 millió forintnál nem több és legalább a bevétel 20 százalékát kitevő összegben** az őstermelői tevékenységével összefüggésben felmerült, rendeletben költségként elismert kiadásairól **számlával rendelkezik**, akkor, ha ezt nyilatkozatában is megerősíti, **nem kötelező jövedelmet számolnia.**

Számításaink szerint az értékhatár felemelése az egyébként átalányadózást választó kistermelőnél **3 millió forint bevételt feltételezve 85 százalék költséghányad mellett az adóalapot jelentő jövedelem 450 ezer forint, a fizetendő adót tekintve 112,5 ezer forint kedvezményt eredményez.** Míg ha a bevétel teljes egészében **állattenyésztésből vagy állati termék előállításból származna, akkor csak 180 ezer forint „adóalap-kedvezményt”, illetve 22,5 ezer forint adókedvezményt jelentene.** (Ennyi adó a személyi jövedelemadózási szabályai szerint adózó munkavállalót egyébként 112,5 ezer forint munkabér után terheli, 112,5 ezer forint adót pedig 562,5 ezer forint munkajövedelem után fizet.) Természetesen a kistermelői jövedelemnek csupán egy része fogható fel munkajövedelemnek, a másik része tőkejövedelem.

A bevétel 20 százalékát kitevő költséghányadba a jármű használatával kapcsolatos költséget csak akkor tartozhatnak, ha azt útvonal-nyilvántartással támasztja alá. Útvonal-nyilvántartás vezetése nélkül elismert havi 500 km költsége nem vehető figyelembe.

Amennyiben az őstermelő a nyilatkozattételi jogával él, akkor

- a tárgyi eszközök és nem anyagi javak értékcsökkenését az adóévre, valamint
- a korábban elhatárolt veszteségnek a 20 százalékát elszámoltnak kell tekinteni, továbbá
- egészségügyi hozzájárulás fizetési kötelezettségének is eleget kell tennie.

A tevékenységet közös őstermelői igazolvány alapján folytató őstermelők is élhetnek nyilatkozattételi jogukkal, de csak külön-külön és csak akkor, ha mindannyian ezt a módszert választják.

Az adott nyilatkozat az adóbevallással egyenértékű, arra egyebekben is az adóbevallásra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

3.2.4.2. Adóalap megállapítása a költségek tételes elszámolása mellett

Tételes költségelszámolás esetén, amennyiben nem él nyilatkozattételi jogával és bevétele a 4 millió, illetve 2003-tól a 6 millió forintot nem haladja meg, az őstermelőt az eredmény kiszámítása során kistermelői költségátalány illeti meg. A mezőgazdasági kistermelői tevékenységből származó – a bevételt csökkentő tételek figyelembevételével megállapított – **bevétel 40 százalékát kistermelői költségátalány címén igazolás nélkül is elszámolhatja** az igazolt költségein felül. (2002-től valamennyi mezőgazdasági kistermelőre megszűnt a kistermelői költségátalány addigi abszolút összegű (1,2 millió forintos) korlátja. (Tételes költségelszámolás alkalmazása esetén a családi gazdálkodó igazolás nélkül személyenként a bevétel 40 százalékának megfelelő kistermelői költségátalány elszámolására – külön-külön – évi 6 millió forintig volt jogosult már 2002-ben is.) Ugyanakkor, ha kistermelői költségátalányt számol el, tárgyévi vesztesége nem lehet.

A nem átalányadózást választó mezőgazdasági őstermelőt adókedvezmény illeti meg. Az adókedvezmény **az őstermelői tevékenységből származó jövedelem utáni adó összege, de legfeljebb 100 ezer forint lehet.** Ha az őstermelői tevékenységből származó jövedelem utáni adó összege nem éri el a 100 ezer forintot, és e jövedelme mellett más összevonás alá eső jövedelme is van, úgy a könyvelőnek szabályszerű bizonylattal kifizetett díj őstermelői jövedelemmel arányos részével az őstermelői adókedvezményt 100 ezer forintra kiegészítheti. A könyvelői díjkedvezmény alkalmazásának feltétele a tételes költség-elszámolási mód választása.

3.2.5. Földvásárlási kedvezmények

2002-től a magánszemélynek adóköteles jövedelme megállapításakor nem kell figyelembe vennie **a termőföld átruházásából származó bevételt**, ha a termőföldet az adásvételei szerződés megkötésének napján a termőföldről szóló törvény szerint családi gazdálkodónak minősülő magánszemély a családi gazdasághoz tartozó földként vásárolja meg. (Ennek az elengedett jövedelemadó

mértékéig ármérséklő hatása van/lehet.) Nem illeti meg az eladót e mentesség, ha a vevő a gazdálkodó családnak nem a családi gazdálkodóként bejegyzett tagja. A családi gazdálkodó (volt családi gazdálkodó) jövedelmének minősül viszont a termőföld-átruházásból származó bevétel teljes összege – de ha az eladási ár kisebb az eredeti vételárnál, akkor legalább az eredeti vételár –, ha a korábbi adásvételnél az eladó nem fizetett adót, és a földet a családi gazdálkodó a megszerzést követő öt éven belül eladja. Amennyiben azonban a gazdálkodó az eladott földért kapott vételáron az elidegenítést követő 12 hónapon belül termőföldet vásárol a családi gazdaságba, e jövedelme mentesül az adóteher alól.²³

3.3. Egyszerűsített vállalkozói adó

Az egyszerűsített vállalkozói adó 2003-tól új adónem a magyar adórendszerben. Az egyszerűsített vállalkozási adót választónál az egyszerűsített vállalkozási adó szerinti adó megfizetése „kiváltja” a társasági adót, az általános forgalmi adót, a cégautóadót és az osztalék után fizetendő személyi jövedelemadót, vállalkozói osztalékalap utáni személyi jövedelemadót vagy átalányadót.

Az egyszerűsített vállalkozási adóról szóló törvény szerint 2003. január elsejétől adófizetési kötelezettségüknek az egyszerűsített vállalkozási adó szabályai szerint tehetnek eleget a társas vállalkozások közül a közkereseti társaság, a betéti társaság, a korlátolt felelősségű társaság, a szövetkezet, stb., ahol valamennyi tag magánszemély, továbbá a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerinti egyéni vállalkozók. Az e körben meghatározott személy akkor lehet adóalany, ha a bejelentés évét megelőző adóévben az éves szintre számított bevétele a 15 millió forintot nem haladta meg, valamint a bejelentés **adóévében ésszerűen várható összes bevétele a 15 millió forintot nem haladja meg**. Az egyszerűsített **vállalkozási adó a pozitív adóalap 15 százaléka**.

Az egyszerűsített vállalkozási adó és az általános forgalmi adó törvényből következően nem választhatja az egyszerűsített vállalkozási adót az, aki 2001-ben és 2002-ben kompenzációs felárban részesült, függetlenül attól, hogy egyébként a személyi jövedelemadó rendszerben őstermelőnek vagy egyéni vállalkozónak minősült. **Azaz nem lehet egyszerűsített vállalkozási adó alanya az, aki az adóévet megelőző két évben kompenzációs felárat vett igénybe, illetve ha az áfa adóalany a jelzett időszakban – akár őstermelőként, akár egyéni vállalkozóként – részesült kompenzációs felárban. Az egyszerűsített vállalkozási adó választást követően az adózó őstermelői tevékenysége tekintetében nem érvényesíthet kompenzációs felárat.**

²³ Ha az új termőföld megvásárlása az elidegenítés adóévről szóló adóbevallásának benyújtását követi, de még az említett 12 hónapon belül történik, akkor a fentiek alapján meghatározott jövedelemre megfizetett adót a magánszemély önellenőrzéssel igényelheti vissza. Amennyiben azonban a magánszemély az eredeti termőföld helyett megszerzett termőföld tulajdonjogát az eredeti termőföld megszerzésének alapjául szolgáló szerződés földhivatalhoz történő benyújtásának adóévében vagy az azt követő öt adóévben elidegeníti, akkor az eredeti termőföld helyett megszerzett termőföld elidegenítésével összefüggő adókötelezettségre a fenti rendelkezést kell alkalmazni.

3.4. Az egyéni mezőgazdasági termelők különböző adózási módjainak összevetése

A mezőgazdasági tevékenységet folytató egyéni gazdaságok által választható adózási lehetőségek, illetve determinációk első közelítésre meglehetősen bonyolultnak tűnik. A jobb áttekinthetőség érdekében megkíséreltük ezeket és a hozzátartozó adófizetési kötelezettségeket táblázatos formában bemutatni (1. táblázat). Legfontosabb kategóriaképző tényezőként az árbevétel-határokat kell tekintetbe venni. A mezőgazdasági őstermelők, kistermelők és családi gazdaságok szempontjából lényeges, hogy ha a tevékenységet több családtag végzi, az árbevétel a család bejelentett figyelembe vehető tagjai között megosztható, így az adózás szempontjából egy négy – figyelembe vehető – tagú család árbevétel sávja $4 \times 6 = 24$ millió forint lehet.

Lehetőségek a mezőgazdasági kistermelők, őstermelők, családi gazdálkodók és mezőgazdasági egyéni vállalkozók adózására

Bevételi sáv, ezer forint	Választható adózási mód	Bevétel, ezer Ft	Számított adóalap, ezer forint	Számított adó, ezer forint	Megjegyzés	
Mezőgazdasági kistermelő, (közös tevékenység alapján) őstermelői tevékenységet folytatók és családi gazdaságok						
> 400	Adómentes, jövedelmet nem kell bevallani	400 alatt	0	0	Bevétel nyilvántartás.	
401-3 000	Tételes költségelszámolás – Nyilatkozattétel Jövedelmet nem kötelező elszámolni. adómentes	401-3 000	0	0	A bevétel 20 százalékát kitevő számla a költségekről, illetve nyilatkozat	
6 000 alatt	Tételes költségelszámolás – Kistermelői költségátalány	6 000	0-2 400	0-960	Az igazolt költségeken felül a bevétel 40 százaléka számolható el költségátalányként	
	Átalány-adózás	a bevétel állati termék értékesítéséből származik	6 000	360	90	Az árbevételből levonható költséghányad 94 százalék.
		a bevétel nem állati termékértékesítéséből származik	6 000	900	315	Az árbevételből levonható költséghányad 85 százalék.
6 000 felett, ha előzőleg átalányadó-zást választott	Tíz százalék vélelmezett költséghányad	6 001	5 400	1 960		
	Tételes költségelszámolás , ha a termelési szerkezete és a bevétel eredménytartalma megegyezik az egyéni gazdaságok 2000. évi tesztüzemi adataival (18,6 %)	6 001	1 116	270		
6 000 felett	Tételes költségelszámolás , ha a termelési szerkezete és a bevétel eredménytartalma megegyezik az egyéni gazdaságok 2000. évi tesztüzemi adataival	Ha nincs más összevonás alá eső jövedelem	6 001	1 116	270	
		+ 600 ezer Ft összevonás alá eső jövedelem	12 000	2 232	692	
			6 001	1 116	366	
		12 000	2 232	813		
Mezőgazdasági tevékenységet folytató egyéni vállalkozó adózása						
4 000 alatt	Átalány-adózás	Általában	4 000	800	240	A bevételből 80 százalék költséghányad elismerése mellett.
		Társadalombiztosítási tv. szerint kiegészítő tevékenységet folytató	4 000	1 000	350	A bevételből levonható költséghányad 75 százalék
4 000 felett	Vállalkozók általános (tételes költség-elszámolás mellett) adózása *		4 001	744	339	A termelési szerkezet és a bevétel eredménytartalma megegyezik az egyéni gazdaságok 2000. évi tesztüzemi adatokkal (18,6 %)
			6 000	1 116	509	

* Vállalkozói személyi jövedelemadó és forrásadó együtt, ahol a vállalkozói kivétet évi 600 ezer forintnak (a minimálbér összegével azonosnak) véve, a 20 százalékkal adózó osztalékot 180 ezer forinttal számoltuk, a fennmaradó hányadot pedig 35 százalék osztalékadó terheljük.

4. A mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó őstermelők választható adózási módja és az érintettek körének közelítése a 2000. évi adatok alapján

A gazdaság makroszerkezetét tekintve – a '90-es években – kisebb mértékben, de továbbra is jellemző a hazai mezőgazdaság duális rendszere, a nagyüzemek és a kisüzemek egymás mellett élése, miközben a közepes gazdaságok alacsony hányadot képviselnek. Hosszabb távra – a múlt század elejéig, sőt a 19. század közepéig – visszatekintve is hasonló történelmi előképet lehet kimutatni, hiszen a nagyüzem-kisüzem kettősségének hazánkban nagy hagyománya van. E történelmi előkép joggal alapozta meg – a társadalmi-gazdasági fejlődés tekintetében – az „útfüggőség” elméletét, amely szerint hazai viszonyok között a mezőgazdasági kistermelés tartós továbbélése erős történelmi gyökerekből táplálkozik (Harcsa-Sebők, 2001).

A mezőgazdasági összeírások adatai alapján ismert, hogy 1986-1990-2000 között 1,6 millióról 1,4 millióra, majd 960 ezerre csökkent az egyéni gazdaságok (az összeírás limitjeként²⁴ a KSH által meghatározott mérethatárt elérő háztartások) száma. A 2000. évi általános mezőgazdasági összeírás során 8383 mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdálkodó szervezetet és 959 ezer egyéni gazdaságot jegyezték fel. Az ÁMÖ adataihoz viszonyítva 2000-ben több mint 770 ezer egyéni gazdaságként összeírt mezőgazdasági termelő nem regisztráltatta magát. Ők azok, akik gyakorlatilag áruval nem jelennek meg a piacon. Számuk, termék-előállításuk ezzel együtt sem lebecsülhető, mivel e gazdaságok vélelmezhetően a szántóterület mintegy 18 százalékaival rendelkeznek. A vizsgált évben az 5855 árutermelő gazdálkodó szervezet mellett **186 ezer gazda regisztráltatta magát** (4. melléklet).

A KSH adatai szerint a mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat foglalkoztatottjainak a száma az 1990. évi 693 ezerről 2000-re 252 ezerre esett vissza, majd 2001-ben további 5 százalékkal, 239 ezerre csökkent. Majd az elmúlt év adatai alapján stabilizálódni látszik az ágazat helyzete, vagy legalábbis lelassult a fogyás, a lakossági munkaerő-felmérés szerint a foglalkoztatottak száma

²⁴ Az általános mezőgazdasági összeírás kiterjedt valamennyi jogi és nem jogi személyiségű gazdasági szervezetre, továbbá az egyéni gazdaságokra. **Gazdaságméretűnek minősült minden mezőgazdasági tevékenységet folytató technikailag és gazdaságilag különálló termelőegység (háztartás, egyéni vállalkozó), amely(nek)**

2000. március 31-én a **használt**

- **termőterülete** (szántó, kert, gyümölcsös, szőlő, rét, legelő, erdő, nádas, halastó külön-külön vagy együttesen) **legalább 1500 m²**, vagy
- gyümölcs-, illetve szőlőterülete külön-külön vagy együttesen legalább 500 m², vagy

2000. március 31-én az istállózott mezőgazdasági haszonállat-állomány

- **legalább egy nagyobb élőállat** (szarvasmarha, sertés, ló, juh, kecske, bivaly), vagy
- **50 darab baromfi** (tyúkféle, liba, kacs, pulyka, gyöngyös külön-külön vagy együttesen), vagy
- 25-25 darab házinyúl, prémes állat, húsgalamb, vagy
- 5 méhcsalád, vagy

az összeírást megelőző 18 hónap folyamán mezőgazdasági szolgáltatást végzett, vagy intenzív kertészeti termelést folytatott.

2002-ben 237 ezer főt tett ki. Tovább csökkent viszont az alkalmazásban állók átlagos statisztikai állományi létszáma, mely 2002-ben – a KSH éves intézményi munkaügyi adatgyűjtési rendszere alapján – 112 ezer fő volt, azaz 8 százalékkal kevesebb, mint az előző évben.

A mezőgazdasági termékek előállításával foglalkozók termelési céljai, a tevékenység motivációi igen eltérőek, a termelés feltételei, lehetőségei nagymértékben különböznek. A termékfelhasználás iránya és a termelési tevékenység motivációi szerint a termelőket a következő csoportokba tartjuk lehetségesnek besorolni.

- A **vidéken élők életformájának egyik lényeges**, történelmileg kialakult **eleme**, hogy **bizonyos termékeket** (talán sorrendiségét tekintve is zöldség-gyümölcsfélék, szőlő-bor, tojás, baromfi-, esetleg sertéshús, tej-, tejtermék, egyéb húsok, stb.) **saját háztartásukban**, jórészt a rendelkezésükre álló termőterületek felhasználásával **igyekeznek előállítani**. E termelői kör döntő hányada **jellemzően nem jelenik meg a piacon, termelésüknek inkább az ingadozása indukálhat a keresleti oldalon kiegyensúlyozatlanságokat**. Számuk 2000-ben meghaladta a 770 ezret.
- A mezőgazdasági termelők másik körébe sorolhatjuk a **nem főfoglalkozású** gazdákat, akik **árut (is) termelnek**, termékeikkel – valamilyen formában – megjelennek a piacon. Ezen körbe a „nem főfoglalkozású mezőgazdasági vállalkozók” és „nem főfoglalkozású őstermelők” kategóriákban regisztrált mezőgazdasági termelők tartozhatnak. Ez 2000-ben több mint 160 ezer családot érintett (5. melléklet).
- A harmadik csoportot a **főfoglalkozásként mezőgazdasági termelésből élő egyéni gazdák** alkotják. Az e kategóriába tartozók jórészt főfoglalkozású vállalkozóként, vagy főfoglalkozású őstermelőként regisztráltatták magukat. Ide sorolhatjuk azokat a nem jogi személyiségű gazdasági társaságokat is (betéti társaságokat és közkereseti társaságokat), amelyek az 1990-es években zömmel, mint kényszervállalkozások jöttek létre, érdemben azonban sem működésüket, sem piaci viselkedésüket tekintve nem különböztethetők meg a főfoglalkozású egyéni vállalkozóként, vagy őstermelőként dolgozó egyéni gazdáktól. E termelői körnél az önellátás már nagyrészt a családi kiadások mérséklésének motivációjaként jelenik meg, alapvető az árutermelés, a piacon történő termékértékesítés. Számuk a 2000. évi regisztráció adatai alapján meghaladta a 25 ezer családot (6. melléklet).
- A mezőgazdasági árutermelés volumenhordozó szektorának a **nagy árutermelő szervezeteket** tekinthetjük. E szervezetek alkalmazzák a mezőgazdasági foglalkoztatottak döntő hányadát, s állítják elő a mezőgazdasági termékek nagyobb részét.

2002. december 31-én mezőgazdaság és erdőgazdálkodás területén összesen 38,1 ezer vállalkozás működött²⁵. Ebből **25,2 ezer volt az egyéni vállalkozás**. Közülük 14,5 ezer főfoglalkozású egyéni vállalkozóként, 5,9 ezer mellékfoglalkozásúként és 4,8 ezer nyugdíjasként tevékenykedett.

2002. szeptember közepéig tizenhétézer-négyszázan kérelmezték a megyei földművelésügyi hivatalokban, hogy családi gazdaságként kerüljenek a nyilvántartásba. Tizenhétézer termelő pedig kézhez is kapta a családi gazdasággá nyilvánításról szóló határozatot. Az új besorolást kapott kistermelők a családtagokkal együtt csaknem ötvenegyezer ember sorsát határozzák meg.

A regisztrált gazdaságok adatai alapján a mezőgazdasági tevékenység árbevételének csupán minden negyedik forintja realizálódott az egyéni gazdaságokban, **a nem mezőgazdasági főfoglalkozású egyéni vállalkozók és őstermelők 15 százalékát adták. Egy gazdaságra vetítve ez átlagosan mintegy 900 ezer forintot tett ki. A mezőgazdasági főfoglalkozású egyéni gazdaságok átlagos árbevétele is alig haladta meg a 4 millió forintot.** A mezőgazdasági termékértékesítés teljes árbevételének alig 11 százalékát adták.

A vizsgált évben a mezőgazdasági tevékenységgel is foglalkozó **regisztrált egyéni gazdaságok összes bevételeinek több mint 4/5-e a mezőgazdaságból származott**. Különösen az állattartó gazdaságokban volt magas ennek az aránya, ahol közelítette a 90, illetve 100 százalékot. Ez utóbbi csoport átlagos mezőgazdasági bevétele azonban általában elmaradt a csak növénytermeléssel, kertészettel foglalkozó gazdaságok bevételeitől (2. táblázat).

²⁵ Működő vállalkozás, amely a tárgyévben, illetve az előző év során adóbevallást (társasági adó, áfa, stb.) nyújtott be, illetve statisztikai adatszolgáltatást teljesített, valamint a tárgyévben, illetve az azt megelőző év során alakult. (Nem tekintik működőnek azt a vállalkozást, amely

- megszűnt, de adminisztratív okokból, a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt a nyilvántartásokban még szerepel;
- több éve felszámolás alatt áll, gazdasági tevékenységet nem folytat;
- tevékenységét szünetelteti, vagy még nem kezdte meg;
- vállalkozói tevékenységet csak esetlegesen végez (egyéni vállalkozások egy része).

(Az APEH működőnek tekinti azt az adószámmal rendelkező vállalkozást, amely nem áll felszámolási, végelszámolási vagy csődeljárás alatt, illetve tevékenysége megszűnését nem jelentette be.)

2. táblázat

**A regisztrált gazdaságok mezőgazdasági tevékenységből származó bevétele
2000-ben**

Megnevezés	Nem mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők	Mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők	Gazdasági társaságok, szövetkezetek	Együtt
Mezőgazdasági tevékenység árbevétele összesen, milliárd Ft				
Állatot nem tartó, állatférőhellyel nem rendelkező	83,8	42,4	276,0	402,2
Állatot nem tartó, állatférőhellyel rendelkező	1,9	2,2	9,6	13,7
Állatot is tartó	58,3	59,2	418,8	536,3
Összesen	144,0	103,8	704,4	952,2
Mezőgazdasági tevékenység egy gazdaságra jutó árbevétele, ezer Ft				
Állatot nem tartó, állatférőhellyel nem rendelkező	1 003	4 249	79 795	4 148
Állatot nem tartó, állatférőhellyel rendelkező	903	4 677	71 701	5 146
Állatot is tartó	783	3 951	185 159	5 843
Összesen	899	4 082	120 307	4 975
Mezőgazdasági tevékenység árbevételének aránya a gazdaság összes árbevételében, százalék				
Állatot nem tartó, állatférőhellyel nem rendelkező	73	76	56	61
Állatot nem tartó, állatférőhellyel rendelkező	92	86	76	80
Állatot is tartó	97	89	70	74

Forrás: A regisztrált mezőgazdasági, erdőgazdasági, valamint halászati tevékenységet folytató termelők és gazdálkodó szervezetek főbb adatai. AKII, Budapest, 2000. – alapján.

Az egyes gazdaságok mezőgazdasági tevékenységből származó bevétele nagy szélsőségek között szóródik. **A regisztráció adatai szerint a nem főfoglalkozású kistermelők közül minden harmadik, de a főfoglalkozású őstermelők és mezőgazdasági vállalkozók közül is minden tizedik mezőgazdasági tevékenységből származó bevétele nem érte el a 250 ezer forintot (3. táblázat).** Vagyis a személyi jövedelemadóról szóló törvény értelmében alatta maradt annak az összegnek, amely fölött adott évben a mezőgazdasági őstermelőnek a bevételből jövedelmet kellett elszámolnia.

A nem mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók további 41 százalékánál, de a mezőgazdasági főfoglalkozású egyéni gazdaságok 32 százalékánál is a mezőgazdasági tevékenységből származó árbevétel több volt ugyan 250 ezer forintnál, de nem haladta meg az egymillió forintos értékhatárt. Ez az az értékhatár, amelynél közös őstermelői tevékenységet folytatva, négy figyelembe vehető családtag esetén (feltéve, hogy volt négy, a feltételeknek „megfelelő” családtag) a bevételből – mivel az négy főre elszámolva nem haladta meg a 250 ezer forintot – ugyancsak nem kellett a személyi jövedelemadórendszer szerint jövedelmet számolni. Az egymillió forint mezőgazdasági eredetű árbevétel határt el nem érő

133 ezer regisztrált egyéni gazdaság összes mezőgazdasági bevétele – 2000-ben – mintegy 52,4 milliárd forintot tett ki.

A regisztrált egyéni gazdaságok mintegy harmada – közel 51 ezer gazdaság – az egy- és tízmillió forint közötti sávba tartozott, ahol, ha a négymillió fölötti bevételt meghaladó családok közös őstermelői igazolványt váltottak ki, a bevétel szétesztott elszámolása esetén választhatták/választhatják az átalányadózást. E kategória 104 milliárd forintos bevétele a regisztrált egyéni gazdaságok mezőgazdasági tevékenységből származó bevételeinek 42 százalékát tette ki. (Adott gazdaságokban a közös őstermelői tevékenység szempontjából figyelembe vehető családtagok számától függően az átalányadózás lehetősége ettől kisebb vagy nagyobb kört is érinthetett.)

A nem főfoglalkozású kistermelők közel 94 százalékának árbevétele nem érte el a 2 millió forintot, de a főfoglalkozású őstermelők és mezőgazdasági vállalkozók körében is ez az arány mintegy 68 százalék.

3. táblázat

A regisztrált gazdaságok számának megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben

Mezőgazdasági tevékenység árbevétele, ezer Ft	Nem mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők	Mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők	Gazdasági társaságok, szövetkezetek	Együtt
0 – 250	56 122	2 495	495	59 112
250 – 2 000	93 834	14 702	864	109 400
2 000 – 10 000	9 734	6 489	1 131	17 354
10 000 – 50 000	384	1 525	1 376	3 285
50 000 felett	50	219	1 989	2 258
Összesen	160 124	25 430	5 855	191 409

Forrás: A regisztrált mezőgazdasági, erdőgazdasági, valamint halászati tevékenységet folytató termelők és gazdálkodó szervezetek főbb adatai. AKII, Budapest, 2000. – alapján.

A nem főfoglalkozású mezőgazdasági termelők több mint fele nem foglalkozott állattartással, igaz csupán ezek egy százaléka jelezte, hogy rendelkezik állatférőhellyel. Az állattartók között 95 százalékos azoknak az aránya, akik kevesebb, mint 2 millió Ft árbevételt értek el, míg az állatot nem tartók közül ez az arány „mindössze” 92 százalékos (4. táblázat).

4. táblázat

A regisztrált nem mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők gazdaságainak megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben

Mezőgazdasági tevékenység árbevétele, ezer Ft	Állatot nem tartó		Állatot tartó	Együtt, gazdaságok száma
	állatférőhellyel sem rendelkező	állatférőhellyel el rendelkező		
	nem mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők, százalék			
0 – 250	31,3	34,7	39,2	56 122
250 – 2 000	61,1	57,0	55,9	93 834
2 000 – 10 000	7,3	7,8	4,7	9 734
10 000 – 50 000	0,3	0,5	0,2	384
50 000 felett	0,0	0,0	0,0	50
Összesen	százalék	100,0	100,0	160 124
	gazdaság	83 529	2051	

Forrás: A regisztrált mezőgazdasági, erdőgazdasági, valamint halászati tevékenységet folytató termelők és gazdálkodó szervezetek főbb adatai. AKII, Budapest, 2000. – alapján.

A főfoglalkozású mezőgazdasági termelők lényegesen nagyobb hányada (59 százaléka) foglalkozott állattartással is, mint a nem főfoglalkozású termelők. 68 százaléka árbevétele alacsonyabb 2 millió forintnál. E kategóriába az állatot nem tartók 65 százaléka, az állattartók 69 százaléka tartozott (5. táblázat). Nem tisztázható, hogy ebben milyen szerepe lehetett az állati termékek piacán kialakult bizonytalanságnak, a szeszélyesen ingadozó termelői áraknak, illetve szerepet játszott-e benne a nagyobb arányú saját termelésű személyes fogyasztás, vagy a fogyasztók részére történő közvetlen értékesítés.

5. táblázat

A regisztrált mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők gazdaságainak megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben

Mezőgazdasági tevékenység árbevétele, ezer Ft	Állatot nem tartó		Állatot tartó	Együtt
	Állatférőhellyel sem rendelkező	állatférőhellyel el rendelkező		
	Mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők			
0 – 250	1 060	41	1 394	2 495
250 – 2 000	5 434	242	9 026	14 702
2 000 – 10 000	2 732	129	3 628	6 489
10 000 – 50 000	665	46	814	1 525
50 000 felett	80	6	133	219
Összesen	9 971	464	14 995	25 430

Forrás: A regisztrált mezőgazdasági, erdőgazdasági, valamint halászati tevékenységet folytató termelők és gazdálkodó szervezetek főbb adatai. AKII, Budapest, 2000. – alapján.

5. Az egyéni vállalkozók adózása

5.1. Az egyéni vállalkozók jövedelemtermelése

A feldolgozott adóbevallások adatai szerint az egyéni vállalkozók zöme a tételes költségelszámolást alkalmazza, 2000-ben még 3,9 százalékuk, 2001-ben pedig alig 3,6 százalékuk választotta az átalányadózást. 2001-ben a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó több mint 14,2 ezer egyéni vállalkozóból csupán 506 élt az átalányadózás adta lehetőségekkel. Az átalányadózók közel 2/3-a főállású egyéni vállalkozó és csupán minden harmadik nyugdíjas, és az előző évhez viszonyítva is a főállásúak száma és aránya csökkent. (A mellékfoglalkozásúak csaknem teljes egészében a tételes költségelszámolást alkalmazzák.)

A feldolgozott adóbevallások adatai szerint az átalányadózást választó mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók átlagos termelési mérete lényegesen kisebb, mint a tételes költségelszámolást alkalmazóké. Így részesedésük az adóalapba beszámító bevételből alig félszázaléknyi. A növekedés ellenére az egy átalányadózó vállalkozásra jutó adóalapba beszámító bevétel 2001-ben sem érte el a 1,5 millió forintot. Természetesen az átalányadózók köre sem tekinthető homogénnek. A főfoglalkozás mellett vállalkozók átlagosan mintegy 1,7 millió forintos bevételt értek el, még ez is messze elmaradt az átalányadózási mód alkalmazási lehetőség felső határául szabott 4 millió forinttól. A heti 36 óránál több elfoglaltságot jelentő munkaviszony mellett átalányadózó vállalkozó átlagos beszámító bevétele nem érte el a fél millió forintot (7-8. mellékletek).

A tételes költségelszámolást alkalmazók összes árbevétele 2001-ben 138 milliárd forint volt. Közülük a nyereségesen gazdálkodó 5,5 ezer vállalkozás 12,8 milliárd forintos átlagos méret mellett közel 71 milliárd forint bevételt realizált, míg a 6,0 ezer veszteséges vállalkozás adóalapba beszámító bevétele csupán 44 milliárd forintot tett ki (6. táblázat).

6. táblázat

Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók bevétele a gazdálkodás eredményessége szerint

Megnevezés	Nyere- séges	Veszte- séges	Nullás	Átalány- adózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Az egyéni vállalkozások száma	6 315	6 315	1 395	563	14 588
<i>megoszlása, százalék</i>	43,3	43,3	9,6	3,9	100,0
Adóévben adóalapba beszámító bevétel, milliárd forint	64,82	41,28	4,03	0,75	110,89
<i>megoszlása, százalék</i>	58,5	37,2	3,6	0,7	100,0
Egy vállalkozásra jutó adóalapba beszámító bevétel, millió forint	10,26	6,54	2,89	1,34	7,60
2001. évben					
Az egyéni vállalkozások száma	5 520	5 960	2 222	506	14 208
<i>megoszlása, százalék</i>	38,9	41,9	15,6	3,6	100,0
Adóévben adóalapba beszámító bevétel, milliárd forint	70,62	43,50	23,77	0,74	138,62
<i>megoszlása, százalék</i>	50,9	31,4	17,1	0,5	100,0
Egy vállalkozásra jutó adóalapba beszámító bevétel, millió forint	12,79	7,30	10,70	1,46	9,76

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

A mezőgazdasági tevékenységet végző egyéni vállalkozók között a munkavégzés jellege szerint összességében is a főfoglalkozásúak voltak a legtöbben (7. táblázat). Mindkét év adatai alapján 2/3-uk tartozott ebbe a kategóriába, noha számuk több mint 500-zal lett kevesebb. Átlagos méretük egy év alatt közel 1/3-ával bővült, és így a vállalkozásonként adóalapba beszámító bevételük 2001-ben 11,5 millió forintot tett ki. Ettől átlagosan mintegy 30 százalékkal kevesebb bevételt értek el azok a mellékfoglalkozású egyéni vállalkozók, akiknek főfoglalkozású munkaviszonya elérte vagy meghaladta a heti 36 órát, illetve az oktatási intézmények nappali tagozatos, egyéni vállalkozói igazolvánnyal rendelkező, mezőgazdasági tevékenységet folytató hallgatói. Az előbbieket száma ugyancsak csökkent, míg az utóbbiaknál kisebb növekedés volt 2001-ben. A nyugdíjasok száma és aránya 2001-ben – akár a nyugdíjassá válással, illetve a nyugdíjas évekre való előzetes tudatos felkészülés, a nyugdíj melletti megélhetés kiegészítő jövedelemforrásának megteremtése érdekében – növekedett. Összességében azonban az átlagos termelési méret ebben a kategóriában a legkisebb, – az előző évihez képest 43 százalékos növekedés ellenére is – alig 3/5-e a főfoglalkozásúakéhoz viszonyítva.

7. táblázat

Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók bevétele a vállalkozók jogállása szerint

Megnevezés	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munka- viszonya a 36 órát eléri	munka- viszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intézmény hallgatója	
2000. évben						
Az egyéni vállalkozások száma	8 558	3 523	34	2 420	53	14 588
<i>megoszlása, százalék</i>	<i>58,7</i>	<i>24,1</i>	<i>0,2</i>	<i>16,6</i>	<i>0,4</i>	<i>100,0</i>
Adóévben adóalapba beszámító bevétel, milliárd forint	74,90	24,08	0,26	11,35	0,29	110,89
<i>megoszlása, százalék</i>	<i>67,5</i>	<i>21,7</i>	<i>0,2</i>	<i>10,2</i>	<i>0,3</i>	<i>100,0</i>
Egy vállalkozásra jutó adóalapba beszámító bevétel, millió forint	8,75	6,84	7,66	4,69	5,51	7,60
2001. évben						
Az egyéni vállalkozások száma	8 131	3 194	60	2 757	66	14 208
<i>megoszlása, százalék</i>	<i>57,2</i>	<i>22,5</i>	<i>0,4</i>	<i>19,4</i>	<i>0,5</i>	<i>100,0</i>
Adóévben adóalapba beszámító bevétel, milliárd forint	93,34	25,73	0,53	18,50	0,52	138,62
<i>megoszlása, százalék</i>	<i>67,3</i>	<i>18,6</i>	<i>0,4</i>	<i>13,3</i>	<i>0,4</i>	<i>100,0</i>
Egy vállalkozásra jutó adóalapba beszámító bevétel, millió forint	11,48	8,05	8,86	6,71	7,90	9,76

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
 Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók személyes munkavégzés címén 2001-ben 2,8 milliárd forintot számoltak el, mely összegében 42 százalékkal haladta meg az előző évit (9-12. melléklet). Egy főre vetítve azonban ez átlagosan csupán 200 ezer forintot tett ki. A nyereségesek átlagosan 241 ezer forint, a nulla eredményt elérők 252 ezer forint, de a veszteségesek is 161 ezer forint költséget számoltak el ezen a jogcímen. A vállalkozások nem egészen fele élt ezzel a lehetőséggel. (Megjegyezzük, hogy a vállalkozói kivét összegét a szabályok szerint összevonandó jövedelemnek kell tekinteni.)

A nyereségesek 53 százaléka realizált – átlagosan 455 ezer forint – kivétekből származó jövedelmet, nullajövedelműek 76 százaléka – átlagosan 333 ezer forint költséget elszámolva – élt vele. De a veszteségesek 39 százaléka – vállalkozásonként átlagosan 412 ezer forinttal – e címen is növelte költségeit. Az elszámolt összeg azonban – különböző okok miatt, a növekedés ellenére – **még mindig nem fedezte a minimálbér 2001. évi törvényes mértékét, noha a vállalkozói kivétet elszámoló főállású egyéni vállalkozásoknál már a minimálbérhez közelítő nagyságú összeget tett ki.**²⁶

²⁶ Az egyéni vállalkozó a társadalombiztosítási járulékot az adózás rendjéről szóló jogszabály alapján úgy köteles megfizetni, hogy ezeknek az alapja (a munkaviszonyban és a tanulói jogviszonyban állók kivételével)

Vállalkozói kivét a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozóknál 2001-ben

Vállalkozói kivét	Nyereséges	Nullaeredményű	Veszteséges	Együtt
	vállalkozások			
Az egy vállalkozóra elszámolt vállalkozói kivét, ezer forint				
A kategória egészére	241	252	161	201
Kivétet elszámolónál	455	333	417	412
Az egy vállalkozóra elszámolt vállalkozói kivét és a minimálbér éves összegének különbözete, ezer forint				
A kategória egészére	239	228	319	279
Kivétet elszámolónál	26	147	63	68

Forrás: <http://www.afeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.afeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

Összességében a vállalkozói kivét az adóévben felmerült költségeknek a **2,1** – az előző évinél 0,3 százalékponttal nagyobb – **százalékát tette ki**. Ez a költségszerkezet alapján leginkább a nullaeredményű gazdálkodásokat terhelte.

Az adóévben felmerült költségek között a vállalkozói kivéthez hasonló nagyságrendet tett ki az alkalmazottak és családtagok részére kifizetett bér. Mindkét évben **minden ötödik vállalkozás foglalkoztatott alkalmazottat, átlagosan 2,4 főt.**²⁷ A vizsgált adatbázis alapján az alkalmazottak éves létszáma 2001-ben megközelítette a 6900 főt, miközben a segítő családtagok átlagos létszáma csupán 79 volt. A minimálbérek emelése az egyéni vállalkozók által foglalkoztatottak részére kifizetett éves munkabért is megemelte, mely egy főre vetítve 2001-ben átlagosan közel 1,5-szeresére, 410 ezer forintra növekedett.

Az **egyéni vállalkozások finanszírozásában is növekszik a hitel szerepe**. Az ehhez kapcsolódó kamatköltség összességében 2001-ben **1,9 százalékos részarányt jelentett**, ami az előző évit 0,2 százalékponttal múlta felül. A vállalkozói hitelre fizetett kamat 2001-ben **a hitelt igénybevevő 2800 vállalkozó átlagában 942 ezer forint kiadást jelentett**. Az előző évben, 2000-ben 12 százalékkal kevesebben közel 30 százalékkal kevesebb kamatot fizettek, ami akkor egy-egy hitelt igénybevevő vállalkozóra 764 ezer forint költséget tett ki. Átlagosan minden ötödik vállalkozónak szüksége volt tevékenysége finanszírozásához kölcsönre. A nyugdíjasok azok, akik vállalkozásukat leginkább a saját erőre alapozzák. Részben koruknál fogva, részben a vállalkozás közvetett célját tekintve ők nem csupán jobban idegenkednek tevékenységük megterhelésétől, de általában

éves szinten legalább a minimálbér naptári évre számított összegét. A járulék alapja a vállalkozói kivét, átalányadó esetén az átalányadó alapját képező jövedelem, de legalább a tárgy hónapot megelőző hónap első napján érvényes minimálbér összeges.

²⁷ Megjegyezzük, hogy a 2002 őszéig regisztrált 17 ezer családi gazdaságnál a gazdaságonkénti átlagos létszám 3 fő.

kisebb méretű gazdaságot vezetnek. A bátrabb vállalkozói magatartást tükrözi, hogy legnagyobb arányban az oktatási intézmények hallgatói közül éltek a hitelfelvételi lehetőséggel, ahol az egy igénybevevőre jutó kamatköltség meghaladta az 1,1 millió forintot, de a csoport egészére vetítve is a kamat az éves költségek mintegy 5 százalékát tette ki. Közülük a nyereségesen tevékenykedők fele vett igénybe hitelt. Bár az adatok alapján általában nincs szoros összefüggés a gazdálkodás eredményessége és a hitelből való gazdálkodás között, a nyereséges vállalkozások mintha bátrabban nyúlnának e finanszírozási forráshoz, a veszteségeseket pedig épp a képződő nyereség hiánya kényszeríti a külső forrás használatára.

9. táblázat

**A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók
vállalkozói hitelre fizetett kamatai 2001-ben**

Munkavégzés jellege	Nyereséges	Nullás	Veszteséges	Összesen
	vállalkozások			
Vállalkozói hitelre kamatot fizető vállalkozások aránya, százalék				
Főállású egyéni vállalkozó	23	22	22	22
Munkaviszonya a heti 36 órát eléri	18	21	18	19
Munkaviszonya a heti 36 órát nem éri el	20	22	16	18
Nyugdíjas	20	12	15	15
Oktatási intézmény hallgatója	48	20	27	33
Összesen	21	19	20	20
Vállalkozói hitelre fizetett kamat az érintett vállalkozások átlagában, ezer forint				
Főállású egyéni vállalkozó	1 063	1 202	866	1 002
Munkaviszonya a heti 36 órát eléri	879	1 491	759	908
Munkaviszonya a heti 36 órát nem éri el	1 321	362	228	650
Nyugdíjas	827	927	546	729
Oktatási intézmény hallgatója	1 127	2 607	1 028	1 149
Összesen	989	1 215	796	942

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>. Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

Az előző költségtételekhez viszonyítva nagyságrendekkel nagyobb a **tárgyi eszközök értékcsökkenésének elszámolt összege**. Az egyéni vállalkozók ezen a címen 2001-ben 11,3 milliárd forintot számoltak el, amelynek az **adóévi összes költségen belüli 8,2 százalékos** aránya 1,2 százalékponttal magasabb, mint az előző évben. A növekedésben szerepe volt a költségként közvetlenül elszámolható tárgyi-eszközök értékhatára növekedésének, valamint a számviteli törvény változásának²⁸. Az egyéni vállalkozók eszközellátottságát, illetve azok hiányosságait jelzi, hogy a vállalkozók alig 2/3-ánál fordult elő ez a költségelem, átlagosan mintegy 1,3 millió forint összegben. A vállalkozás eredményességét tekintve a „takarékosabb” gazdálkodásra, illetve az alacsonyabb eszközellátottságra, illetve eszközök alacsonyabb beszerzési árára vagy idősebb korára utal, hogy a nyereséges vállalkozásoknál 1,6-1,7 százalékponttal elmarad a tárgyi eszközök elszámolt értékcsökkenésének aránya a nullajövedelmű vagy veszteséges csoportéhoz képest. Más oldalról közelítve a veszteségek „forrása” részben az értékcsökkenés nagyobb arányú elszámolása is lehet.

10. táblázat

A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók tárgyi eszközeinek adóévben elszámolt értékcsökkenése 2001-ben

Munkavégzés jellege	Nyeréséges	Nullás	Veszteséges	Összesen
	vállalkozások			
Tárgyi eszközök értékcsökkenését elszámoló vállalkozások aránya, százalék				
Főállású egyéni vállalkozó	74	60	72	68
Munkaviszonya a heti 36 órát eléri	61	55	62	60
Munkaviszonya a heti 36 órát nem éri el	60	44	52	53
Nyugdíjas	62	40	59	52
Oktatási intézmény hallgatója	78	60	38	53
Összesen	69	54	67	63
Tárgyi eszközök elszámolt értékcsökkenése az érintett vállalkozások átlagában, ezer forint				
Főállású egyéni vállalkozó	1 390	1 660	1 187	1 340
Munkaviszonya a heti 36 órát eléri	907	2 263	1 163	1 171
Munkaviszonya a heti 36 órát nem éri el	1 265	559	834	961
Nyugdíjas	1 222	1 084	961	1 085
Oktatási intézmény hallgatója	1 147	2 113	572	1 000
Összesen	1 258	1 658	1 142	1 260

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

²⁸ Az Európai Unió számviteli irányelveinek megfelelő harmonizáció értelmében a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 2001. január 1-től a tárgyi eszközök közé sorolta át a tenyészállatokat. (A tenyészállatok közé azok az állatok tartoznak, amelyek a tenyésztés, a tartás során leválasztható terméket (szaporulatot, más leválasztható állati terméket) termelnek, és a tartási költségek megtérülését ezen termékek értékesítése, vagy az egyéb hasznosítás (igatelésítmény, őrzési feladat, lovagoltatás) biztosítja, függetlenül attól, hogy azok meddig szolgálják a vállalkozási tevékenységet.)

Az elszámolható értékcsökkenés összegének növekedése irányába hathat a szabályozás 2003-tól hatályos változása. A tenyészállatok beszerzési ára, valamint a tenyészállattal kapcsolatban a tenyésztésbe állításig felmerült anyagkiadás és a mások által végzett munka igazolt összege tekintetében a magánszemély 2003-tól választhatja, hogy azt a felmerülés évében költségként elszámolja, vagy azzal az értékcsökkenés alapját növeli. További változás, hogy az egyéni vállalkozó a – HR 8471 vtsz. alá tartozó – általános rendeltetésű gépeknél, berendezéseknél 50 százalék értékcsökkenést érvényesíthet. A 2003-ban, vagy 2004-ben beszerzett, előállított, a 33 vagy a 14,5 százalékos norma alá besorolt tárgyi eszközökre, valamint a 2003-ban vagy 2004-ben vásárolt, előállított szellemi termékekre, kísérleti fejlesztés aktivált értékére ugyancsak 50 százalék leírást érvényesíthet.

Az egyéni vállalkozások költségei között a legnagyobb tételt a tevékenység jellegéből adódóan a **folyó évi – anyag, áru, göngyöleg – beszerzés** tette ki. Az e célú kiadások egy év alatt összességében nem egészen ötödével, egy vállalkozásra vetítve pedig 23 százalékkal emelkedtek. Egy vállalkozás beszerzésre fordított kiadása 2001-ben átlagosan 5,8 millió forintot, a költségek 3/5-ét tette ki. Viszonylag nagy – közel 38 milliárd forint – az adóévben felmerült egyéb költségek finanszírozásának összege.

A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók 2001. évi összes költsége az előző évit 25 milliárd forinttal túlszárnyalva 137 milliárd forintra nőtt, amely egy főre vetítve mintegy 10 millió forintot jelentett. Különösen szembeütő a nullajövedelmű vállalkozói csoport méretnövekedése. E kategóriában 2000-ben átlagosan alig 3 millió forintot fordítottak a költségek fedezésére, mely 2001-ben – körük bővülése, a csoportba tartozó vállalkozások fluktuációja, a költségek növekedése következtében – már közelítette a 10 millió forintot.

11. táblázat

Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévben felmerült költségei a vállalkozás eredményessége szerint

Adóévben felmerült költségek	Nyeréséges	Veszteséges	Nullás	Összesen
	vállalkozások			
2000. évben				
Adóévben felmerült összes költség, milliárd forint	59,87	48,12	4,03	112,02
Egy vállalkozásra jutó összege, millió forint	9,48	7,62	2,89	7,68
2001. évben				
Adóévben felmerült összes költség, milliárd forint	64,78	50,62	21,89	137,29
Egy vállalkozásra jutó összege, millió forint	11,74	8,49	9,85	9,66

Forrás: <http://www.apenh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.apenh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
 Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

A tételes költségelszámolást alkalmazó egyéni vállalkozások jövedelempozíciója 2001-ben az előző évhez viszonyítva is romlott és átrendeződött (12. táblázat, 2-4. ábra, 17-19. melléklet). A nyereséges vállalkozások aránya alig 39 százalék, amely 4,4 százalékponttal volt kevesebb, mint az előző évi. A nyereséges vállalkozások számának csökkenését nem tudta ellensúlyozni az egy vállalkozóra jutó jövedelemnövekmény, így valamelyest csökkent a pozitív eredménnyel évet záró vállalkozások eredménye is. Bár csökkent a veszteséges vállalkozások száma és aránya is, az egy veszteséges gazdálkodóra jutó bevételekben el nem ismert költséghányad növekedése következtében az összes veszteség nőtt. Hat százalékponttal nőtt a nullajövedelműek aránya. Így összességében míg 2000-ben a vállalkozói bevallások átlagosan 120 ezer forintos veszteségről adtak számot, 2001-ben ennek átlagosan másfélszeresét nem fedezték a bevételek. Miközben a nyereséges vállalkozásoknál a bevételek átlagosan 830 ezer forinttal – 6,5 százalékkal – múlták felül az adóévi költségeket, addig a veszteségeseknél átlagosan 1200 ezer forint – 16,5 százaléknyi - költséghányadra nem adott fedezetet.

12. táblázat

Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók tevékenységének eredménye a vállalkozók eredményessége szerint

Megnevezés	Nyere- séges	Veszte- séges	Nullás	Átalány- adózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Az egyéni vállalkozások száma	6 315	6 315	1 395	563	14 588
A vállalkozás adóévi eredménye, milliárd forint	4,93	-6,85		0,17	-1,75
- jövedelem	4,93			0,17	5,09
- veszteség		6,85			6,85
Egy vállalkozásra jutó eredmény, millió forint	0,78	-1,08		0,29	-0,12
- jövedelem	0,78			0,29	0,35
- veszteség		1,08			0,47
Adóalapba beszámító bevétel eredmény-tartalma, százalék	7,6	-16,6	0,0	21,9	-1,6
2001. évben					
Az egyéni vállalkozások száma	5 520	5 960	2 222	506	14 208
A vállalkozás adóévi eredménye, milliárd forint	4,59	-7,18		0,16	-2,42
- jövedelem	4,59			0,16	4,75
- veszteség		7,18			7,18
Egy vállalkozásra jutó eredmény, millió forint	0,83	-1,20		0,32	-0,17
- jövedelem	0,83			0,32	0,33
- veszteség		1,20			0,51
Adóalapba beszámító bevétel eredmény-tartalma, százalék	6,5	-16,5	0,0	22,3	-1,7

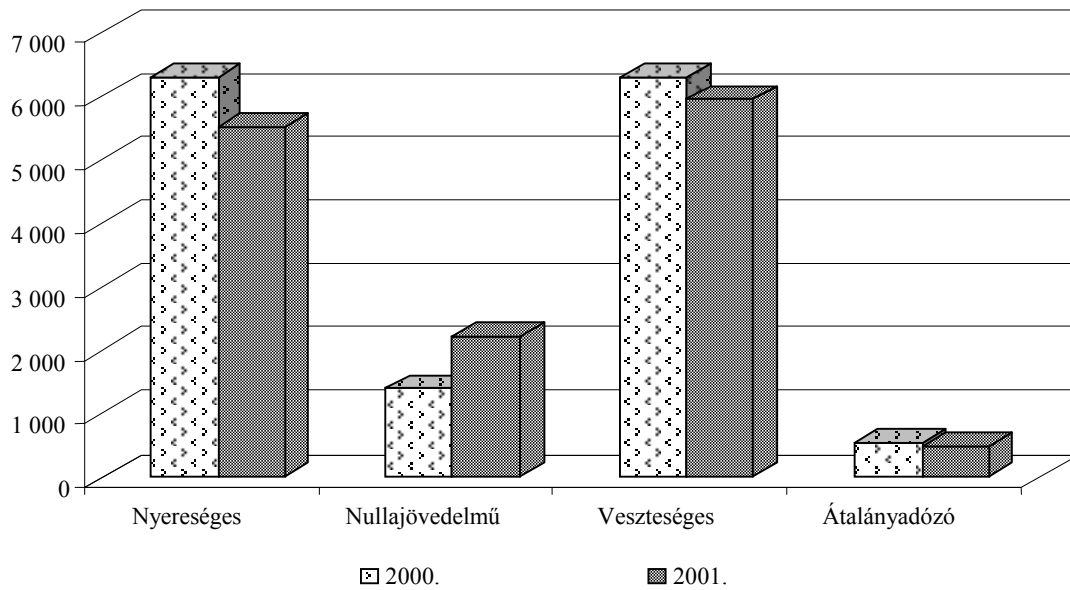
Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

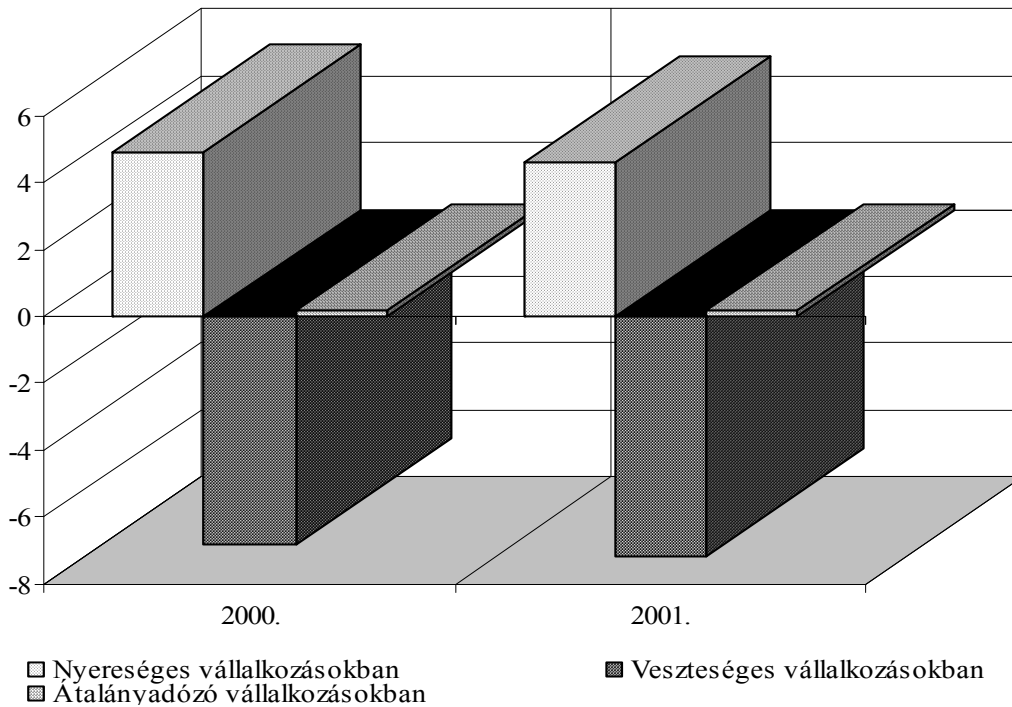
2. ábra

A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások számának megoszlása a gazdálkodás eredményessége szerint, darab

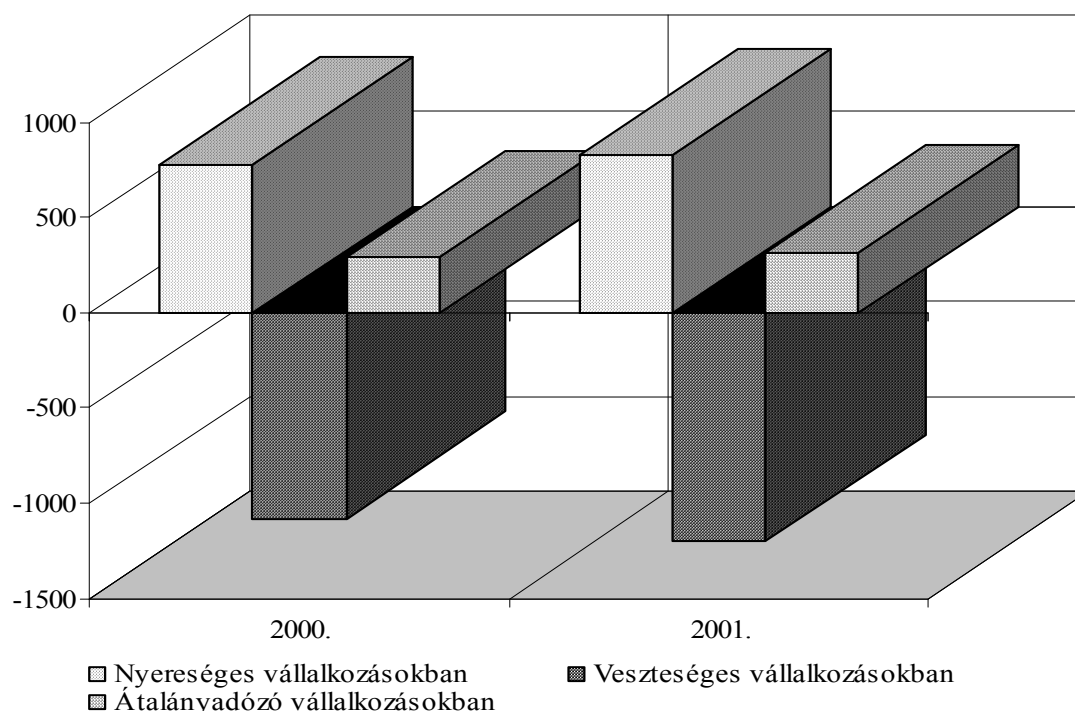
3. ábra

A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók tevékenységének eredménye a vállalkozók eredményessége szerint, milliárd forint

4. ábra

A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók átlagos jövedelemtermelése a vállalkozások eredményessége szerint, ezer forint

5.2. Az egyéni vállalkozást érintő kedvezmények

5.2.1. Bevételt csökkentő kedvezmények

A **bevételt csökkentő kedvezmények** – az ún. kisvállalkozói kedvezményt kivéve – **a mezőgazdasági tevékenységet folytató egyéni vállalkozók körében** – az elmúlt két év adatai alapján – **inkább elvi jelentőségűek**. Ezzel a lehetőséggel a gyakorlatban csak kevesen éltek.

- A szakközépiskolai tanuló utáni kedvezményt 2001-ben csupán 7 vállalkozó vette igénybe, átlagosan 16 ezer forint összegben.
- Csökkent munkaképességű alkalmazottat is mindössze 21 vállalkozás foglalkoztatott. Ez az igénybevevő vállalkozásonként mintegy 370 ezer forint kedvezmény jelentett.
- Sikeres szakmai vizsgát tett szakképző iskolai tanulót folyamatosan tovább foglalkoztató, valamint a korábbi munkanélküli személy után befizetett társadalombiztosítási járulék kedvezményének lehetőségével már 105-en (az egyéni vállalkozók 0,7 százaléka) éltek. Ennek összege az adott vállalkozóknál átlagosan alig több mint 200 ezer forintot tett ki.
- Mindössze két egyéni vállalkozó élt a kutatás, kísérleti fejlesztés kedvezményével, vállalkozónként félmillió forint összegben.

Az adóbevallások adatai szerint **2001-ben az egyéni vállalkozók adóalapját csökkentő fenti kedvezmények összesen alig 32 millió forintot tettek ki**, ami egy átlagvállalkozóra vetítve alig több mint kétezer forint adóalap-csökkentést jelentett (13-16. melléklet).

Az előzőeknél lényegesen nagyobb gazdasági jelentőséggel bír az ún. **kisvállalkozói kedvezmény**, mely 2001-ben – a bevezetés évében – 1241 egyéni vállalkozót, azaz **az egyéni vállalkozók 8,7 százalékát érintette**. Az e címen felhasznált közel **3,2 milliárd forintból egy-egy kedvezményezettre átlagosan mintegy 2,5 millió forint összeg jutott**. Leginkább a főfoglalkozású egyéni vállalkozók éltek e lehetőséggel. Egy vállalkozásra vetítve pedig a legmagasabb összegű támogatásokban – a nagyobb hitelfelvétellel összefüggésben – az oktatási intézmények hallgatóinak vállalkozásai részesültek.

13. táblázat

Kisvállalkozói kedvezmény főbb adatai a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásokban 2001-ben

Megnevezés	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munka- viszonya a 36 órát eléri	munka- viszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intéz- mény hallga- tója	
Igénybevevő vállalkozások száma	800	270	3	163	5	1241
aránya	9,8	8,5	5,0	5,9	7,6	8,7
Felhasznált kedvezmény összesen, millió forint	2079	685	7	361	20	3152
Kisvállalkozói kedvezmények az adóalapba beszámító bevétel százalékában, átlagosan	2,2	2,7	1,4	2,0	3,8	2,3
Egy átlag vállalkozásra jutó kedvezmény összege, ezer forint	256	214	124	131	301	222
Egy igénybevevő vállalkozásra jutó kedvezmény, ezer forint	2 599	2 536	2 477	2 214	3 967	2 540

Forrás: <http://www.apenh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.apenh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

5.2.2. Adókedvezmények

A vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók közül beruházáshoz kapcsolódó adókedvezménnyel 2001-ben mindössze 5 egyéni vállalkozó élt. Ez összességében 10,8 millió forint támogatást jelentett.

Az ún. térségi adókedvezményt 7 egyéni vállalkozó vette igénybe. Ez összességében 7,0 millió forintot tett ki.

Kisvállalkozói adókedvezménnyel 2001-ben 59 egyéni vállalkozó élt. E címen összesen 56,6 millió forint került felhasználásra.

5.3. Veszteségelhatárolás lehetősége

A tételes költségelszámolást alkalmazó, mezőgazdasági tevékenységet végző egyéni vállalkozót (is) megilleti a **veszteség elhatárolás** lehetősége.

Az egyéni vállalkozók az előző évekről áthozott veszteségekből **2001-ben 3,1 milliárd forintot számoltak el. Adóalapját ily módon 3,5 ezer vállalkozó csökkentette**, azaz a személyi jövedelem adózás hatálya alá tartozó vállalkozói jövedelem szerint adózó minden negyedik mezőgazdasági termelő, a nyereségesek közel kétharmada élt ezzel a lehetőséggel. Az érintett **gazdálkodók átlagában 875 ezer forintnyi ily módon elszámolt adóalap-csökkentés mérsékelte a tárgyévi adófizetési kötelezettséget (14. táblázat), mintegy 160 ezer forinttal csökkentve a korábbi évek veszteségeit, illetve javította pénzügyi helyzetét.**

14. táblázat

Az egyéni vállalkozók előző évekről áthozott veszteségéből a tárgyévi adóalapot csökkentő tétel

Megnevezés	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munka- viszonya a 36 órát eléri	munka- viszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intézmény hallgatója	
2000. évben						
Áthozott veszteség, millió forint	1 861	719	7	488	2	3 076
Egy vállalkozásra jutó összeg, ezer forint	228	204	198	218	42	219
Egy, a kedvezménnyel érintett vállalkozásra jutó összeg, ezer forint	831	780	963	682	369	791
2001. évben						
Áthozott veszteség, millió forint	1 861	574	21	604	14	3 074
Egy vállalkozásra jutó összeg, ezer forint	229	180	346	219	215	216
Egy, a kedvezménnyel érintett vállalkozásra jutó összeg, ezer forint	934	706	2 078	886	1 091	875

Forrás: <http://www.apenh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.apenh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

Az adózó az adóévben elhatárolt veszteséget az adóévet **megelőző két évre** visszamenően is rendezheti adóbevallásának önellenőrzésével. Ha ezzel nem él, vagy ha a veszteségének csak egy részét rendezi a megelőző két év terhére, a fennmaradó rész későbbre halasztható. E lehetőséggel 2001-ben csupán 99

vállalkozó élt, illetve élhetett. A tárgyévi veszteségekből az előző év eredménye terhére **elhatárolt veszteség 2001-ben mindössze 123 millió forintot tett ki.**

Ha az egyéni vállalkozónak a mezőgazdasági tevékenységből származó jövedelmén kívül más tevékenységből is van egyéni vállalkozói jövedelme, **csak a mezőgazdasági tevékenység – bevétel – arányában megállapított részre alkalmazhatja a veszteségelhatárolást.**

A következő évek adóalapjának csökkentésére – a vállalkozások eredményességétől függően – 20 milliárd forint összegben nyílik lehetőség a 2001. évi elhatárolt veszteségek elszámolásával (15. táblázat).

15. táblázat

Az egyéni vállalkozók veszteségelhatárolási lehetőségei az adóbevallás adatai alapján

Me.: millió forint

Kötelezettség	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munka- viszonya a 36 órát eléri	munka- viszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intézmény hallgatója	
Előző két évre elhatárolt veszteség	3 108	901	18	779	4	4 810
Adóévi veszteségből 5 évig elhatárolt veszteség	1 115	424	8	158	27	1 732
Adóévi veszteségből korlátlan ideig elhatárolt veszteség	3 951	1 221	11	1 036	87	6 306
Előző évekről áthozott 4 évre elhatárolt veszteség	4 522	1 426	10	1 264	2	7 224
Összesen	12 696	3 972	47	3 237	120	20 072

Forrás: <http://www.apenh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.apenh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
 Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

5.4. Az egyéni gazdálkodók által fizetett adó

Vállalkozói kivétellel 2001-ben az egyéni vállalkozók fele élt. Az eredmény utáni **vállalkozói személyi jövedelemadót** mindössze 2520-an, az egyéni vállalkozók 18 százaléka fizetett. Ennek összege csupán 275 millió forint volt. A 2102 vállalkozó által fizetett **osztalékadó** összesen 205 millió forintot tett ki. E két fizetett adónem **az adóalapba beszámító bevételhez viszonyítva 0,3 százalék költségvetési befizetést jelentett**, a vállalkozás romló eredményességével összefüggésben kevesebbet, mint az előző évben. Az érintett vállalkozások átlagában 168 ezer forintot tett ki.

16. táblázat

**Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások
adófizetési kötelezettségei a vállalkozók jogállása szerint**

Me.: millió forint

Kötelezettség	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munka- viszonya a 36 órát eléri	munka- viszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intéz- mény hallga- tója	
2000. évben						
Vállalkozói személyi jövedelem- adó a kedvezmények levonása után	204,8	87,0	0,2	27,3	0,8	320,2
Osztalékadó	96,5	59,2	0,0	18,3	0,0	174,0
Együtt	301,3	146,2	0,2	45,6	0,8	494,2
Aránya az adóalapba beszámító bevételhez, százalék	0,4	0,6	0,1	0,4	0,3	0,4
Egy egyéni vállalkozásra jutó átlagos adófizetési kötelezettség, ezer forint	35,2	41,5	5,9	18,8	15,1	33,9
Egy vállalkozói személyi jövedelemadót fizető vállalkozásra jutó átlagos adófizetési kötelezettség, ezer forint	160,8	165,4	40,0	121,6	88,9	157,0
2001. évben						
Vállalkozói személyi jövedelem- adó a kedvezmények levonása után	133,4	52,4	1,5	30,4	1,1	218,7
Osztalékadó	124,0	60,6	2,2	17,7	1,1	205,5
Együtt	257,4	113	3,7	48,1	2,2	424,2
Aránya az adóalapba beszámító bevételhez, százalék	0,3	0,4	0,7	0,3	0,4	0,3
Egy egyéni vállalkozásra jutó átlagos adófizetési kötelezettség, ezer forint	31,7	35,4	61,7	17,4	33,3	29,9
Egy vállalkozói személyi jövedelemadót fizető vállalkozásra jutó átlagos adófizetési kötelezettség, ezer forint	173,2	169,4	284,6	141,5	157,1	168,3

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

5.5. Az egyéni vállalkozásból származó jövedelmek

A vállalkozók megélhetését szolgálja az adóév során a vállalkozásból személyes szükségletek finanszírozására kivett összeg (a vállalkozó bére), másrészt a vállalkozásból osztalék címén kifizethető rész. Természetesen ez utóbbi nem csak

munka-, hanem tőkejövedelmet is tartalmaz, illetve tartalmaznia kellene. Alapvetően ez utóbbi jövedelemrész és a vállalkozásban maradó jövedelem kellene, hogy biztosítsa a fejlesztések forrását, illetve az elszámolt amortizációval együtt az újratermelés folyamatosságát. A vizsgált adatbázis alapján azonban a mezőgazdaság általános gazdasági pozíciójával összefüggésben az egy-egy vállalkozásból származó jövedelem igen alacsony. Éves szinten a vállalkozásból származó jövedelem összege 2000-ben alig haladta meg a 200 ezer forintot, de 2001-ben sem érte el a 360 ezer forintot. Legalacsonyabb az átlagos jövedelme a nyugdíj mellett vállalkozóknak, valamint azoknak, akiknek munkaviszonya a heti 36 órát eléri. A főfoglalkozású egyéni vállalkozásokban 2001-ben átlagosan 480 ezer forint jövedelem képződött (17-18. táblázat, 20-21. melléklet).

17. táblázat

A vállalkozásból származó jövedelem a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásokban a vállalkozók jogállása szerint

Me.: millió forint

Megnevezés	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munka- viszonya a 36 órát eléri	munka- viszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intézmény hallgatója	
2000. évben						
Vállalkozásból származó jövedelem	2 285	490	3	256	4	3 038
Egy vállalkozásra jutó jövedelem, ezer forint	279	139	76	114	84	217
2001. évben						
Vállalkozói kivét	2 380	214	11	243	2	2 849
Adózás utáni vállalkozói jövedelem	1 653	544	11	273	17	2 498
Segítő családtagoknak kifizetett jövedelem	26	2	0	2	0	30
Együtt	4 058	760	21	518	19	5 377
Vállalkozásból származó jövedelem*	3 758	636	17	468	18	4 897
Egy vállalkozásra jutó jövedelem, ezer forint **	481	199	290	182	279	357

* Vállalkozói személyi jövedelemadóval és osztalékadóval csökkentett vállalkozásból származó jövedelem.

** Átalányadózóknak nélkül.

Forrás: <http://www.apéh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.apéh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási

Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

Aggodalomra ad okot a **veszteséges vállalkozások** vagyontelése. E kategóriában az átlagos **vállalkozói kivét is olyan alacsony összegű**, hogy az a vállalkozó megélhetéséhez sem képes elviselhető összeggel hozzájárulni, nemhogy a vállalkozás hatékony működésének feltételeit tudná finanszírozni.

18. táblázat

A vállalkozásból származó jövedelem a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásokban a vállalkozás eredményessége szerint

Me: millió forint

Megnevezés	Nyeréséges	Veszte- séges	Nullás	Összesen
	vállalkozások			
2000. évben				
Vállalkozásból származó jövedelem, millió forint	2 129	651	258	3 038
Egy vállalkozásra jutó jövedelem, ezer forint *	337	103	185	217
2001. évben				
Vállalkozásból származó jövedelem, millió forint	3 373	967	570	4 897
Egy vállalkozásra jutó jövedelem, ezer forint *	611	162	250	357

* Átalányadózóknak nélkül.

Forrás: <http://www.afeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.<http://www.afeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

6. Kalkulációk az egyéni gazdaságok (családi gazdaságok) adózásához

A tesztüzemi adatok alapján az értékesítés nettó árbevétele egy vizsgált egyéni gazdaságra vetítve 2000-ben átlagosan 8,3 millió forintot tett ki, 2001-ben ez az érték 10,7 millió forintra változott, ami országos kivetítésben – a 87 ezer egyéni gazdaságban – átlagosan 4,7 millió forint fajlagos bevételt jelentett. Az egy vizsgált egyéni gazdaságra jutó adózás előtti eredmény 2000-ben átlagosan 1,5 millió forint volt, mely 2001-ben 7 százalékkal, 1,6 millió forintra emelkedett, ami országos kivetítésben átlagosan 0,6 millió forintnak felelt meg. Átlagosan egy hektár mezőgazdasági területre 27,5 ezer forint, egy munkaerőegységre 581 ezer forint adózás előtti eredmény jutott. Az adózás előtti eredmény és a személyi jövedelmek együttes összege munkaerőegységre vetítve átlagosan 1040 ezer forintot tett ki. Az adatok alapján csökkent a termelés jövedelmezősége. Száz forint termelési értékre 2000-ben 15,0 forint, 2001-ben 2,3 forintra kevesebb adózás előtti eredmény jutott, ami az összes – 87 ezer – egyéni gazdaságra kivetítve csupán 10,9 forintra tehető. A tőke jövedelmezősége a vizsgált gazdaságok átlagában a 2000. évi 9,0 százalékról 2001-ben 7,9 százalékra esett vissza, ami az összes egyéni gazdaságra vonatkoztatva országosan alig 6,6 százalékos jövedelmet jelentett.

6.1. A főbb mezőgazdasági ágazatok gazdasági pozíciója, az adóalap megállapítása

Az AKII Informatikai Igazgatóságának adatai alapján a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok jövedelemtermelése, illetve az árak jövedelemtartalma termékenként és évenként jelentős eltéréseket, ingadozásokat mutat (19. táblázat). A növénytermelési ágazatok többségében 2001-ben is inkább kedvezőtlenül változott a mutatók értéke, jelentős mértékben csökkent a jövedelemtartalom. Ezen belül is az alma és a dohány negatív rekordot ért el. A javuló jövedelemtartalmú ágazatokban is az elmozdulás tíz százalék alatt maradt. Az állattartásban javult a tej, a vágómarha és a tojás jövedelmezősége. Továbbra is alacsony volt a húscsirke és a húsnyúl száz forint termelési értékre jutó jövedelemhányada. Ezt a mozgást az átalányadózás rendszere – az elnevezésnek megfelelően – nem tudhatja teljesen lekövetni.

Kalkulációink alapján egy-egy ágazat ötéves jövedelemtartalmát tekintve a munkaidőigényes kertészeti ágazatokat általában kedvezően érinti az átalányadózás – adóalap és a fizetendő adó megállapítására – alkalmazott kulcsa. A vizsgált növényi és kertészeti termékek közül még a legrosszabb jövedelempozíciójú dohány ötéves átlagértékei is fölülmúlták az átalányadózás jövedelemtartalmát jelentő 15 százalékot, igaz viszont, hogy az **öt évből háromban ettől a 15 százalékos szinttől is lényegesen elmaradt a jövedelemtermelés**. Az állattenyésztési ágazatokban ez a pozitív eltérés – több év átlagát tekintve – már nem érvényesül ilyen határozottan. A tejnél ugyan a vizsgált bázison öt év átlagában mintegy háromszorosa volt a kimutatott, a saját munka díját tartalmazó bruttó jövedelem, mint a költségátalány

alkalmazása mellett feltételezett jövedelemhányad. A tojásnál is mintegy másfélszeres a különbség. A többi terméknel azonban számottevő éves ingadozások mellett, de több év átlagában jóval hat százalék alatt volt az árak jövedelemtartalma.

19. táblázat

A fontosabb termékek száz forint termelési értékére jutó jövedelemtartalma a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban*

Me.: forint

Megnevezés	1996	1997	1998	1999	2000	1996-2000 átlaga	2001
Növényi termékek							
Burgonya	-2,70	19,95	37,28	29,56	34,15	23,6	37,42
Szabadföldi paradicsom	37,83	21,79	21,87	6,98	42,30	26,2	27,94
Hajtátott paradicsom	32,45	31,30	41,74	47,47	57,99	42,2	54,51
Szabadföldi zöldpaprika	49,08	41,37	33,55	32,90	27,82	36,9	29,55
Hajtátott zöldpaprika	43,76	49,82	52,2	55,91	56,79	51,7	58,54
Fűszerpaprika	47,15	60,20	56,37	34,27	55,39	50,7	27,75
Vöröshagyma	20,71	40,57	35,37	17,99	41,42	31,2	21,49
Uborka	34,12	44,95	33,75	25,01	28,66	33,3	30,97
Alma	33,80	27,96	32,68	52,21	32,39	35,8	0,18
Őszibarack	48,95	51,28	46,46	35,00	34,25	43,2	37,31
Málna		13,05	28,02	16,07	41,17	19,7	38,36
Borszőlő	39,71	29,29	26,93	29,26	38,08	32,7	24,80
Dohány	10,68	30,39	29,83	10,65	9,38	18,2	0,60
Állati termékek							
Tehéntej	14,6	21,5	23,9	17,16	16,92	18,8	19,60
Vágómarha	1,8	1,2	11,6	-0,97	9,85	4,7	26,10
Vágósertés	1,1	8,0	4,1	0,06	12,46	5,1	12,00
Étkezési tyúktojás	3,5	18,0	5,6	4,83	15,79	9,5	20,50
Húscsirke	2,4	-0,3	1,7	-1,09	4,52	1,4	0,30
Húsnyúl	-0,7	5,3	5,5	-5,74	-3,41	0,2	-2,10

* Bruttó jövedelem a saját munka díjával együtt.

Forrás: Béládi Katalin: A részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok fontosabb ágazatainak költség- és jövedelemhelyzete a nyolcvanas évek végétől 2000-ig. Agrárgazdasági Információk. 2001. 1. sz. AKII, Budapest – 13-14. táblázata

Béládi Katalin: A részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok fontosabb ágazatainak költség- és jövedelemhelyzete 2001-ben. Agrárgazdasági Információk. 2002. 1. sz. AKII, Budapest alapján összeállítva.

Azaz az átalány jellegéből eredően egyes években a termékek jelentős körénél, elsősorban a nagy munkaigényű ágazatokban, a valószínűsített adóalap jóval a tényleges jövedelemtermelés mögött maradt, míg más években és termékeknel a megtermelt jövedelem a számított adót sem finanszírozta. Ez utóbbi – a tej kivételével – különösen az állattenyésztési ágazatokat érinti. (Természetesen itt a másik oldalon a hiteles tételes költségnyilvántartás költségeit is figyelembe kell venni. Megjegyezzük, a fenti adatok ilyen nyilvántartásokra épülnek. Az is igaz viszont, hogy a jelenlegi hatályos jogszabályok szerint az átalányadózás adott bevételhatárig csak a bevételek nyilvántartását teszi kötelezővé, illetve tételes költségelszámolás esetén a mezőgazdasági östermelőt adókedvezmény illeti meg.)

Kalkulációink szerint – az AKII Informatikai Igazgatóságának többéves adatai alapján – **a viszonylag kis területen termelő részmunkaidős kisgazdaságoknak a munkaigényes növénytermelési és kertészeti termékek zöménél az átalányadózás közvetve jelentős támogatást jelent (20. táblázat).**

20. táblázat

Kalkuláció az adóalap és a fizetendő adó összegére a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok adatai alapján

(Egy-egy termékre specializált termelést és egy gazdaságban négymillió forintos árbevételt feltételezve)

Me.: ezer forint / négymillió forint árbevételt elérő gazdaság

Megnevezés	Részmunkaidős árutermelők öt éves – 1996-2000 – jövedelemadatai alapján			Mezőgazdasági kistermelők átalányadózása szerint		Mezőgazdasági egyéni vállalkozók átalányadózása szerint	
	adóalap	vállalkozói személyi jövedelemadó	osztalék-adóval növelt fizetendő adó	adóalap	adó	adóalap	adó
Növényi termékek	1 370	247	471	600	150	800	240
Burgonya	946	170	325				
Szabadföldi paradicsom	1 046	188	360				
Hajtatott paradicsom	1 688	304	581				
Szabadföldi zöldpaprika	1 478	266	508				
Hajtatott zöldpaprika	2 068	372	711				
Fűszerpaprika	2 027	365	697				
Vöröshagyma	1 248	225	429				
Uborka	1 332	240	458				
Alma	1 432	258	493				
Őszibarack	1 728	311	594				
Málna	786	142	271				
Borszőlő	1 306	235	449				
Dohány	727	131	250				
Állati termékek	266	48	97				
Tehéntej	753	135	259				
Vágómarha	188	34	65				
Vágósertés	206	37	71				
Étkezési tyúktojás	382	69	131				
Húscsirke	58	10	20				
Húsnyúl	8	1	3				

* Feltételezve, hogy az adózónak adóköteles jövedelme csak a fenti mezőgazdasági tevékenységből származik.

A mezőgazdasági kistermelőt – feltételezve az átalányadózásra való jogosultság meglétét – a növénytermelési ágazatokban megillető 85 százalékos költségnyad levonásakor, egy gazdaságban négymillió forint növénytermelésből származó árbevétel esetén képződő adóalap 600 ezer forint, a fizetendő átalányadó összege pedig – a 25 százalékos adókulcs mellett 150 ezer forint. Az átalányadóztat választva a mezőgazdasági kistermelők rendeletben megfogalmazott bevételplafonja és levonható költségnyada miatt egy adóalanyra ennél magasabb jövedelemre, illetve adóalapra 2002-ben csak a családi gazdálkodóknál volt mód, de már magasabb adókulcs mellett. A családi gazdaságok, illetve 2003-tól általában a

mezőgazdasági kistermelők – egy figyelembe vehető családtagjára jutó – hatmillió forint bevételplafonja 900 millió forintos adóalapot és a 35 százalékos kulcs mellett 315 ezer forint adófizetési kötelezettséget jelent.

Az őstermelők állattenyésztésből, illetve állati termék előállításból eredő négymillió forintos árbevételéből a hatályos rendelkezések szerint 240 ezer forint adóalap, illetve 60 ezer forint adófizetési kötelezettség keletkezik. A családi gazdaságok, illetve 2003-tól általában a mezőgazdasági kistermelő figyelembe vehető tagjára megállapított 6 millió forintos árbevétel plafonhoz 90 ezer forintos adófizetési kötelezettség társul.

A mezőgazdasági kistermelők kedvezményezett voltát jelzi, hogy a közös őstermelői igazolvány alapján őstermelői tevékenységet folytató őstermelők 4 millió forintos, illetve a családi gazdaságok, illetve 2003-tól általában a mezőgazdasági kistermelők figyelembe vehető családtagjaira jutó **6 millió forintos bevételig az adófizetési kötelezettség** – a fenti jövedelemviszonyok mellett – lényegesen **alatta marad az egyéni vállalkozói adónak** (a vállalkozói adóalapot terhelő vállalkozói személyi jövedelemadó és a vállalkozói osztalékalap után fizetendő jövedelemadó összegének). Ez utóbbi négymillió forintos árbevételnél a vizsgált növénytermelési ágazatok átlagában 471 ezer, az állati termékek esetében pedig közel 100 ezer forint adófizetési kötelezettséget jelent. **Hatmillió forint árbevételnél** pedig a növénytermelési ágazatok átlagában 707 ezer, az állati termékeknél 145 ezer forint az adókötelezettség. A vállalkozói adófizetési kötelezettséghez viszonyítva a **kistermelői átalányadózás „kedvezménye” a termelési szerkezettől függően 55-346 ezer forint egy-egy kistermelőre vonatkoztatva.**

Vizsgáltuk, hogy az egyes ágazatokban a négymillió forint árbevétel eléréséhez az 1996-2000. évi átlaghozam szintjén és értékesítési átlagárak mellett milyen terület, illetve állatállomány vagy termelés és milyen munkaerő felhasználási igény szükséges, s a képződött adózott jövedelem hogyan viszonyul a minimálbéren foglalkoztatottak adózott jövedelméhez (21. táblázat).

Valamennyi szántóföldi kertészeti kultúrájánál magas az adott árbevétel kategóriához szükséges területigény, de irreálisan magas a hajtított paradicsom és zöldpaprika fél hektár körüli felülete is. Nagy ágazati méretet jelentene a 17 tehén (több mint 78 ezer liter értékesített tej) és a 187 egyed értékesített vágósertés, illetve mintegy 40 egyed hízómarha is. A húscsirkénél reális lehetőség lenne arra, hogy egy-egy kistermelő e tevékenységre szakosodjon, azonban a jelenlegi alacsony jövedelemtartalom miatt erre aligha lehetne megfelelő adórendszert kialakítani. A húsnyúl-termelésnél pedig az elégtelen jövedelemhelyzet miatt reálisan fel sem merülhet, hogy önálló jövedelemszerző mezőgazdasági tevékenységnek lehetne tekinteni.

A munkaerő-szükséglet oldaláról vizsgálva is csak a burgonya- és vöröshagyma-termelés, a húscsirke-előállítás, esetleg az étkezésitojás-termelés jöhet számításba, mint egy család által elvégezhető szakosított termelési tevékenység. (Tény, hogy jogszabály nem tiltja foglalkoztatottak alkalmazását.)

21. táblázat

Kalkuláció a főbb ágazatok ágazati méretére és az egységnyi munkaórára jutó jövedelemre

(a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok adatai alapján)

Megnevezés	1996-2000. évi		Négymillió forint árbevételhez szükséges terület: ha; állomány: db; termelés, tonna	Szükséges sajátmunka felhasználás óra	A mezőgazdasági kistermelők általánadózása szerint adózott jövedelem egy órára, a minimálbér százalékában
	átlag-hozam, t/ha, ezer l/tehén, db/tyúk	értékesítési átlagár, Ft/kg, Ft/liter, Ft/db			
Burgonya	20,7	26,4	7,33	1 935	187
Szabadföldi paradicsom	27,1	21,8	6,79	4 574	89
Hajtatott paradicsom	84,0	95,6	0,50	3 695	190
Szabadföldi zöldpaprika	12,9	49,8	6,21	4 432	136
Hajtatott zöldpaprika	82,5	105,4	0,46	5 337	163
Fűszerpaprika	10,1	57,4	6,89	4 805	178
Vöröshagyma	24,0	30,0	5,56	1 899	263
Uborka	23,6	46,0	3,69	3 588	145
Alma	21,8	26,8	6,85	2 902	201
Őszibarack	9,7	56,1	7,35	6 780	106
Málna	4,4	236,1	4,81	32 866	9
Borszőlő	8,7	44,8	10,29	7 373	71
Dohány	1,7	304,6	7,72	5 742	46
Tehéntej	4,5	51,2	17,0	11 691	27
Vágómarha		212,7	18,8	19 242	3
Vágósertés		214,2	18,7	6 950	10
Étkezési tyúktojás	277	13,5	1060	2 919	50
Húscsirke		169,3	23,6	1 809	-1
Húsnyúl		250,8	16,0	46 739	-1

Érdeklődésre tarthat számot, hogy a jelenlegi jövedelemviszonyok és adózási szabályok mellett hogyan alakul a különböző ágazatokban elérhető adózott jövedelem a minimálbéren foglalkoztatottak adózott jövedelméhez viszonyítva. Ennek érdekében a minimálbért havi 182 órás munkaidőre számítottuk és az adókedvezmények nélküli adózott jövedelem egy órára eső jövedelmének százalékában számítottuk az egyes ágazatokban az egy órára jutó adózott jövedelmet, amelyet a fenti ágazatokban, és az adott évek költség- és jövedelemadatai alapján legkedvezőbb adózási módszer, a mezőgazdasági kistermelők általánadózásának szabályai szerint számítottunk.

A kertészeti termékek közül csupán a vöröshagyma és az alma termeléséből vélelmezhető olyan jövedelem, amely meghaladhatja a minimálbér kétszeresét. Egyetlen állattenyésztési ágazatban sem haladja meg az egy órára jutó adózott jövedelem a minimálbéren foglalkoztatottak jövedelmének felét, a kertészeti ágazatok közül pedig a málna- és a dohánytermelés sorolható ide. A borszőlő és a szabadföldi paradicsomból elérhető jövedelem közelíti a minimálbéren foglalkoztatottak adózott jövedelmét, míg a többi kertészeti ágazat a 100-200 százalék között helyezkedik el.

Kalkuláció a főbb ágazatok ágazati méretére az átalányadózási hatályos rendelkezései szerint

(a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok adatai alapján)

Megnevezés	Négymillió forint árbevételhez szükséges saját-munka felhasználás, óra	Adózott jövedelem		
		Rész-munkaidős árutermelők – 1996-2000 – ötéves jövedelemadatai alapján *	Mezőgazdasági kistermelők átalányadózása szerint	Mezőgazdasági egyéni vállalkozók átalányadózása szerint
Burgonya	1 935	621	796	706
Szabadföldi paradicsom	4 572	686	896	806
Hajtatott paradicsom	3 681	1 107	1 538	1 448
Szabadföldi zöldpaprika	4 433	969	1 328	1 238
Hajtatott zöldpaprika	5 341	1 357	1 918	1 828
Fűszerpaprika	4 805	1 330	1 877	1 787
Vöröshagyma	1 899	819	1 098	1 008
Uborka	3 710	874	1 182	1 092
Alma	2 902	940	1 282	1 192
Őszibarack	6 780	1 133	1 578	1 488
Málna	41 425	526	636	546
Borszőlő	7 373	857	1 156	1 066
Dohány	5 742	477	577	487
Tehéntej	11 691	494	693	513
Vágómarha	19 352	123	128	-52
Vágósertés	6 941	135	146	-34
Étkezési tyúktojás	2 919	250	322	142
Húscsirke	1 811	38	-2	-182
Húsnyúl	46 592	5	-52	-232

* Adó megállapítása a vállalkozói személyi jövedelemadó és a vállalkozói osztalékból származó jövedelem adója (a teljes jövedelem osztalékként személyi jövedelemmé válik). A jövedelem az értékesítési ár és a – tételes költségelszámolással kimutatott – költség különbsége.

Megjegyezzük azonban, hogy **a részmunkaidős gazdaságokban a termelési méretek általában messzi elmaradnak az e kalkulációban alkalmazott négymillió forintos árbevétel határtól.** Főfoglalkozású termelők esetében, adott termelési profil mellett azonban ezen adatokkal is viszonylag jól közelíthető a termelés eredményessége.

A tételes költségelszámoláshoz képest kedvező a mezőgazdasági kistermelői átalányadózás a magas élőmunka-igényű és jövedelemtermelésű ágazatokban, míg ahol adott évben az árak nem vagy alig fedezik a termelés költségeit az adófizetési kötelezettség miatt kedvezőtlenebb.

Részben az eltérő termelési szerkezettel, termelési méretekkel összefüggésben, s nem utolsó sorban, hogy az egyéni gazdaságok között már nem csupán részmunkaidősek szerepelnek, az ún. teszüzemi adatok alapján végzett számítások az előzőektől lényegesen eltérő jövedelemhányadot, s ebből adódóan eltérő adófizetési kötelezettséget jeleznek. Ezen adatgyűjtés az egyéni

vállalkozásokhoz sorolja az őstermelőket, az egyéni gazdálkodókat (cégbíróságon bejegyzett vállalkozásokat) és az összevont gazdaságokat. E számításokban az ágazat termelési költsége az állandó és változó költségek együttes összege, a főtermék önköltsége pedig az ágazat iker- és melléktermékének értékével csökkentett termelési költség és az előállított termék hányadosa. A főtermék jövedelemtermelő-képessége az értékesítési átlagár és az önköltség különbözete. A mutató a termékek költség- és árszínvonalának egymáshoz való viszonyát mutatja, és választ ad arra a kérdésre, hogy a tényleges felvásárlási áraknak adott időszakban volt-e, és ha igen, mennyi volt a jövedelemtartalma.²⁹

23. táblázat

A főbb mezőgazdasági termékek jövedelemtermelése az egyéni gazdaságokban a tesztüzemi adatok alapján

	Az értékesítési ár jövedelemtartalma 1999-2001. évi adatok alapján								
	átalány -adózás szerint, %	tényleges önköltség alapján, %	elszámolt munkabér nélküli önköltség és az értékesítési ár alapján						
			százalék				Ft/tonna		
			1999	2000	2001	1999- 2001	1999	2000	2001
Búza	15,0	8,1	11,5	23,3	0,5	11,8	2 334	6 395	112
Durumbúza	15,0	4,0	-8,0	31,0	-2,6	6,8	-1 249	8 890	-516
Rozs	15,0	-30,2	-41,8	11,5	-16,7	-15,6	-5 899	2 950	-3 106
Őszi árpa	15,0	1,5	-2,9	22,5	-15,0	1,5	- 17	6 978	-1 749
Tavaszi árpa	15,0	-4,9	-5,6	5,2	3,5	1,0	- 969	1 335	832
Zab	15,0	-15,9	-24,2	0,5	-9,3	-11,0	-3 853	150	-2 256
Triticale	15,0	2,1	-2,2	23,8	-1,6	6,7	- 359	6 183	-302
Kukorica	15,0	13,8	15,9	24,3	11,0	17,1	2 466	6 564	1 997
Napraforgó	15,0	5,8	8,0	-6,3	27,1	9,6	3 836	-2 770	15 627
Repce	15,0	21,6	27,8	-7,1	50,5	23,7	12 996	-2 907	22 265
Szója	15,0	2,4	-8,4	3,2	20,6	5,1	-3 703	1 478	11 827
Cukorrépa	15,0	20,7	27,6	10,6	34,5	24,2	1 620	729	2 711
Burgonya	15,0	32,9	39,9	43,8	34,7	39,5	11 128	14 626	11 579
Lucerna	15,0	18,4	12,9	32,8	27,3	24,4	1 240	4 792	3 677
Silókukorica	15,0	9,3	19,9	12,7	8,5	13,7	577	510	303
Rétiszéna	15,0	12,6	14,4	19,5	28,2	20,7	889	1 930	2 423
Fejeskáposzta	15,0	16,2	40,7	16,3	16,9	24,6	9 704	2 735	3 702
Vöröshagyma	15,0	34,4	36,5	55,5	37,3	43,1	11 603	26 943	10 618
Görögdinnye	15,0	19,5	49,5	24,9	38,2	37,5	9 568	5 585	15 953
Zöldborsó	15,0	35,6	37,6	..	36,9	37,2	18 045	..	24 912
Paradicsom	15,0	-14,9	-21,1	4,0	26,9	3,2	-5 050	837	8 930
Alma	15,0	14,7	32,5	22,2	28,4	27,7	11 086	6 332	7 726
Borszőlő	15,0	0,3	-12,2	32,7	35,3	18,6	-4 611	16 158	17 347
Tehéntej	6,0	22,2	29,1	30,6	24,1	28,0	16 817	18 621	15 887
Étkezési tojás	6,0	15,7	16,3	26,6	12,4	18,4	1 990	4 136	1 794
Bikahizlalás	6,0	-2,5	-2,5	-2,0	1,8	-0,9	-2 180	8 020	10 990
Sertéshizlalás	6,0	10,2	5,3	13,5	22,7	13,8	10 590	33 910	77 320
Csirkehizlalás	6,0	-4,5	-7,4	0,5	0,1	-2,3	-11820	830	260

Forrás: Béládi Katalin – Kertész Róbert: A tesztüzemek főbb ágazatainak költség- és jövedelemhelyzete 2001-ben. Agrárgazdasági információk. 2002. 5. sz. AKII, Budapest – adatai alapján összeállítva.

²⁹ Béládi Katalin – Kertész Róbert: A tesztüzemek főbb ágazatainak költség- és jövedelemhelyzete 2000-ben. Agrárgazdasági információk. 2001. 5. sz. AKII, Budapest, 9-10.p.

Az egyes ágazatok között a tesztüzemi adatok alapján is óriási különbségek vannak a jövedelemtermelés mértékében és évenkénti alakulásában. Így az 1999-2001. évi átlagadatok alapján a vöröshagyma értékesítési ára átlagosan 34 százalékkal haladta meg a termelési költséget, míg a paradicsom ára a termelési költségek 15 százalékát nem fedezte. A szántóföldi növények közül is a rozs 30 százalékos veszteségétől a repce 22 százalékos nyereségéig változott a mutató értéke. Az állattenyésztési ágazatokban is a tehéntej 22 százalékos jövedelmétől a csirkehizlalás 5 százalékos veszteségéig változott az érték.

A mezőgazdasági kistermelők adózási rendszerét tekintve azonban az adóalap közelítéséhez ettől jobban használható az elszámolt munkabérek nélküli termelési költséggel számolt jövedelem. (A tulajdonosi munkavégzés után – a közterhek elkerülése miatt – többnyire csak a törvényileg kötelező minimális bér kivételére és költségként való elszámolásra kerül sor. Így ezekben a gazdaságokban a kimutatott jövedelem a tiszta hasznon túl bérjellegű jövedelmet is tartalmaz.)

24. táblázat

A növénytermelési és állattenyésztési ágazatok átlagos jövedelemtartalmának becslése az 1999-2001. évi adatok alapján

Megnevezés	Az értékesítési árak jövedelemtartalma, százalék							
	az elszámolt teljes költség alapján				az elszámolt munkabér nélküli költség alapján			
	1999	2000	2001	1999-2001	1999	2000	2001	1999-2001
Termelési érték alapján közelítve								
Növénytermelés	10,5	16,1	9,9	12,2	15,6	22,2	16,6	18,1
Állattenyésztés	7,2	13,6	14,4	11,7	11,0	17,7	18,0	15,6
Együtt	8,8	14,9	12,3	12,0	13,3	20,0	17,3	16,9
A mezőgazdasági termelői árak közelítésénél alkalmazott súlyok alapján számolva								
Növénytermelés	13,5	13,3	13,1	13,3	19,0	19,9	20,5	19,8
Állattenyésztés	5,1	10,7	12,1	9,3	8,8	14,6	15,5	13,0
Együtt	9,8	12,2	12,7	11,6	14,5	17,6	18,3	16,8

Az egyes ágazatok és évek jövedelemtermelésének rendkívüli szóródása arra utal, hogy az átalányadózás adóalapjának számításához alapul vett költséghányadok viszonylag jól közelítik az elmúlt évek termelési pozícióját. Ezzel együtt, **ha a mezőgazdasági őstermelőnek, családi gazdálkodónak máshonnan származó adóköteles jövedelme nincs, akkor a személyi jövedelemadó kulcsoktól magasabb átalányadó kulcsok a növénytermelésben a tételes elszámoláshoz képest magasabb adóterhet jelenthetnek, mint az általános személyi jövedelemadó kulcsok szerint számított összegek.**³⁰

A tételes elszámolás esetére külön vizsgáltuk az egyes termékeknél az adóalap és a fizetendő adó nagyságát, ha az összes termelési költség az elszámolt közvetlen munkabért nem, illetve ha azt is tartalmazza, s ezt hasonlítottuk a mezőgazdasági kistermelői átalányadózáshoz, illetve a mezőgazdasági egyéni vállalkozói átalányadózáshoz (25. táblázat).

³⁰ Feltéve, hogy a tételes költségelszámolás követelményeit az adózó ki tudja elégíteni, illetve az igénybevett könyvelési szolgáltatás költségére a várható adómegettakarítás elegendő fedezetet nyújt.

25. táblázat

**A főbb mezőgazdasági termékek jövedelem-termelése és az átalányadózó
mezőgazdasági kistermelők adóalapjának összefüggése**
(az egyéni gazdaságok testületi adatai alapján, egy-egy termékre specializált termelést és egy
gazdaságban négymillió forintos árbevételt feltételezve)

Me.: ezer forint / négymillió forint árbevételt elérő gazdaság

Megnevezés	Az egyéni gazdaságok 1999-2000. évi testületi jövedelemadatai alapján			
	közvetlen munkabért is tartalmazó		közvetlen munkabért nem tartalmazó	
	adóalap*	adó***	adóalap**	adó***
Növényi termékek				
Búza	472	162	322	111
Durumbúza	271	93	159	55
Rozs	-625		-1210	
Őszi árpa	62	21	61	21
Tavaszi árpa	41	14	-196	
Zab	-440		-636	
Triticale	266	92	84	29
Kukorica	683	235	551	190
Napraforgó	383	132	233	80
Repce	949	326	865	297
Szója	205	71	96	33
Cukorrépa	969	333	828	285
Burgonya	1579	543	1318	453
Lucerna	974	335	736	253
Rétiszéna	827	285	503	173
Vöröshagyma	1725	593	1377	474
Görögdiñnye	1501	516	779	268
Zöldborsó	1490	513	1423	489
Paradicsom	130	45	-597	
Alma	1108	381	587	202
Borszóló	744	256	11	4
Növényi termékek átlaga****	645	222	361	124
Mezőgazdasági kistermelői átalányadózás szerint	600	150	600	150
Mezőgazdasági egyéni vállalkozói átalányadózás szerint	800	240	800	240
Állati termékek				
Tehéntej	1118	385	887	305
Étkezési tyúktojás	737	254	628	216
Bikahizlalás	-36		-99	
Sertéshizlalás	554	190	410	141
Csirkehizlalás	-91		-181	
Állati termékek átlaga****	456	157	329	113
Mezőgazdasági kistermelői átalányadózás szerint	240	60	240	60
Mezőgazdasági egyéni vállalkozói átalányadózás szerint	800	240	800	240

* Értékesítési ár és elszámolt közvetlen munkabérrel csökkentett összes termelési költség különbsége alapján számolva.

** Értékesítési ár és elszámolt összes termelési költség különbsége alapján számolva.

*** Vállalkozási személyi jövedelemadó és a teljes „adózott” jövedelem forrásadója.

**** Súlyozott átlagok.

Valamennyi adatbázis alapján végzett számítás azt támasztja alá, hogy az adórendszer választható formái közül az adózó számára a mezőgazdasági vállalkozói átalányadózás a legkevésbé kedvező, mindössze a burgonya, fejeskáposzta, vöröshagyma, görögdinnye, alma, étkezési tyúktojás és tehéntej esetében kisebb a vélelmezett adóalap, mint a tételes elszámolásnál, márpedig ilyen termelési szerkezet inkább elméleti feltételezés szintjén alakítható ki. Ennél jobb a mezőgazdasági kistermelők átalányadózása, itt a vélelmezett adóalap viszonylag jól közelíti a tételes elszámolás szerinti adóalapot, semmiképpen nem állítható azonban, hogy számottevő preferenciát tartalmazna a tételes elszámoláshoz viszonyítva.

Vizsgáltuk az egyes ágazatokban keletkező, az elszámolt munkabért is tartalmazó adózott jövedelmet is (22. melléklet).

6.2. A különböző termelési profilok és a mezőgazdasági kistermelők adózási rendszerének összefüggése

6.2.1. Jellemző termelési irányok az egyéni gazdaságokban

A mezőgazdasági termelésből élők között viszonylag kevés az egy-egy termék előállítására szakosodott mezőgazdasági kistermelő. Mértékét a termékek jellege, idényszerűsége és munkaigénye, a gazdaság eszközellátottsága, a mezőgazdasági termelésbe bevonható családtagok száma is befolyásolja. A többlábon állást tükrözik a regisztráció adatai, valamint a tesztüzemi vizsgálatba vont egyéni gazdaságok termelési szerkezete is, ezzel együtt az egyes termelési irányok eltérő termelési szerkezete jól kirajzolódik.

A tesztüzemi vizsgálatba vont egyéni gazdaságok adatai is igazolják, hogy **a termelési méret növekedésével szoros összefüggésben van a termelés jövedelmezősége**. A nagyobb gazdaságok általában nem csupán nagyobb területen gazdálkodnak, és több állatot tartanak, hanem területegységre vetítve is magasabb az üzemi tevékenység eredménye, az adózás előtti eredmény, a termelésiérték-arányos jövedelmezőség, az ossztőke- és sajáttőke-, valamint a munka jövedelmezősége is. A tesztüzemek 2000. évi adatai alapján a „nagy méretű” négymillió SFH fölötti üzemméretű egyéni gazdaságok 135 hektár mezőgazdasági területen átlagosan 32,6 számosállatot tartottak. Egy hektár területen kétszer akkora adózás előtti eredményt értek el, mint az ún. kis gazdaságok, a jövedelmezőségben pedig mintegy két és félszeres volt a különbség a nagyok javára. Az átlagértékek azonban erősen szóródnak. **A tesztüzemek 2001. adatai a termelési méretek csökkenését tükrözik**, ugyanis egyes méretkategóriákhoz kisebb területi adatok tartoznak. A „nagy méretű” ötmillió SFH fölötti üzemméretű egyéni gazdaságok átlagosan „csak” 106 hektár mezőgazdasági területen gazdálkodtak és 31,5 számosállatot tartottak. A termelés eredményességében is csökkent a különbség az előző évihez viszonyítva. Egy hektár területen 1,6-szer akkora adózás előtti eredményt értek el, mint az ún. kis gazdaságok, a jövedelmezőségben pedig mintegy 2,1-2,4-szeres volt a különbség a nagyok javára (26. táblázat).

26. táblázat

Az egyéni gazdaságok jövedelemtermelése méretkategóriák szerint

Megnevezés	Mérték-egység	Méretkategória (millió Ft SFH ³¹)					
		kicsi	közepes	nagy	kicsi	közepes	nagy
		2 alatt	2-4	4 felett	2 alatt	2-5	5 felett
2000. évben			2001. évben				
Üzemszám		575	389	414	469	500	419
Mezőgazdasági terület	hektár	17,2	41,9	135,0	13,9	34,0	106,3
Számosállat	darab	3,4	9,7	32,6	3,5	9,8	31,5
Bruttó termelési érték	ezer Ft/ha	189,7	179,5	163,0	251,8	241,1	265,7
Üzemi költségek	ezer Ft/ha	174,0	152,4	132,3	229,3	210,8	226,8
Üzemi tevékenység eredménye	ezer Ft/ha	15,7	27,1	30,7	22,5	30,3	39,4
Adózás előtti eredmény	ezer Ft/ha	13,9	24,5	27,6	21,8	29,5	36,0
Termelésiérték-arányos jövedelmezősége	százalék	7,3	13,6	17,0	8,7	12,2	13,5
Összes tőke jövedelmezősége	százalék	3,8	7,6	10,3	4,7	7,2	10,1
Saját tőke jövedelmezősége	százalék	3,9	7,8	10,6	5,1	7,5	10,8

Forrás: Keszthelyi Szilárd – Kovács Gábor: A tesztüzemek 2000. évi gazdálkodásának eredményei.

Agrárgazdasági Információk. 2001. 2. szám;

Keszthelyi Szilárd – Kovács Gábor: A tesztüzemek 2001. évi gazdálkodásának eredményei.

Agrárgazdasági Információk. 2002. 2. szám – alapján.

Jelentős különbségek vannak az egyes termelési irányok³² termelési eredményeiben is (23-24. melléklet). A termelés jellegéből, sajátosságaiból adódóan legnagyobb – mezőgazdasági – területen az **árunövény-termelő egyéni gazdaságok** termeltek. Közülük is 2000-ben a négymillió SFH fölötti üzemméretű gazdaság átlagos területe 167 hektár volt, míg a 274 kétmillió SFH alatti üzemméretű gazdaság átlagosan 23 hektár területen gazdálkodott. Vetésszerkezetük viszont csak kisebb eltéréseket mutat. Az értékesítés területegységre jutó árbevétele is viszonylag

³¹ SFH: Standard fedezeti hozzájárulás: elsődlegesen a mezőgazdasági termelőtevékenységek egységnyi méretére (egy hektár, egy állat) vonatkozóan meghatározott normatív (átlagos időjárás és üzemi feltételekre vonatkoztatott) fedezeti hozzájárulás (A fedezeti hozzájárulás az üzemi termelő, szolgáltató tevékenységek (ágazatok) termelési értéke és a változó költségek közötti különbözet. Tartalmazza tehát az ágazat nyereségét és – a gazdaság egészét tekintve – fedezetet nyújt (az ágazatokra fel nem osztott) állandó költségekre. Valamennyi ágazat fedezeti hozzájárulás összeadva a gazdaság összes fedezeti hozzájárulását adja.) Ez az érték a gazdaságok tartós jövedelemtermelő kapacitását fejezi ki a termelőeszköz-ellátottság, a termelési szerkezet és a termőhelyi adottságok függvényében. A termelőtevékenységek fajlagos SFH értékéből számítható a gazdaság összes SFH értéke. Egy gazdaság bizonyos tevékenységei, tevékenység-csoportjai által előállított SFH-értéknek az üzemi SFH-ből való részesedési arányával jellemezhető az adott gazdaság termelési iránya (tevékenységének profilja).

³² A tesztüzemi vizsgálatokban a termelési irányok az alábbiak szerint különülnek el:

- árunövény-termelés (gabonafélék, cukorrépa, burgonya, stb.), ahol az árunövények SFH-ja nagyobb vagy egyenlő 2/3,
- állattenyésztés I. (tömegetakarmány-fogyasztó állatok: tehén, hizómarha, juh, ló, stb.), ahol a tömegetakarmány-fogyasztó állatok SFH-ja nagyobb vagy egyenlő 2/3,
- állattenyésztés II. (abrakfogyasztó állatok: sertés, baromfi, stb. tartása), ahol az abrakfogyasztó állatok SFH-ja nagyobb vagy egyenlő 2/3,
- ültetvényes termelés (szőlő, gyümölcs, komló), ahol az ültetvények SFH-ja nagyobb vagy egyenlő 2/3,
- kertészet, ahol a kertészeti termelés (zöldségtermelés, dísznövénytermesztés, faiskola) SFH-ja nagyobb vagy egyenlő 2/3,
- vegyes mezőgazdasági termelésbe az előző kategóriákba be nem sorolható gazdaságok.

független a gazdaság területi méretétől. Így a négymillió SFH fölötti üzemméretű árunövény-termelő gazdaságok összes – nettó értékesítés és egyéb – bevétele átlagosan alig haladta meg a 20 millió forintot. Közös őstermelői tevékenységet végző gazdaság esetén az átalányadózás előnyeinek kihasználása a 2003. évet megelőzően öt fő őstermelőt, 2003-tól – a családi gazdaságok kedvezményének 2002. évi igénybevételéhez hasonlóan – négy figyelembe vehető családtagot feltételezne.

A termelési méret növekedésével az árbevétel eredménytartalma is érzékelhetően nőtt. Míg 2000-ben a 2 millió forint SFH alatti árunövény-termelő gazdaságokban az adózás előtti eredmény csupán 12 százaléka volt az összes bevételnek, a 2-4 millió forint közötti kategóriában elérte a 15 százalékot, az e fölötti SFH csoportban pedig átlagosan 19 százalék volt. Egyes kategóriák jövedelemtermelése 2001-ben csökkent ugyan az előző évihez viszonyítva, az üzemméret szerinti differenciáltság megmaradt, a méret előnye azonban mérséklődött: így a 2 millió forint SFH alatt termelő gazdaságokban az adózás előtti eredmény 12 százaléka volt az összes bevételnek, a 2-5 millió forint közötti kategóriában alig 7 százalékot, az e fölötti SFH csoportban pedig átlagosan 14 százalékot tett ki. Az is tény viszont, hogy a támogatás nélküli adózás előtti eredmény a támogatás nélküli bevételnek a legkisebb gazdaságokban 2000-ben is alig 5 százaléka volt, és a nagyok kategóriájának átlaga sem érte el a 13 százalékot, 2001-ben pedig ezek az arányszámok 4, illetve 6 százalékra csökkentek. A területegységre jutó eszközérték a termelés koncentrációjával csökkent: a kis gazdaságokban a nagyok kategóriájához viszonyítva 2000-ben átlagosan hatodával, 2001-ben ötödével volt alacsonyabb a fajlagos eszközlökötés. A termelési méret bővülésével azonban nő az idegenforrás szerepe. Míg a kicsiknél az eszközök alig 9 százalékát finanszírozták külső forrásból, addig a nagyoknál ez az arány meghaladta a 15 százalékot.

A termelés hatékonyságával, az eltérő termelési szerkezettel, az ár- és költségarány különbségekkel összefüggésben a kisebb, 15 hektár alatti mezőgazdasági területet művelő egyéni gazdaságokban a termelési-érték arányos jövedelmezőség, valamint a tőke jövedelmezősége általában kedvezőbb, mint a 15-100 hektár közötti területtel rendelkezőké. Ezt a mértékét a 100 hektár fölötti gazdaságok közelítik, illetve haladják meg. Az adatok alapján a munkajövedelmezősége szempontjából egyértelmű előnyt mutat a gazdasági koncentráció fokozódása.

Az árunövény-termelő nagy gazdaságokéhoz hasonló nagyságrendű gazdasági bevételt ért el 2000-ben az **abrakfogyasztó állatokat tartó gazdaságok** csoportja. Az egy gazdaság által tartott számosállatok száma 2000-ben 54 volt. Sertésen és baromfin kívül más állatot szinte nem tartottak. Átlagos mezőgazdasági területük is alig haladta meg a 12 hektárt. A bevétel átlagos eredménytartalma ennél a termelési iránynál volt legalacsonyabb. A vizsgált gazdaságok adatai alapján adott volumenű árbevétel eszközlökötése hasonló az árunövény-termelőkéhez. E termelési irány átlagos termelési szerkezetéhez és méretéhez tartozó árbevétel közös őstermelői tevékenységet végző gazdaság esetén az átalányadózás vagy egyéb

kedvezmények feltételének meglétéhez ez – a 4 millió forint fölötti SFH-jú gazdaságokéhoz hasonlóan – 2002-ben öt östermelőt, a családi gazdaságok kedvezményének igénybevételéhez, illetve 2003-tól általában négy figyelembe vehető családtagot feltételezne. Az előző évihez képest 2001-ben azonban érzékelhetően – több mint ötödével – visszaesett az abrakfogyasztó állatokat tartó gazdaságok átlagos bevétele, ami a termelés drasztikus csökkentésével függött össze.

A bázisul választott – 2000. – évben a **tömegetakarmányt-fogyasztó állatokat tartó egyéni gazdaságok** átlagosan 54 hektár mezőgazdasági területen gazdálkodtak, melynek valamivel több mint fele gyep, a többi szántó volt, melynek vetésszerkezetében ugyancsak a tömegetakarmány-igény saját termelésből való kielégítése az elsődleges szempont. Az egy gazdaságra jutó bevétel átlagosan nem haladta meg a tízmillió forintot. Az adatok alapján e termelési iránynál az árbevétel kimutatott jövedelemtartalma a nagy árunövény-termelők kategóriájához hasonló volt. E termelési irány átlagos termelési szerkezetéhez és méretéhez tartozó árbevétel közös östermelői tevékenységet végző gazdaság esetén az átalányadózás vagy egyéb kedvezmények feltételének meglétéhez két östermelőt, illetve a családi gazdaságok kedvezményének igénybevételéhez figyelembe vehető családtagot feltételezne. E termelési iránynál az átlagos termelési méret, egy átlagos gazdaság adózás előtti eredménye 2001-ben visszaesett. A jövedelemtartalom a 2000. évi 18,4 százalékról 11,5 százaléka esett vissza, míg az agrártámogatások nélküli adózás előtti eredmény az agrártámogatások nélküli bevételhez viszonyított aránya a 12,9 százalékról 4,0 százalékra mérséklődött.

A 15 hektár átlagos gazdasági méretű **ültetvényes** termelésben a terület 2/3-át foglalta el a szőlő és gyümölcs. Az egy hektárra jutó átlagos bevétel meghaladta a 350 ezer forintot, így a gazdaság összes bevétele is 2000-ben több mint 5 millió forint volt, de 2001-ben is – kisebb területen – közelítette azt. Átlagosan ettől is kisebb mezőgazdasági területen gazdálkodnak **a zöldség-, dísznövénytermelés, faiskolai-termék előállításal foglalkozó kertészetek**. E két termelési irány állattenyésztéssel gyakorlatilag nem foglalkozik. A vizsgálat bázisán, részben a termelés munkaigényével, másrésről a költség- és árarányokkal összefüggésben e két termelési irány relatív adózás előtti nyereségtartalma volt a legmagasabb, jóval meghaladta az átalányadózás alapját jelentő 15 százalékos jövedelemtartalmat, ami jelentős preferenciát jelenthetne az ágazattal foglalkozó östermelők, családi gazdaságok számára. E csoport átlagos termelési szerkezetéhez és méretéhez tartozó árbevétel alapján az átalányadózáshoz elegendő szinte egy östermelő, a családi gazdaságok kedvezményének igénybevételéhez egy gazdálkodó. Több családtag esetén ez tételes költségelszámolás alkalmazása mellett, nyilatkozattétellel az adómentes kategóriába tartozhat.

6.2.2. Termelési irányok, méretek és a különböző adózási módok összefüggése, alkalmazási esélyei és hatásai az egyéni gazdaságokban

Az adózás szabályai szerint a fizetendő adó összegét a gazdálkodás jellege, a választható, illetve választott adózási módszer, a gazdaság bevétele, illetve a gazdasághoz tartozó figyelembe vehető családtagok, őstermelők száma, a termelés szerkezete alapján átalányként vagy tételes költségelszámolással megállapított adóalap nagysága határozza meg. Így azonos méretű, esetleg eredményű gazdasági tevékenység, illetve bevétel után is különböző adófizetési kötelezettség keletkezik. Ez jelzi, hogy egy-egy család számára nem lényegtelen annak viszonylag pontos becslése, hogy tevékenysége adott évben mekkora bevételhez juttathatja. (Tény, hogy mezőgazdasági tevékenységről lévén szó, az időjárás, s ennek eredményeként az elért terméshozamok, a minőség, a helyi, illetve adott termelő által elérhető piacok kereslet-kínálatának viszonya pozitív és negatív irányban is meglepetéseket, előre pontosan nem becsülhető változásokat hozhat.)

Az egyes termelési méretek, gazdálkodási forma és az őstermelői, vagy családi gazdasági családtagként figyelembe vehető tagok száma mellett **alkalmazható adó-megállapítási eljárások közötti különbségek érzékeltetésére a kalkulált fizetendő adótételeket összehasonlítóként** a következő táblázatokban mutatjuk be.

27. táblázat

**Kalkuláció az egyéni gazdaságok különböző adózási módjainak összegeire
üzemméret és termelési irány szerint**
(bázis az egyéni gazdaságok 2000. évi tesztüzemi adata)

Me.: ezer forint/gazdaság

Megnevezés	Termelési irány							
	árunövény-termelés			állattenyésztés		ültet- vény	kertés- zet	vegyes
	üzemméret: ezer forint SFH			I. (tömeg- tak. fogy.)	II. (abrak- tak. fogy.)			
2000 és keve- sebb	2000 - 4000	4000 fölött						
Átlagos összes bevétel	2 750	6 808	20 078	9 378	20 483	5 344	4 880	6 266
Egyéni vállalkozás adózási szabályai szerint								
Vállalkozói személyi jövedelem adó	60	187	690	310	199	224	214	236
Osztalékadó	54	170	628	282	182	204	195	215
Együtt	114	357	1 318	592	381	429	409	451
Mezőgazdasági kistermelők adózási szabályai szerint								
Négy figyelembe vehető családtag esetén								
Kalkulációban a fenti bevételhez alkalmazott adózási mód	B	B	C	B	C	B	B	B
Fizetendő adó: egy családtagra	16	72	298	23	93	55	51	24
a gazdaság egészére	64	288	1 192	91	372	221	205	97
Alkalmazható adózási mód	A	A	C	AA	C	A	A	A
Fizetendő adó: egy családtagra	0	0	298	0	93	0	0	0
a gazdaság egészére	0	0	1 192	0	372	0	0	0
Öt figyelembe vehető családtag esetén								
Kalkulációban a fenti bevételhez alkalmazott adózási mód	B	B	C	B	C	B	B	B
Fizetendő adó: egy családtagra	13	58	204	18	74	22	21	19
a gazdaság egészére	64	288	1 021	91	372	110	103	97
Alkalmazható adózási mód	A	A	C	A	C	A	A	A
Fizetendő adó: egy családtagra	0	0	204	0	74	0	0	0
a gazdaság egészére	0	0	1 021	0	372	0	0	0

A kalkulációban alkalmazott adózási mód:

„A”: Tételes költségelszámolás választása esetén nem kötelező jövedelmet elszámolni a 2002-ben hatályos 2 millió forint bevételhatárig. Nyilatkozattétel, miszerint legalább a bevétel 20 százalékát kitevő összegben a felmerült, költségként elszámolt kiadásokról számlával rendelkezik. A költség szerkezetből adódóan becslésünk szerint a kiadások megfelelő vezetése mellett ez a követelmény kielégíthető.

„AA”: Tételes költségelszámolás választása esetén a megváltozott hatályos értékhátárak szerint 2003-tól nem kötelező jövedelmet elszámolni 3 millió forint bevételhatárig. Nyilatkozattétel kötelező.

„B”: Átalányadózás a kistermelői körre 2002-ben általában hatályos 4 millió forintos bevételhatárig. (Számításaink szerint ezek egy részénél a tételes költségelszámolás mellett alkalmazható költségátalány elszámolásával nem keletkezik adófizetési kötelezettség. A kalkulációban az átalányadózás számított adatait tüntettük fel.)

„C”: Átalányadózás 6 millió forintos bevételhatárig, mely 2002-ben csak a családi gazdaságokra, 2003-tól viszont a kistermelői körre általában hatályos.

28. táblázat

**Kalkuláció az egyéni gazdaságok különböző adózási módjainak összegeire
területi méret és termelési irány szerint**
(bázis az egyéni gazdaságok 2000. évi tesztüzemi adata)

Me.: ezer forint/gazdaság

Megnevezés	Termelési irány							
	árunövény-termelés				állattenyésztés			
	üzemméret, hektár							
	15 alatt	15 - 40	40- 100	100 felett	15 alatt	15 - 40	40- 100	100 felett
Átlagos összes bevétel	2 009	3 736	7 968	22 253	13 205	8 840	11 853	2031 8
Egyéni vállalkozás adózási szabályai szerint								
Vállalkozói személyi jövedelem adó	68	97	210	775	98	241	492	654
Osztalékadó	62	89	191	706	89	219	449	596
Együtt	131	186	402	1 481	187	460	941	1 250
Mezőgazdasági kistermelők adózási szabályai szerint								
Négy figyelembe vehető családtag esetén								
Kalkulációban közölt adathoz alkalmazott adózási mód	B	B	B	C	B	B	B	C
Fizetendő adó: egy családtagra	12	21	87	327	58	23	62	99
a gazdaság egészére	48	83	347	1 307	231	92	249	394
Alkalmazható adózási mód	A	A	A	C	B	AA	B	C
Fizetendő adó: egy családtagra	0	0	0	327	58	0	62	99
a gazdaság egészére	0	0	0	1 307	231	0	249	394
Öt figyelembe vehető családtag esetén								
Kalkulációban közölt adathoz alkalmazott adózási mód	B	B	B	C	B	B	B	C
Fizetendő adó: egy családtagra	10	17	70	224	23	19	25	79
a gazdaság egészére	48	83	347	1 120	116	92	125	394
Alkalmazható adózási mód	A	A	A	C	AA	A	AA	C
Fizetendő adó: egy családtagra	0	0	0	224	0	0	0	79
a gazdaság egészére	0	0	0	1 120	0	0	0	394

Kalkulációban alkalmazott adózási mód:

„A”: Tételes költségelszámolás választása esetén nem kötelező jövedelmet elszámolni a 2002-ben hatályos 2 millió forint bevételhatárig. Nyilatkozattétel, miszerint legalább a bevétel 20 százalékát kitevő összegben a felmerült, költségként elszámolt kiadásokról számlával rendelkezik. A költségstruktúrából adóóan becslésünk szerint a kiadások megfelelő vezetése mellett ez a követelmény kielégíthető.

„AA”: Tételes költségelszámolás választása esetén a megváltozott hatályos értékhatárok szerint 2003-tól nem kötelező jövedelmet elszámolni 3 millió forint bevételhatárig. Nyilatkozattétel kötelező.

„B”: Átalányadózás a kistermelői körre 2002-ben általában hatályos 4 millió forintos bevételhatárig. (Számításaink szerint ezek egy részénél a tételes költségelszámolás mellett alkalmazható költségátalány elszámolásával nem keletkezik adófizetési kötelezettség. A kalkulációban az átalányadózás számított adatait tüntettük fel.)

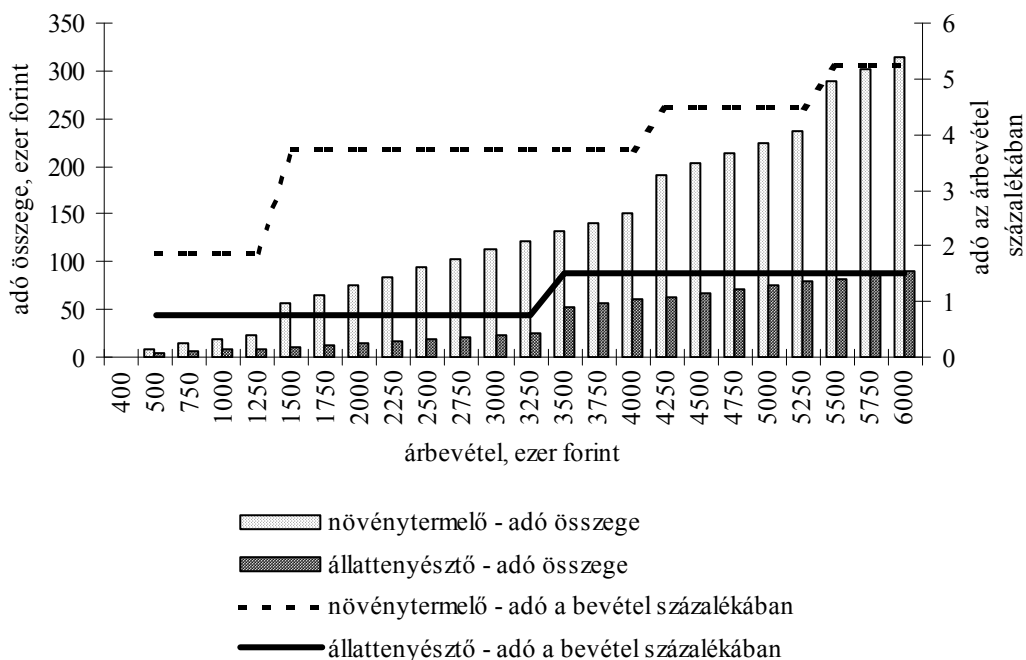
„C”: Átalányadózás 6 millió forintos bevételhatárig, mely 2002-ben csak a családi gazdaságokra, 2003-tól viszont a kistermelői körre általában hatályos.

Az átalányadózás szabályai szerint a jogszabályban meghatározott árbevétel-határig az egységes kulcsok alapján megállapított adóalap az árbevétel összegétől függően lineárisan, az adótétel növekvő mértékben emelkedik. Mivel az átalányadózás nem sávos rendszerben működik, az adóteher progresszíven emelkedik. Azaz az átalányadózást választó gazdálkodó – figyelembe vehető családtagonként külön-külön – 250 ezer forinttól 1,5 millió forintig az árbevétel 1,9 százalékát fordította adóra, míg 5,5 millió forint árbevétel fölött – az adómértéket tekintve ez a negyedik szakasz – már 5,3 százalékát kellett adóra befizetnie. Ha a teljes árbevétel állattenyésztésből származik, akkor a magasabb elismert költséghányaddal összefüggésben a fizetendő adó jelképes összeget, 3,2 millió forint értékhatárig az árbevételnek csupán 0,8 százalékát kell adóra befizetni, e fölött egészen a hat millió forintos bevételplafonig is mindössze 1,5 százalék adóteher jelentkezik. **Hat millió forint egy családtagra (vagy gazdaságra) jutó mezőgazdasági bevételt elérve állattenyésztésen kívüli tevékenység esetén 315 ezer forint adófizetési kötelezettségük keletkezik, míg ha a bevétel állattenyésztésből származik 90 ezer forint.**

5. ábra

Az átalányadózást választó mezőgazdasági kistermelő, családi gazdaság fizetendő adója a 2003-ban hatályos rendelkezés szerinti adóalappal és adómértékkel számolva

(2002-ben 4 és 6 millió forint bevétel között csak az átalányadózó családi gazdaságokra vonatkozatható összefüggés)

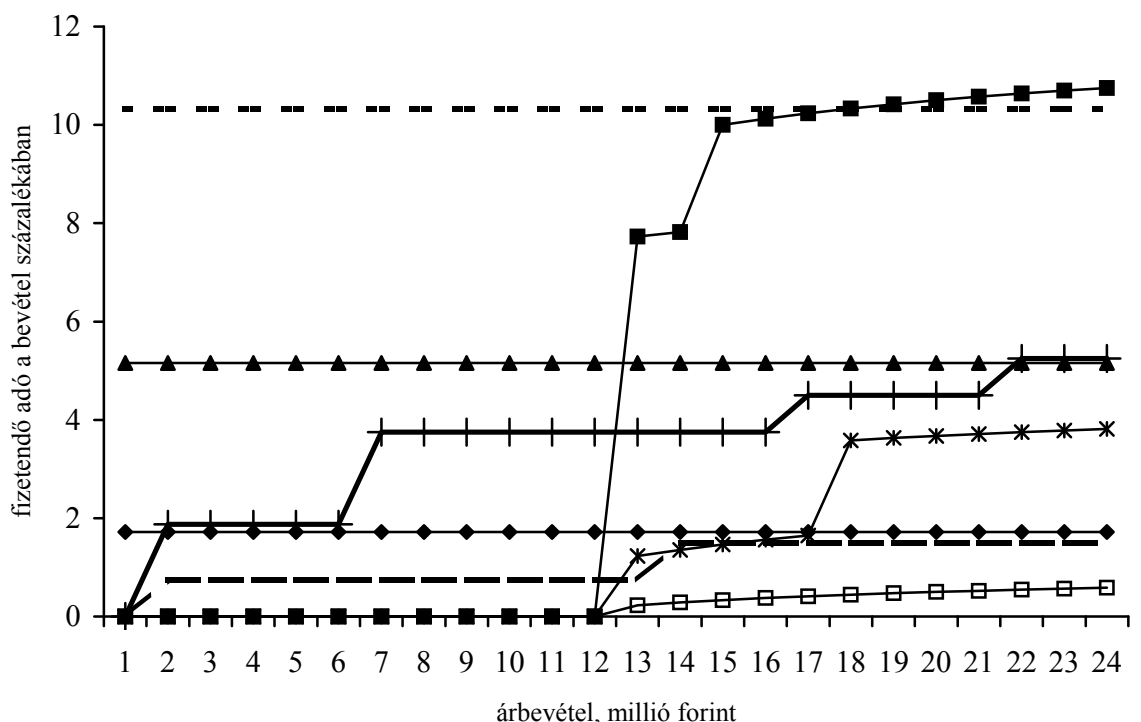

Alacsony, nulla közeli vagy egy-két százalék átlagos jövedelemtartalmú termelési szerkezet vagy arányok mellett az átalányadózás nagyobb adófizetési kötelezettséget jelenthet, mint amekkora a költségek tételes elszámolása mellett keletkezne. **Az árbevétel arányában kifejezett adózás előtti eredmény**

növekedésével azonban nő az átalányadózás előnye. A kistermelői átalányadózás határértéke megemelésének előnye a jövedelmezőség növekedésének függvényében válik hangsúlyosabbá. Különösen igaz ez a magas élők munkai-igényű, viszonylag nagy jövedelemtartalmú termékek előállítására.

6. ábra

A gazdaság által fizetendő adó az árbevétel és az adózás előtti jövedelem aránya szerint

- ◆ SzJA törvény szerinti adó, ha a nyereség az árbevétel 5 százaléka
- ▲ SzJA törvény szerinti adó, ha a nyereség az árbevétel 15 százaléka
- - - SzJA törvény szerinti adó, ha a nyereség az árbevétel 30 százaléka
- Tételes költségelszámolást alkalmazó kistermelő, ha a nyereség az árbevétel 5 százaléka
- * Tételes költségelszámolást alkalmazó kistermelő, ha a nyereség az árbevétel 15 százaléka
- Tételes költségelszámolást alkalmazó kistermelő, ha a nyereség az árbevétel 30 százaléka
- + Átalányadózó kistermelő, családi gazdaság adója, ha nincs állattenyésztésből származó bevétele
- Átalányadózó kistermelő családi gazdaság adója állattenyésztésből származó bevétel esetén

(Megjegyzés: Mezőgazdasági kistermelő, családi gazdaság esetén az adózás szempontjából négy fő figyelembe vételével számolva. Tételes költségelszámolás alkalmazását feltételezve a 100 ezer forintig terjedő östermelői adókedvezmény mellett.)

A tételes költségelszámoláson alapuló adózás előnye, hogy az csak a ténylegesen kimutatott jövedelmet adóztatja, míg **az átalányadó** egy családtagra jutó 6 millió forintos bevételnél általában **5,3 százalékos**, tisztán állattenyésztés, illetve állati termék értékesítés esetén 1,5 százalékos **jövedelemszintnél nullázza a jövedelmet**. Eddig a szintig nem ad fedezetet az adófizetésre, míg **e fölött a teljes jövedelemtömeg a termelő szabad rendelkezését szolgálja, szemben az egyéni vállalkozói adózás jövedelemarányos növekedésével**.

7. ábra

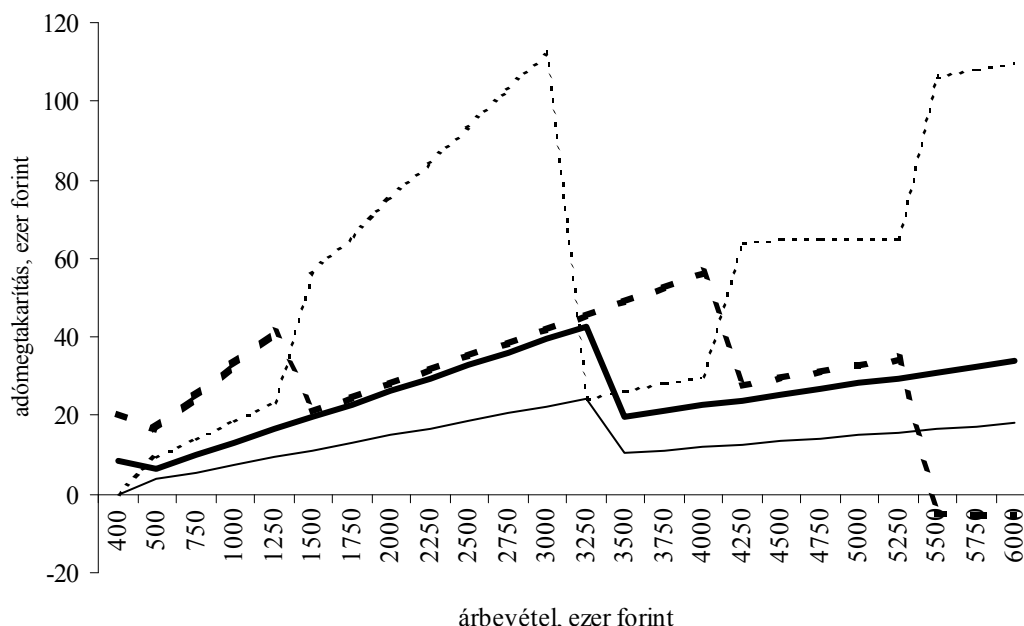
A jövedelemtartalom és a fizetendő adó nagysága 6 millió forintos egy adózó egységre jutó bevétel mellett

Számításaink szerint, amennyiben az átalányadó adóalapjának megállapításához a jogszabályban meghatározott jövedelemhányad megegyezik a tételes elszámolással kimutatható adózás előtti eredménnyel, akkor **a kistermelő részéről az adómegetakarítás összege, illetve a költségvetés adókiesése a számított jövedelemtől és az alkalmazott adómértéktől függően átlagosan maximum 120 ezer forintot jelenthetne**. Ez azt is jelenti, hogy a tételes költségelszámolást alkalmazó mezőgazdasági kistermelőhöz viszonyítva a hatályos jogszabályok szerint – figyelembe véve a tételes költségelszámolást alkalmazó százezer forint östermelői adókedvezményét is – az átalányadó kistermelő gyakorlatilag csak annyi preferenciát élvez, ami a tevékenységhez kapcsolódó kiadások, költségek pontos részletes vezetésének mellőzéséből adódhat.

8. ábra

Az átalányadózást választó a mezőgazdasági kistermelő megtakarítása, a költségvetés elmaradt bevétele a tételes adózást alkalmazó egyéni vállalkozó adózásához, valamint többletbefizetés a tételes költségelszámolást alkalmazó kistermelőhöz képest

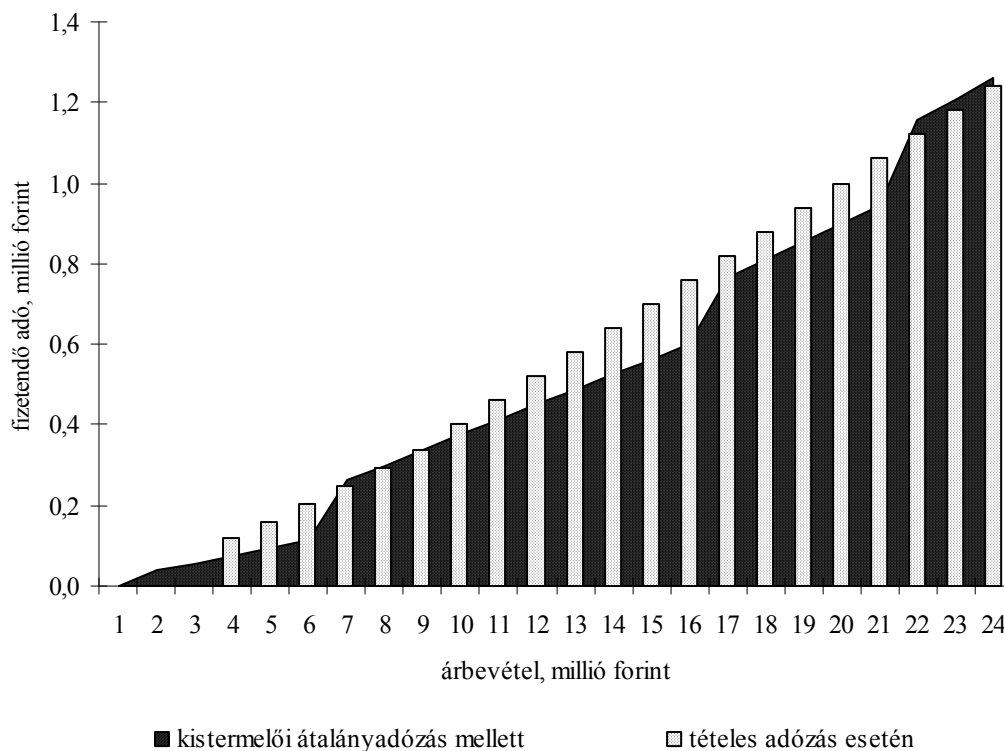

- ■ ■ megtakarítás a növénytermelő egyéni vállalkozóhoz viszonyítva
- — — megtakarítás az állattenyésztő egyéni vállalkozóhoz viszonyítva
- - - - - többletbefizetés a növénytermelő tételes költségelszámolást alkalmazó kistermelőhöz viszonyítva
- — — többletbefizetés az állattenyésztő tételes költségelszámolást alkalmazó kistermelőhöz viszonyítva

A családi gazdaság adózási rendje, az árbevétel limitek és adótételek alkalmazott rendje szerint a kialakított határokra az előnyök lépülnek. Egy főre vetítve 5,5 millió forint fölött – feltéve, hogy az előállított termékek átlagos jövedelemtartalma a két rendszerben megegyezik – a két – tételes és átalányfizetési – rendszer szerint közel azonos összegű adófizetési kötelezettség keletkezik.

Az átalányadózt választó négytagú mezőgazdasági kistermelő, családi gazdaság és a tételes költségelszámolást alkalmazó egyéni gazdálkodó adófizetési kötelezettsége

(ha állattenyésztésből származó bevétele nincs, tételes költségelszámolás esetén százezer forint östermelői adókedvezmény mellett)

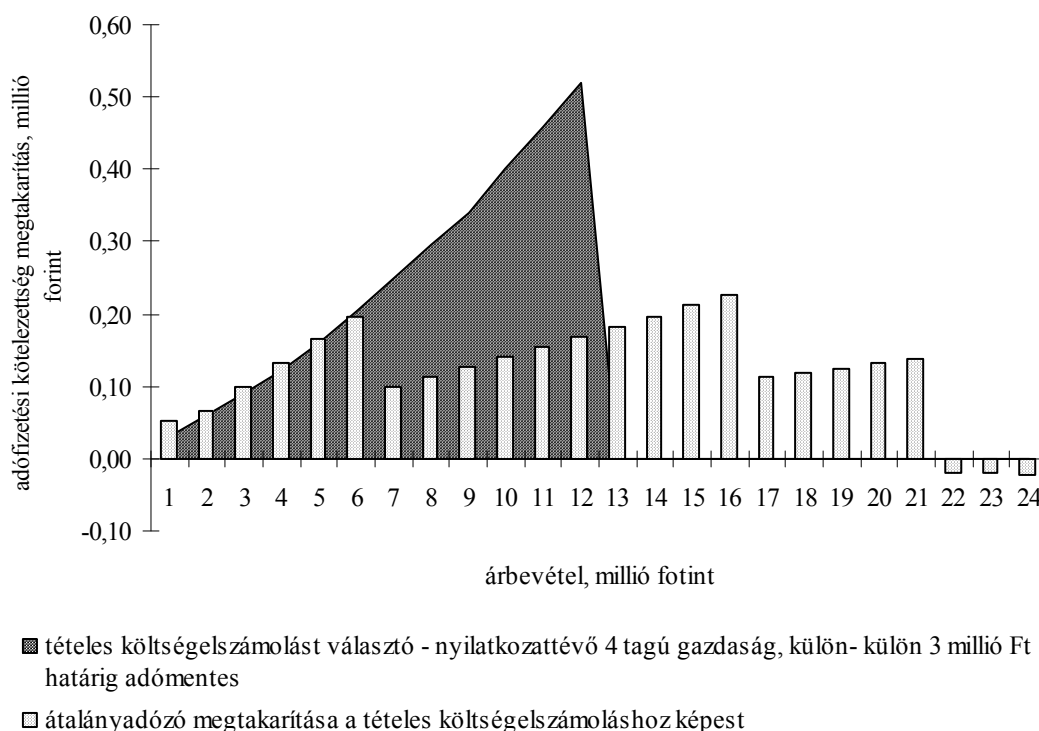

Feltételezhetjük, hogy a hárommillió forint értékhatár alatti árbevételt elérő – négy családtagot számbavevő (családi) gazdaság tizenkétmillió forint árbevételig a – kistermelők³³ legalább a hatályos jogszabályban a bevétel 20 százalékában meghatározott összegben az östermelői tevékenységgel összefüggésben felmerült, költségként elszámolt kiadásairól számlával rendelkeznek. Így tételes költségelszámolás választása esetén eddig az összeghatárig nyilatkozattétel mellett nem kell jövedelmet elszámolniuk. Az östermelők, a közös östermelői tevékenységet végző gazdálkodók, illetve családi gazdaságok adókedvezménye az egyéni vállalkozói igazolvány alapján gazdálkodókéhoz képest – ha az tételes költségelszámolást és nem átalányadóztatást alkalmaz – azonos termelési szerkezetet és jövedelemtermelést feltételezve 50 és 400 ezer forint között alakulhat.

³³ 2003-tól ez az értékhatár 3 millió forintra változott, mely négy figyelembe vehető családtag esetén a gazdaság lényegében már 12 millió forintos összeghatárig tehet nyilatkozatot.

10. ábra

Mezőgazdasági kistermelők, családi gazdaságok preferenciái a tételes adózást alkalmazó egyéni vállalkozókhöz képest
(ha bevétel állattenyésztésből nem származik, és az egyéni vállalkozó adózási előtti eredménye egyenlő a családi gazdaság adóalapjával)

Az az egyéni gazdaság, amelynek várható bevétele – az egy gazdaságra figyelembe vehető – egy főre vetítve nem haladja meg a hárommillió, illetve 2002-ig a kétmillió forintot, adófizetési kötelezettségét tekintve előnyösebb helyzetben van az átalányadózást választóval szemben. Ezzel együtt, ha a családi gazdaság bevétele legalább négy főre osztható és bevételük a gazdálkodás szempontjából jó időjárás és kedvező árviszonyok mellett meghaladhatja 12 millió forint, illetve 2002-ig a 8 millió forint árbevételt, kalkulációnk szerint egészen 21 millió forintig előnyösebb az átalányadózás választása a vállalkozási adózással szemben. (A két adó-megállapításnál azonos adóalapot feltételezve.)

Ha az adózás előtti eredmény kisebb, mint a bevétel 15 százaléka, akkor a gazdálkodó számára kedvezőbb volna a tételes költségelszámolást választani, míg ha a 15 százalékot meghaladja, akkor – a jövedelemtartalomtól függően – az átalányadózás jelent kisebb adóterhet. Természetesen ez esetben mérlegelni kell a tételes költségelszámolás többletterheit, mind a nagyobb odafigyelés, mind az ún. beszállítók számlaadási képességét, mind a könyvelés költségtöbbletét tekintve, figyelembe véve, hogy tételes költségelszámolást alkalmazó adózót az őstermelői tevékenységből származó jövedelme után százezer forint adókedvezmény illeti meg. (Ha az őstermelői tevékenység jövedelme utáni adó összege nem éri el a százezer

forintot, és e jövedelme mellett más, összevonás alá eső jövedelme is van, a könyvelőnek szabályszerű bizonylattal kifizetett díj östermelői jövedelemmel arányos részével az östermelői adókedvezményt százezer forintra kiegészítheti. A könyvelői díjkedvezmény alkalmazásának feltétele a tételes költségelszámolás alkalmazása.)

6.2.3. A kompenzációs felár és az adóalap, illetve adófizetés összefüggése

Az Áfa-törvényben meghatározott mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalanyt e tevékenysége tekintetében a törvény erejénél fogva különleges jogállás illeti meg. A különleges jogállás alkalmazása számos előnnyel jár, nem kapcsolódik hozzá számlázási, adó-nyilvántartási, -megállapítási és -elszámolási kötelezettség. A mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany e jogállásának megtartása esetén termékéért a felvásárlótól kompenzációs felárban részesül. Az Áfa-törvény szerint különleges jogállást választó **mezőgazdasági tevékenységet folytató magánszemélynél a bevételnek része a felvásárlótól kapott kompenzációs felár.** Azaz a mezőgazdasági kistermelő kritériumaként meghatározott mezőgazdasági östermelői tevékenység összege **a növénytermelési termékeknél a felvásárlási ár 12 százalékának, az állatok és állati termékeknél pedig 7 százalékának megfelelő kompenzációs felárat is tartalmazza.** (A mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany e tevékenysége tekintetében általános forgalmi adó fizetésére nem kötelezett, de adólevonási jogát sem gyakorolhatja.)

Ez egyben azt is jelenti, hogy az átalányadózás szempontjából a felhasznált termékek vissza nem igényelhető áfa-tartalmat kompenzáló bevételhányad is hasonlóképpen viselkedik, mint a tételes költségelszámolást alkalmazó, bevételai után az áfa-t befizető, kiadásai után az áfa-t visszaigénylő adózó nettó bevétele. Ez utóbbihoz viszonyítva a négy- és hatmillió forintos limit termékszerkezettől függően 7-12 százalékkal kisebb bevétel-tömeget jelent. Vagyis **a kompenzációs felár is adóalapot képez, és adófizetési kötelezettséggel párosul, míg a költségoldalon szereplő áfa nem igényelhető vissza.**

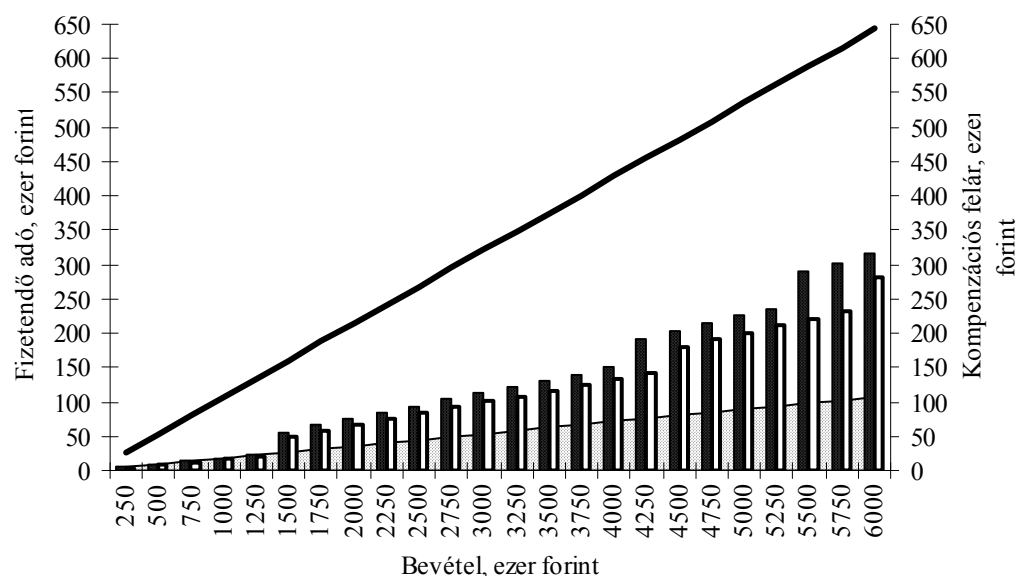
Kalkulációink szerint a mezőgazdasági kistermelők növénytermelési és állattenyésztési termelési költségeit véve alapul az időjárás, növény- és állategészségügyi helyzet függvényében évenként változó kiadások mellett a szántóföldi növénytermelési és kertészeti termékeknél a költségek 9-13 százalékát, az állatok és állati termékeknél pedig 8-12 százalékát teheti ki a felszámított áfa összege.³⁴ Ez azt jelenti, hogy az állatok és állati termékek értékesítésén kívüli termékek egy részénél a kompenzációs felár bizonyos jövedelemtartalommal is bír. Ez az összeg – az elszámolások alapját képező tényleges elszámolások összetételétől függően – forrásul szolgálhat a kompenzációs felárat terhelő átalányadóhoz.

³⁴ Feltételezve, hogy a beszerzések számlákon alapulnak. A saját termelésű takarmányok felhasználásánál a takarmánytermelés ráfordításainak áfa-tartalmát vettük számításba. Nem számoltunk viszont nagy összegű tárgyi eszközök beszerzésével, illetve annak visszaigényelhető áfa-tartalmával.

Az állatok és állati termékek értékesítéséből származó bevételnél viszont a kompenzációs felár – a saját termelésű és vásárolt takarmányok felhasználói arányától függően általában – nem tartalmaz „jövedelemhányadot”, így annak átalányadó vonzata további jövedelemcsökkentéssel jár.

11. ábra

Az árbevétel, kompenzációs felár és fizetendő adó összefüggése (növényi termékek értékesítését feltételezve)

- Áfa-adóalanyként a befizetendő és visszaigényelhető áfa között feltételezett különbség, ha nagy összegű tárgyi eszközök beszerzésére nem kerül sor
- Adó, ha a kompenzációs felár nem része a bevételnek
- Adó, ha a kompenzációs felár is része a bevételnek
- Az árbevételben a kompenzációs felár összege

Az **általános szabályok szerinti adózás** választása esetén az adóalanyok minden értékesítésről számlát, egyszerűsített számlát, vagy számlát helyettesítő okmányt kell kibocsátania, **az értékesítést terhelő adót fizetendő adóként be kell vallania**. A fizetendő adó csökkenthető a gazdasági tevékenységhez beszerzett termékek, igénybevett szolgáltatások számlájában feltüntetett általános forgalmi adóval. (A családi gazdaság nem foglalkoztatott tagjainak, valamint a családi gazdálkodónak **azonos áfa adózási módot kell alkalmaznia**. Az egyes családtagoknak külön-külön áfa-nyilvántartást kell vezetniük, és **csak a saját nevükre szóló és általuk kibocsátott számlák adattartalmát vehetik figyelembe.**)

6.2.4. Az egyéni gazdaságok adózási rendszerének összefüggései a termelési méretekkel és a termelési szerkezettel

Kalkulációnk kiindulási alapjául a regisztrált gazdaságok 2000. évi termelési méret, -szerkezet és hozamadatait, valamint a tesztüzemek átlagos termelési költségeit használtuk fel. A számításokat 5 és 300 hektár közötti méretben hét-hét csak növénytermelő, illetve állatot is tartó „modellgazdaság”-ra vonatkoztatva végeztük el. Az egyes ágazatok társítása során az üzemméret függvényében a termelési irányokra a növénytermesztő gazdaságoknál 3-5, az állattenyésztő gazdaságoknál 6-8 termelési szerkezetet számoltunk.

A „modellgazdaság”-ok kialakítása során figyelemmel voltunk azokra a termelésszervezési, növény- és állategészségügyi szempontokra, amelyek termelési korlátként szerepelnek, az állattartó gazdaságok esetében pedig figyelembe vettük az EU környezetvédelmi előírásait (nitrát-direktíva) is. Ugyanakkor nem tekintettük korlátnak az adott tevékenység (szezónális) munkaerőigényét, egyrészt azért, mert az a gépesítéstől és az alkalmazott technológiától, sőt az esetleg igénybe vehető szolgáltatásoktól függően jelentősen változhat, másrészt a jogszabályok idegen munkaerő korlátozott alkalmazását nem zárják ki.

A vizsgálat során az adóalap, az adó és az adózott jövedelem meghatározása volt a célunk és nem a paraszti jövedelmek, illetve a családi jövedelem meghatározása, ezért más szempontok (pl. saját termelésű személyes fogyasztás, a befektetések megtérülése, a termelés finanszírozása, stb.) vizsgálatát mellőztük.

Ezek alapján kalkuláltuk az egyes földterülethez és állatállományhoz tartozó termelési volumeneket, költségeket, árbevételi, támogatási összegeket, valamint a jövedelmet, illetve becsültük az adófizetési kötelezettségeket. Természetesen magasabb hozamok egyrésztől csökkentik a termelés fajlagos költségeit, másrésztől nagyobb árualapot biztosíthatnak a számításban feltételezethez képest. Az árak bázishoz viszonyított emelkedése vagy csökkenése ugyancsak megváltoztathatja az árbevétel összegét, a limithez tartozó termelési volumeneket és adótételeket. Ezen bizonytalansági tényezők ellenére a számítási eredmények jól tükrözik, hogy a termelési koncentrációból származó előnyök a gazdaságméret, illetve az egy gazdaságba bevonható termelők körének, számának növelésével jól kihasználhatók.

A kalkulációban alkalmazott különböző méretű földbirtokhoz tartozó növénytermelési és állattenyésztési profilt feltételező termelési szerkezetet a 25. és 27-28. mellékletben, a hozzájuk kapcsolható adózási formát és adótételt pedig a 26. és a 29. mellékletben foglaltuk össze.

A **növénytermelő gazdaságok** bevétele részben a mezőgazdasági terület nagyságától, másrészt a termelési szerkezettől függ. Minél kisebb egy gazdaság, annál nagyobb a termelési szerkezet hatása a bevételre. Míg egy 5 hektáros zöldséget és gyümölcsöt is termelő gazdaság bevétele 271 százaléka a csak szántóföldi növényt termelő gazdaságénak, addig egy 300 hektáros gazdaságnál a

két szélsőérték közötti különbség – a munkaerő-igényt is figyelembe véve – (a csak szántóföldi növényt termelő és a tömegtakarmányt is termelő között) mindössze 17 százalék. Mind a bevétel, mind a jövedelem szempontjából kedvezőtlennek tűnik a szántóföldi tömegtakarmányok termelése, ugyanakkor a gabonafélék és az ipari növények között kevés a különbség. Talán csak a cukorrépa képezett ez alól kivételt, bár ennek a termesztésére korlátozottak és – jórészt a cukorgyáraktól való távolságtól függően – eltérőek a gazdálkodók esélyei.

Összetettebb a helyzet az **állattartó gazdaságokban**. Itt nem csak a magasabb bevétel szab korlátot az adózási forma megválasztásának, de a tevékenység jövedelemtartalma is alacsony, gyakran veszteséges az állattartás. A tesztüzemek 2000. évi bázisán inkább a baromfi és sertéstartás lehet eredményes, míg a tejtermelésben a tejminőség, illetve a minőségmegőrzés biztosításának feltételei, a marhahizlalásban a költségeket nem fedező árak jelentenek nehezen megoldható problémát.

A 29-30. táblázatban nyomon követhetjük, hogy melyik az a birtokméret, illetve termelési szerkezet, amelynél különböző feltételek teljesülése mellett nem képződik adóköteles, illetve kötelezően bevallandó jövedelem, a mezőgazdasági őstermelők, illetve családi gazdaságok mely méreteknél alkalmazhatták, alkalmazhatják az átalányadózást, s mikor érik el a tételes költségelszámolás, illetve az egyéni vállalkozási adózás szabályai szerinti adó-megállapítás határát.

29. táblázat

Kalkuláció a növénytermelő egyéni gazdaságok adózási rendszerének és a termelési méretek, szerkezet összefüggésére

Me.: ezer forint

Megnevezés	Bevétel			Adófizetési kötelezettség a gazdaság egészére – a bevételek 85 százalékát tekintve költségnek						
				Tételes költségelszámolás alkalmazása esetén			Átalányadózás			
	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tagra	Négy figyelembe vehető tagra	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 5 hektár										
csak szántóföldi növény	731	365	183	N	N	N	14	14		75
szántóföldi zöldség is	1 185	593	296	N	N	N	22	22	22	165
zöldség és gyümölcs is	2 005	1 003	501	A	N	N	75	38	38	139
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 60 hektár										
csak gabonafélék termel	7 688	3 844	1 922	764	A	N	-----	288	288	764
ipari növényt is termel	8 733	4 367	2 183	674	674	A	-----	393	327	674
tömegetkarmányt is termel	7 021	3 511	1 755	600	A	N	-----	263	263	600
zöldséget, gyümölcsöt is termel	9 272	4 636	2 318	772	772	A	-----	417	348	772
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 300 hektár										
csak szántóföldi növény	43 626	21 813	10 906	4 101	4 101	4 101	-----	-----	-----	4 101
ipari növény nagyobb arányban	42 253	21 126	10 563	3 837	3 837	3 837	-----	-----	-----	3 837
tömegetkarmányt is termel a gabonafélék terhére	37 367	18 683	9 342	3 069	3 069	3 069	-----	-----	-----	3 069
szántóföldi zöldséget is termel	38 490	19 245	9 622	3 181	3 181	3 181	-----	-----	-----	3 181
zöldséget, gyümölcsöt is termel	40 485	20 243	10 121	3 313	3 313	3 313	-----	-----	-----	3 313

Megjegyzés:

2002-ben még egy adózóra jutó 250 ezer Ft bevétel alatt nem volt adóköteles jövedelem.

2003-ban már 400 ezer Ft egy adózóra jutó bevétel alatt nincs adóköteles jövedelem.

Mezőgazdasági östermelőként 2002-ben már csak tételes költségelszámolás alkalmazható, a családi gazdaságok még számolhattak el kistermelői költségátalányt, 2003-tól ez még kistermelői kategóriába tartozik.

N: Nyilatkozat: a bevétel 20 százalékát kitevő költségelszámolással rendelkezik – nem kötelezető jövedelmet elszámolnia.

A: Adóalap megállapítása a költségek tételes elszámolása mellett, a tételes költségelszámoláson túl kistermelői átalány is elszámolható.

----- Átalányadózási tartományon kívül esik.

A mezőgazdasági kistermelők kedvező adózási rendszere alkalmazásának határt szab az átalányadózás szempontjából limitnek szabott hat millió forint összeg, azaz a gazdasági, illetve családi méret nem növelhető korlátlanul, a számításba vehető családtagok száma behatárolt.

Ha csak a bevételt tekintjük, mint korlátozó tényezőt még 60 hektáros gazdaságméret mellett – termelési szerkezettől függően, például ha csak gabonát, vagy gabonát és tömegtakarmányt termel – négy, az adózás szempontjából családtagnak minősülő személy esetén, tételes költségelszámolást választva, nyilatkozattétel mellett nem képződik kötelezően bevallandó jövedelem. Sőt még 150 hektáros birtokméret mellett is lehetőség van átalányadózásra.

A **növénytermelő** gazdaságok esetében a számításokban feltételezett bevétel és jövedelemadatok, valamint a 2002. évi szabályok szerint

- az **5 ha mezőgazdasági területtel** rendelkező, csak szántóföldi növényt termesztő termelő esetében az egy adózóra jutó bevétel 250 ezer Ft alatt van, ezért **nem lett volna adóköteles jövedelem, ha négy, az adózás szempontjából figyelembe vehető családtag van.** Ha a termelő a bevétel 20 százalékát kitevő költségelszámolással rendelkezik és kettő vagy több figyelembe vehető tagja van, a termelőnek nem kötelező jövedelmet elszámolnia. Ha zöldség és gyümölcsstermeléssel is foglalkozik és csak egy a figyelembe vehető tagok száma, választhatja a kistermelői átalányadózást.
- a **15 és 25 hektáron gazdálkodók**, ha legalább két figyelembe vehető tag van, és a bevétel 20 százalékát kitevő költségelszámolással rendelkeznek – a zöldséget és gyümölcsöt termelők kivételével – nem kell jövedelmet elszámolniuk. Egy gazda esetében csak a tömegtakarmányt, illetve ipari növényt is termelő 15 hektáron gazdálkodók élhetnének ezzel a lehetőséggel, míg a többiek az átalányadózást választhatnák. A zöldséget és gyümölcsöt termelő 25 hektáros gazdaságoknál 2002-ben csak, ha családi gazdaságnak minősültek, lett volna volt lehetőség az átalányadózásra. (A mezőgazdasági kistermelők adóztatási szabályainak 2003. évi változása leginkább ezt a kört érinti kedvezően.)
- **60 hektáron gazdálkodók** közül, ha egy figyelembe vehető adóalany van, csak a tételes elszámolás jöhet szóba. Két, vagy több tag esetében választható az átalányadózás, de az ipari növényt és a zöldséget, gyümölcsöt termelőknél 2002-ben csak akkor, ha családi gazdaságként voltak nyilvántartva. Négy figyelembe vehető tagnál, ha csak gabonát, esetleg tömegtakarmányt termel és legalább a bevétel 20 százalékát kitevő költségelszámolással rendelkeznek, máshonnan származó jövedelmük nincs, nem kötelező jövedelmet elszámolniuk. (A kistermelői adóztatási szabályok 2003. évi változása e szinten termelőknél is csökkenti az adófizetési kötelezettséget.)
- **100 hektáron gazdálkodóknál** 2002-ben ha családi gazdaságnak minősültek, a tömegtakarmányt is termelőknél két tag esetében is lehetséges volt az átalányadózás. Egyébként csak négy figyelembe vehető adóalany esetében jöhetett szóba az átalányadózás.

- **150 hektár terület és négy figyelembe vehető adóalany** az a határ, ahol 2002-ben az átalányadózás még a családi gazdaságoknál szóba jöhet, ezen túl már nem volt választási lehetőség, csupán a tételes költségelszámolásra lett volna lehetőség.

Tény ugyanakkor, hogy **az átalányadózás a növénytermelő gazdaságoknál valamennyi esetben kedvezőbb, mint a tételes költségelszámolás szerinti adózás. A fizetendő átalányadó** – azoknál a gazdálkodóknál ahol jövedelmet kell megállapítani – **a tételes költségelszámoláshoz viszonyítva 37-68 százalék.**

Ennél összetettebb a helyzet az állattartó gazdaságok esetében (30. táblázat és 29. melléklet). **Csak a baromfitartó és a közepes sertéstartó gazdaságok esetében van értelme, illetve gazdasági haszna az átalányadózásnak. Minden más esetben előnyösebb – vagy kötelező – a tételes adózás.**

30. táblázat

Kalkuláció az állattartó egyéni gazdaságok adózási rendszerének és a termelési méretek, szerkezet összefüggésére

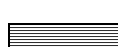
Me.: ezer forint

Megnevezés	Bevétel			Adófizetési kötelezettség a gazdaság egészére – az állattenyésztés bevételeinek 94, az egyéb bevételek 85 százalékát tekintve költségnek						
	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tagra	Négy figyelembe vehető tagra	Tételes költségelszámolás alkalmazása esetén			Átalányadózás			Egyéni vállalkozás adózási szabályai szerint
				Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 5 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja, takarmányt vásárol is										
csak tehenet tart	848	424	212	N	N	N	7	7		V
csak szarvasmarhát tart	462	231	115	N	N	N	4			V
csak sertést tart	1 648	824	412	N	N	N	13	13	13	12
csak baromfit tart	2 794	1 397	699	A	N	N	22	22	22	146
sertést és tehenet is tart	1 381	691	345	N	N	N	11	11	11	V
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	1 064	532	266	N	N	N	9	9	9	V
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 150 hektár										
csak tehenet tart	28 530	14 265	7 132	0	0	0	-----	-----	-----	V
csak szarvasmarhát tart	22 015	11 008	5 504	0	0	0	-----	-----	-----	V
csak sertést tart	59 400	29 700	14 850	498	498	498	-----	-----	-----	498
csak baromfit tart	96 884	48 442	24 221	5 212	5 212	5 212	-----	-----	-----	5 212
sertést és tehenet is tart	48 202	24 101	12 051	276	276	276	-----	-----	-----	276
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	27 700	13 850	6 925	341	341	341	-----	-----	-----	341
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	30 159	15 079	7 540	1 158	1 158	1 158	-----	-----	-----	1 158
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	36 192	18 096	9 048	1 284	1 284	1 284	-----	-----	-----	1 284

Megjegyzés:

 2002-ben még egy adózóra jutó 250 ezer Ft bevétel alatt nem volt adóköteles jövedelem.

 2003-ban már 400 ezer Ft egy adózóra jutó bevétel alatt nincs adóköteles jövedelem.

 Mezőgazdasági östermelőként 2002-ben már csak tételes költségelszámolás alkalmazható, a családi gazdaságok még számolhattak el kistermelői költségátalányt, 2003-tól ez még kistermelői kategóriába tartozik.

N: Nyilatkozat: a bevétel 20 százalékát kitevő költség számlával rendelkezik – nem kötelezető jövedelmet elszámolnia.

A: Adóalap megállapítása a költségek tételes elszámolása mellett, a tételes költségelszámoláson túl kistermelői átalány is elszámolható.

----- Átalányadózási tartományon kívül esik.

V: Veszteséges.

7. Az egyszerűsített vállalkozási adó alkalmazási esélyei a mezőgazdasági termelésben

Ez az adózási forma – első közelítésre – lényeges egyszerűsítéseket tartalmazna, s ezért érdeklődésre tarthatna számot a pénzügyi és számviteli kérdésekben kevésbé járatos mezőgazdasági termelők körében. Ugyanakkor a jelenlegi átalányadózás határait is érzékelhetően bővítené. Ezért vizsgáltuk az egyszerűsített vállalkozási adó alkalmazásának esélyeit a mezőgazdasági termeléssel foglalkozók körében.

A számítások során azzal az egyszerűsítéssel éltünk, hogy a nyereség és adóalap azonos, tehát az adóalap megállapítása során az eredményt növelő és csökkentő tételek kioltják egymás hatását, a veszteségelhatárolás lehetősége nem csökkenti az adóalapot, s az igénybe vehető adókedvezmény összege is nulla.

Az eltérő adózási módokat választó gazdálkodók bevételhez viszonyított adófizetési kötelezettségének arányát a következő feltételezésekkel élve számítottuk:

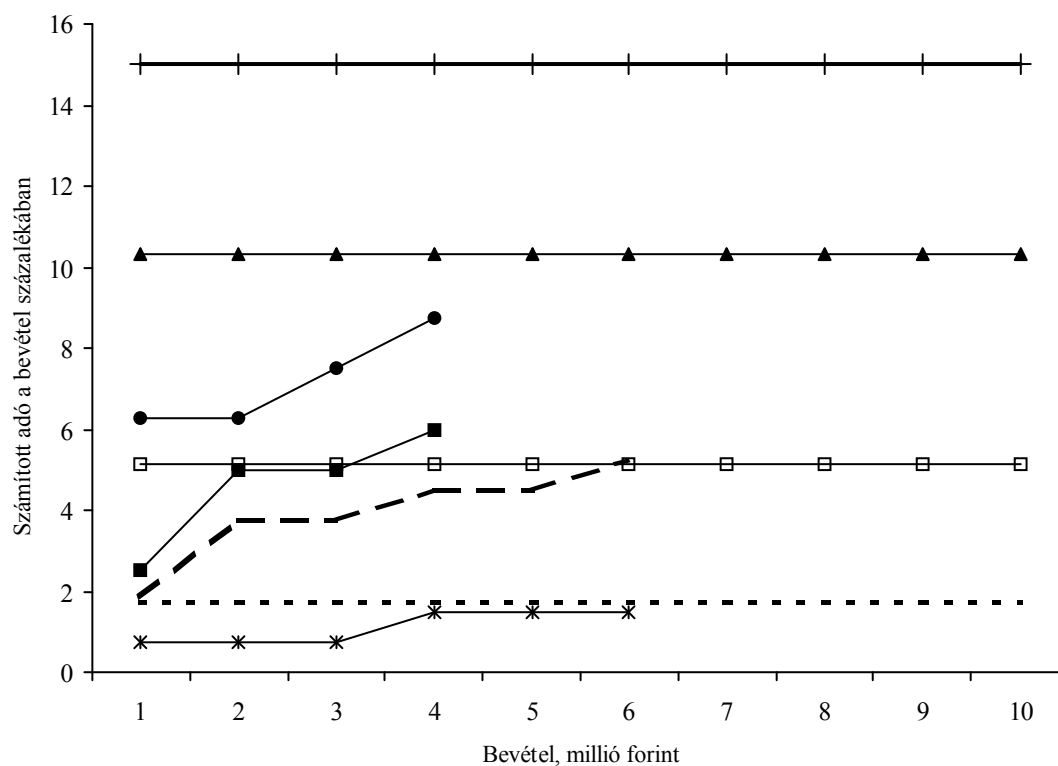
- A személyi jövedelemadó szerint adózónál, ha az adózás előtti eredmény az árbevételnek
 - 5 százaléka;
 - 15 százaléka;
 - 30 százaléka.
- Átalányadózó mezőgazdasági kistermelőnél, ha
 - nincs állattenyésztésből származó bevétele;
 - ha árbevétele állattenyésztésből származik.
- Átalányadózó egyéni vállalkozó, aki
 - termelését kiegészítő tevékenységként végzi;
 - főfoglalkozásban mezőgazdasági termelést folytat.
- Egyszerűsített vállalkozói adót választó mezőgazdasági termelő.

A számítások eredménye alapján (12. ábra) egyértelmű, hogy az ún. **egyszerűsített vállalkozói adózás szabályai szerinti adózás a mezőgazdasági termeléssel foglalkozók számára nem reális alternatíva.** Ahhoz ugyanis, hogy ez az adózási mód kedvezőbb feltételeket teremtsen az egyéni vállalkozók számára, mint a jelenleg hatályos személyi jövedelemadó hatálya alá tartozó vállalkozásokra kirótt 18 százalékos vállalkozói személyi jövedelemadó és 20 százalékos osztalékadó, a bevételarányos adózás előtti jövedelemnek (adóalapnak) 43,6 százalék fölött kellene lennie.

Adott piaci viszonyok között, szélsőséges keresleti-kínálati pozíció esetén ugyan nem zárható ki egy-egy terméknel ilyen kedvező év sem, de ennek igen kicsi az esélye, reálisan jóval ez alatt marad a jellemző jövedelem. Ugyanakkor az egyéb előnyei – különösen az alacsony árbevételű produkáló kistermelőknél – a többi átalányadózási formához viszonyítottan sem jelentenek különösebb könnyítéseket, nem képesek kompenzálni a magasabb fizetendő adót.

12. ábra

Fizetendő adó a gazdaság bevételeinek összefüggése különböző adózási módoknál a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó gazdaságok példáján

- - - Adó összege az SzJA szerint adózónál, ha az adózás előtti eredmény az árbevétel 5 %-a
- Adó összege az SzJA szerint adózónál, ha az adózás előtti eredmény az árbevétel 15 %-a
- ▲- Adó összege az SzJA szerint adózónál, ha az adózás előtti eredmény az árbevétel 30 %-a
- - - Átalányadó mezőgazdasági kistermelő adója, ha nincs állattenyésztésből származó bevétele
- * - Átalányadó mezőgazdasági kistermelő adója állattenyésztésből származó bevétel esetén
- Átalányadó egyéni vállalkozó - kiegészítő tevékenységként folytató
- Átalányadó egyéni vállalkozó
- + - Eva

Megjegyzés: Eltérés a társasági adó szerinti adómértékhez, hogy a számításban a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerint adózó egyéni vállalkozónál a vállalkozói személyi jövedelemadót és a vállalkozói osztalékadót is figyelembe vettük.

Az egyszerűsített vállalkozási adó választásakor mérlegelendő összefüggés egy másik adónem – az általános forgalmi adó – fizetés, illetve a nettó áfa-fizetési kötelezettség szempontjából a vállalkozás értékelése. Különösen az árbevételre jutó nyereség és a befizetendő az általános forgalmi adó összefüggései határozhatják meg a döntést. Az elvégzett számításaink azt mutatják, hogy minél nagyobb az árbevételhez viszonyított az általános forgalmi adó befizetési kötelezettség aránya, annál kisebb jövedelemarány mellett érdemes az egyszerűsített vállalkozási adót választani (31. táblázat). Ez azt jelenti, hogy csak igen alacsony (az általános forgalmi adó tartalmú) termelő-felhasználás és igen magas hozzáadott érték mellett indokolt az egyszerűsített vállalkozási adó mellett dönteni, ha a termelés jövedelemtartalma nem kiugróan magas. Ez pedig nem a mezőgazdaságot jellemző költségszerkezetet és jövedelemarányokat takar.

Ugyanakkor a hatályos rendelkezések az egyszerűsített vállalkozói adó alanyai közül kizárják az előző két évben kompenzációs felárban részesülteket, azaz az általános forgalmi adó törvény szerinti különleges jogállást választó mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalanyokat.

31. táblázat

**Számítások a személyi jövedelemadó hatálya alá tartozó egyéni vállalkozók
fizetendő adójára a nyereség és a nettó áfa-fizetési kötelezettség függvényében**
(vállalkozói személyi jövedelem és osztalékadó, valamint a fizetendő és
visszaigényelhető áfa együtt a bevétel százalékában)

Nyereség, százalék	Nettó áfa-fizetési kötelezettség (befizetendő – visszaigényelhető), százalékpont									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	1,7	2,7	3,7	4,7	5,7	6,7	7,7	8,7	9,7	10,7
10	3,4	4,4	5,4	6,4	7,4	8,4	9,4	10,4	11,4	12,4
11	3,8	4,8	5,8	6,8	7,8	8,8	9,8	10,8	11,8	12,8
12	4,1	5,1	6,1	7,1	8,1	9,1	10,1	11,1	12,1	13,1
13	4,5	5,5	6,5	7,5	8,5	9,5	10,5	11,5	12,5	13,5
14	4,8	5,8	6,8	7,8	8,8	9,8	10,8	11,8	12,8	13,8
15	5,2	6,2	7,2	8,2	9,2	10,2	11,2	12,2	13,2	14,2
16	5,5	6,5	7,5	8,5	9,5	10,5	11,5	12,5	13,5	14,5
17	5,8	6,8	7,8	8,8	9,8	10,8	11,8	12,8	13,8	14,8
18	6,2	7,2	8,2	9,2	10,2	11,2	12,2	13,2	14,2	15,2
19	6,5	7,5	8,5	9,5	10,5	11,5	12,5	13,5	14,5	15,5
20	6,9	7,9	8,9	9,9	10,9	11,9	12,9	13,9	14,9	15,9
21	7,2	8,2	9,2	10,2	11,2	12,2	13,2	14,2	15,2	16,2
22	7,6	8,6	9,6	10,6	11,6	12,6	13,6	14,6	15,6	16,6
23	7,9	8,9	9,9	10,9	11,9	12,9	13,9	14,9	15,9	16,9
24	8,3	9,3	10,3	11,3	12,3	13,3	14,3	15,3	16,3	17,3
25	8,6	9,6	10,6	11,6	12,6	13,6	14,6	15,6	16,6	17,6
26	8,9	9,9	10,9	11,9	12,9	13,9	14,9	15,9	16,9	17,9
27	9,3	10,3	11,3	12,3	13,3	14,3	15,3	16,3	17,3	18,3
28	9,6	10,6	11,6	12,6	13,6	14,6	15,6	16,6	17,6	18,6
29	10,0	11,0	12,0	13,0	14,0	15,0	16,0	17,0	18,0	19,0
30	10,3	11,3	12,3	13,3	14,3	15,3	16,3	17,3	18,3	19,3
31	10,7	11,7	12,7	13,7	14,7	15,7	16,7	17,7	18,7	19,7
32	11,0	12,0	13,0	14,0	15,0	16,0	17,0	18,0	19,0	20,0
33	11,3	12,4	13,4	14,4	15,4	16,4	17,4	18,4	19,4	20,4
34	11,7	12,7	13,7	14,7	15,7	16,7	17,7	18,7	19,7	20,7
35	12,0	13,0	14,0	15,0	16,0	17,0	18,0	19,0	20,0	21,0
36	12,4	13,4	14,4	15,4	16,4	17,4	18,4	19,4	20,4	21,4
37	12,7	13,7	14,7	15,7	16,7	17,7	18,7	19,7	20,7	21,7
38	13,1	14,1	15,1	16,1	17,1	18,1	19,1	20,1	21,1	22,1
39	13,4	14,4	15,4	16,4	17,4	18,4	19,4	20,4	21,4	22,4
40	13,8	14,8	15,8	16,8	17,8	18,8	19,8	20,8	21,8	22,8
41	14,1	15,1	16,1	17,1	18,1	19,1	20,1	21,1	22,1	23,1
42	14,4	15,4	16,4	17,4	18,4	19,4	20,4	21,4	22,4	23,4
43	14,8	15,8	16,8	17,8	18,8	19,8	20,8	21,8	22,8	23,8
44	15,1	16,1	17,1	18,1	19,1	20,1	21,1	22,1	23,1	24,1

Megjegyzés: a csíkozott cellákhoz tartozó sávban az egyszerűsített vállalkozói adó jelent a termelőknek kisebb adófizetési kötelezettséget.

8. Javaslatok az egyéni gazdaságok mezőgazdasági tevékenységére vonatkozó adózási szabályok továbbfejlesztéséhez

1) A mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó egyéni gazdaságok adózási rendszere ma meglehetősen bonyolult. Az áttekinthetőség és tisztánlátás érdekében ennek egyszerűsítését és egységesítését javasoljuk. Az egyszerűsítés és egységesítés szempontjaiként az alábbi elveket jelölhetjük meg:

- ne a „gazdálkodási forma” határozza meg a választható adózási módot, valamennyi egyéni gazdálkodó – függetlenül attól, hogy ún. kistermelőként vagy egyéni vállalkozóként folytat mezőgazdasági (pontosabban őstermelői) tevékenységet, az adózás szempontjából egységes elbírálás alá essék;
- ne a gazdálkodási forma határozza meg a vélelmezett költséghányad mértékét;
- azonos árbevételhez, vagy jövedelemhez elveiben azonos adófizetési kötelezettség tartozzon.

Ennek megfelelően javasoljuk, hogy

- az a szint ameddig nem kell jövedelmet elszámolni, egységesen félmillió forintban kerüljön megállapításra;
- a gazdálkodási formától és választott adózási rendszertől függetlenül a mindenkor minimálbérnek megfelelő vélelmezett – munkabért és nettó – jövedelmet tartalmazó mezőgazdasági termékértékesítésből és támogatásból származó bevétel legyen az a határ, ameddig – a bevételek nyilvántartása mellett – a tevékenység adómentes, jövedelmet nem kell bevallani. (A mai rendszerben lényegében ennek az elvnek felel meg a tételes költségelszámolást választó, legfeljebb hárommillió forint bevételt elérő, a bevétel legalább 20 százalékának megfelelő kiadásról számlával rendelkező, ezt nyilatkozatában megerősítő mezőgazdasági kistermelők adózása, pontosabban mivel jövedelmet nem kell bevallania, adómentessége.)
- a gazdálkodási formától függetlenül hatmillió forintig (vagy a minimálbér éves összegének kétszeresének megfelelő vélelmezett jövedelmet tartalmazó árbevétel határig) választható legyen
 - az átalányadózás, ahol az elismert költséghányad nem különbözik a gazdálkodási forma szerint, vagy
 - a tételes költségelszámolás alapján megállapított adózás, ahol továbbvizsgálandó, hogy az egységes adóalap-megállapítás mellett miként működjön az adóalapot terhelő adó-megállapítás rendszere. (Jelenleg a tételes költségelszámolást alkalmazó őstermelők őstermelői tevékenységből származó jövedelme összevonás alá eső jövedelemnek minősül, adókulcsa függ az elért összes jövedelmétől, míg az egyéni vállalkozó vállalkozói jövedelme, adóalapja után vállalkozói személyi jövedelemadót, vállalkozói osztalékból származó jövedelme után osztalékadót fizet.

A fenti javaslatot az alábbi megállapításokkal támasztjuk alá:

2.) Átalányadózási szabályai az egyéni vállalkozó esetében 2003-tól is csupán akkor alkalmazhatók, ha az adóév bevétele a négy millió forintot nem haladja meg (és az egyéni vállalkozó munkaviszonyt nem létesít, az általános forgalmi adóról szóló törvény rendelkezései szerint alanyi adómentes). Megítélésünk szerint semmi nem indokolja, hogy miközben 2003. január elsejével a mezőgazdasági kistermelői limit évi hatmillió forintra emelkedett, az egyéni vállalkozóknál ez nem történt meg.

Javaslatunk ennek a diszkriminatív megkülönböztetésnek a mielőbbi megszüntetése. Indokoltnak tartjuk az adóév egészében kizárólag **a mezőgazdasági termék előállítását, mezőgazdasági, vadgazdálkodási és erdőgazdálkodási szolgáltatási tevékenységet folytató egyéni vállalkozók átalányadó fizetési limitjét a mezőgazdasági kistermelők bevételi plafonjával egyező szinten megszabni.**

3.) Indokoltnak tartanánk az átalányadózási választó egyéni vállalkozók és a mezőgazdasági kistermelők, családi gazdálkodók adóalap számításának egységesítését. Jelenlegi szabályok szerint az adóév egészében kizárólag mezőgazdasági termék előállítását, mezőgazdasági, vadgazdálkodási és erdőgazdálkodási szolgáltatási tevékenységet folytató egyéni vállalkozó bevételeiből az átalányadó alapja általában 80 százalék költséghányad levonásával állapítható meg. Ugyanakkor az átalányadózó mezőgazdasági kistermelő az adóalapot a bevételből általában 85 százalék, illetve az állattenyésztésből vagy állati termék előállításából származó részből 94 százalék költséghányad levonásával állapítja meg. **Az egységesítésnél az utóbbi (85, illetve 94 százalékos) költséghányad egyéni vállalkozókra történő kiterjesztését, vagy egységes kulcsok megállapítását javasoljuk.**

Ezt, és az előző lépést azért is szükségesnek tartjuk a diszkrimináció törvényi feloldása végett, mivel a kiskaput maga a rendelet is nyitva hagyja azzal, hogy az a magánszemély, aki egyéni vállalkozóként is és mezőgazdasági kistermelőként is jogosult az átalányadózási választására, külön-külön és egyidejűleg is alkalmazhatja a kétféle tevékenységre elkülönülten az átalányadózási szabályt.

4.) Az elmúlt évek adatai alapján jelenleg nem feltétlenül tűnik indokoltnak az átalányadózási adóalapjának megállapítása terén a mezőgazdasági tevékenységek között az állattenyésztés ezen pozitív diszkriminációja (bár emellett szólhat az állattenyésztés magasabb eszközigenye). EU taggá válásunk után azonban az egyes mezőgazdasági termékek várhatóan megváltozó jövedelemviszonyai és rangsorai nem teszik most időszerűvé ennek felülvizsgálatát, sőt a kiegészítő támogatások további – a jelenlegitől eltérő termékstruktúrájú és mértékű – differenciálást tesznek, illetve tehetnek szükségessé. A gazdasági év és adóév eltérései miatt e változások valószínűleg csak 2005-ben lehetnek érzékelhetőek, így a korrekció ezt követően válhat indokolttá.

5.) A mezőgazdasági termeléssel foglalkozó egyéni gazdaságok adózásánál a bevétel nagysága határozza meg a jövedelem, illetve az adóalap megállapításának módját is.

A mezőgazdasági kistermelők **átalányadózás limitjének megállapításával kapcsolatban** felvetjük, hogy **a bevételi plafon helyett indokolt lehetne a jövedelem plafonjának meghatározása**, mivel így az egyes ágazatok árbevételének eltérő jövedelemtartalma miatt az átalányadózás adóalapja a termelési szerkezettől függően igen különböző lehet. Ellene szól, hogy ez bonyolultabbá tenné a határok megállapítását, egyértelmű rendeleti közvetítését.

6.) Az átalányadózó, az áfa-törvény szerint különleges jogállást választó mezőgazdasági tevékenységet folytató kistermelőnél – az átalányadózó egyéni vállalkozónál is feltétel az alanyi adómentesség – a bevételnek, s ezen keresztül az adóalap megállapításának, és az adó számításának is része a felvásárlótól kapott kompenzációs felár, mely a növényi termékeknél – általában – 12 százalék, az állatoknál és állati termékeknél pedig 7 százalék. Ez a felár a termeléshez felhasznált termékek vissza nem igényelhető áfa-tartalmát kompenzálja, ezért **a bevételi határ meghatározásánál, illetve az adóalap megállapításánál javasoljuk a kompenzációs felár nélküli összegre történő módosítást.** (Bár kalkulációink alapján a jelenlegi jövedelem és költségnyad mellett egyes növényi és kertészeti termékeknél a kompenzációs felár fedezetet nyújthat az adótartalom finanszírozására is.)

Összefoglalás

A mezőgazdaságban működő társaságok, szövetkezetek, egyéni gazdálkodók számára egyaránt lényeges, hogy az adott évben elért nyereségükből mennyit kell adóként megfizetni, a tulajdonosok mekkora osztalékot vesznek ki, és mekkora összeget tudnak a kapacitás bővítésére, fejlesztésre újra befektetni. Ma a magyar mezőgazdasági termelés szervezeti, gazdálkodási formája igen sokszínű, tevékenységük mérete, struktúrája is rendkívül változatos, eredményességük változékony. A gazdálkodó és egyéb szervezetek a társasági adó, míg a magánszemélyek, egyéni vállalkozók mezőgazdasági tevékenységének adózása a személyi jövedelemadó törvény hatálya alá tartozik. Tanulmányunkban ezek közül csak a mezőgazdasági tevékenységet folytató egyéni gazdaságok megtermelt eredményét, jövedelmét szabályozó személyi jövedelemadóval foglalkozunk.

Vizsgálódásunk során célunk volt megfogalmazni és bemutatni azokat az előnyöket és hátrányokat, egyezőségeket és eltéréseket, amelyek az egyéni mezőgazdasági termelők – őstermelők, kistermelők, családi gazdálkodók, egyéni vállalkozók – adózásában, adóalap-megállapításában, kulcsokban és adókedvezményeiben jelenleg meghúzódnak. Az adózás rendszere, kedvezményei kapcsán sokszor és sokak által merül fel az a vélt vagy valós vád, hogy azok a termelés egyik vagy másik szereplőjét indokolatlan előnyökhöz juttatják.

A vizsgálatot indokolja, hogy az Európai Unió tagállamai adórendszerüket csak azokon a területeken és olyan mértékben harmonizálták, ahol és amennyire az egységes belső piac megvalósításához szükséges volt. A közvetlen adók körében elsősorban olyan közös szabályok születtek, amelyek a vállalatok számára lehetővé teszik, hogy leányvállalataik adózási szempontból a különböző tagállamokban is úgy működhessenek, mintha ugyanazon tagállamban lennének. Ez azonban nem jelenti azt, hogy egyfajta egységes társasági adó létezne az Európai Unióban. A személyi jövedelemadóra sincs közös szabályozás, csupán a többi EU tagország állampolgárait is a magyar állampolgárokkal egyenlő módon kell kezelni.

A kutatómunka egyik lényegi kérdése volt, hogy az agrártermelés jövedelmének/eredményének napjainkban alkalmazott adóztatása mennyiben felel meg annak a követelménynek, hogy szektoronként és tevékenységenként semleges legyen. Megállapításainkat a következőkben összegezzük:

1.) A mezőgazdaság tevékenység nyereségének adózási rendszere részben megfelel azon követelménynek, hogy az szektoronként és tevékenységenként semleges legyen.

- Az adótörvény **semleges adókönyezetet** kíván biztosítani a **hazai és külföldi befektetők számára** egyaránt.
- A személyi jövedelemadó szabályai szerint adózó egyéni vállalkozások adója **a pozitív adóalap 18 százaléka**, és ugyanez a mérték érvényes a társas vállalkozásokra.

- **A bevételek és ráfordítások megállapítása** a személyi jövedelemadó és a társasági adó hatálya alá tartozó adózóknál **azonos elvek szerint** történik.
- Az egyéni vállalkozó, illetve mezőgazdasági őstermelő is – ha nem alkalmaz átalányadózást – az őstermelői tevékenységből származó **bevételét ugyanazon címek szerinti tételekkel csökkentheti**, ez lényegében nem tér el a társas vállalkozásokétól sem.
- A **veszteségelhatárolás** lehetősége **ugyancsak szektorsemleges**.
- Az egyéni vállalkozó is – a társasági adó hatálya alá tartozó vállalkozásokhoz hasonlóan – **csökkentheti** a vállalkozói személyi jövedelem **adóját** különböző **kedvezményekkel**.

A bevételt csökkentő kedvezmények – az ún. kisvállalkozói kedvezményt kivéve – a mezőgazdasági tevékenységet folytató **egyéni vállalkozók körében** inkább **elvi jelentőségűek** voltak, a szektorsemlegességet tükrözik. Ezzel a lehetőséggel a gyakorlatban kevesen éltek.

2.) Elveiben a mezőgazdasági tevékenység nyereségének adózási rendszere méret semleges is. Kivételt jelent ez alól a mezőgazdasági kistermelők adózása, illetve az átalányadózást választó egyéni vállalkozó. A mezőgazdasági kistermelőnél a bevétel nagysága határozza meg az adóalap, illetve a fizetendő adó megállapításának módját. Így

- A mezőgazdasági őstermelőnek, ha e tevékenységből származó bevétele nem haladja meg az évi 400 ezer forintot, akkor jövedelmet nem kell figyelembe vennie, ha meghaladja, akkor ezt a bevételt is beszámítva kell azt meghatározni.
- Tételes költségelszámolás esetén, ha az adózó őstermelésből származó bevétele **a 400 ezer forintot meghaladja, de 3 millió forintnál nem több, és legalább a bevétel 20 százalékát kitevő összegben** az őstermelői tevékenységével összefüggő **kiadásairól számlával rendelkezik**, és ha **ezt nyilatkozatában is megerősíti, nem kötelező jövedelmet számolnia**.
- A mezőgazdasági kistermelő az átalányadó alapját a növénytermelés bevételből 85 százalék, illetve az állattenyésztésből vagy állati termék előállításából származó részből 94 százalék költséghányad levonásával állapítja meg. Az átalányadó **a jövedelem** nagyságától függően annak **teljes összegére** 12,5 százalékról 35 százalék között van. A mezőgazdasági kistermelő e tevékenységből származó **bevételének értékhatára 6 millió forint**.
- Az egyéni vállalkozók az átalányadózást 4 millió forint bevételhatárig választhatják 20 százalékos vélelmezett jövedelemhányad mellett. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó **egyéni vállalkozók alig 3,6 százaléka élt az átalányadózás** lehetőségével. Az alacsony arány feltehetően összefügg a kistermelőként választható átalányadózás kedvezőbb voltával is.

A mezőgazdasági kistermelők kedvezményezett voltát jelzi, hogy adófizetési kötelezettsége a közös őstermelői igazolvány alapján őstermelői tevékenységet folytató, illetve a családi gazdaságok figyelembe vehető

családtagjaira jutó 6 millió forintos bevételig az adófizetési kötelezettség alatta marad az egyéni vállalkozói adónak.

3.) Az egyes termelő csoportok, illetve adózási módok adóterheit összehasonlítva az alábbi megállapításokat tehetjük:

- **Az egyéni vállalkozások vállalkozói személyi jövedelem- és osztalékadója az adóalapba beszámító bevételhez viszonyítva 0,3 százalék költségvetési befizetést jelentett, a vállalkozás romló eredményességével összefüggésben kevesebbet, mint az előző évben, és kevesebbet, mint a társas vállalkozásokban.** (Ez utóbbiaknál társasági-adó a gazdálkodás összes bevételéhez viszonyítva alig haladta meg a fél százalékot.)
- Kalkulációnk szerint **az átalányadózást választó kistermelő 250 ezer forinttól 1,5 millió forintig általában az árbevétel 1,9 százalékát, míg 5,5 millió forint árbevétel fölött már 5,3 százalékát fizeti adóra.** Ha a teljes árbevétel állattenyésztésből származik, akkor a fizetendő adó 3,2 millió forint értékhatárig az árbevételnek csupán 0,8 százaléka, e fölött egészen a 6 millió forintos bevételplafonig is mindössze 1,5 százaléka. Hatmillió forint – egy családtagra jutó – mezőgazdasági bevételt elérve 315 ezer forint adófizetési kötelezettségük keletkezik, míg ha a bevétel állattenyésztésből származik 90 ezer forint.

Ha a mezőgazdasági kistermelő adózás előtti eredménye növénytermelés esetén kisebb, mint a bevétel 15 százaléka akkor a gazdálkodó számára kedvezőbb a tételes költségelszámolást választani, míg **ha a 15 százalékot meghaladja a jövedelemtartalom, az átalányadózás jelent kisebb adóterhet.** Állattartásból, állati-termék értékesítésből származó bevétel esetén ez a küszöb 6 százalék.

4.) Az egyéni vállalkozó vállalkozói adóalapja után vállalkozói személyi jövedelemadót, vállalkozói osztalékalapja után a törvény szerint előírt adót fizet. (Meghatározott feltételek mellett **átalányadózást** is választhat.)

A **tételes költségelszámolást alkalmazók** közül 2001-ben a nyereségesen gazdálkodó 5,5 ezer vállalkozás 12,8 millió forintos átlagos méret mellett közel 71 milliárd forint bevételt realizált, míg az ugyancsak 6,0 ezer veszteséges vállalkozás adóalapba beszámító bevétele csupán 44 milliárd forintot tett ki. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó **egyéni vállalkozók 2001. évi összes költsége 137 milliárd forintot** tett ki, amely egy főre vetítve mintegy 10 millió forintot jelentett. Jövedelempozíciójuk 2001-ben is romlott és átrendeződött. Míg 2000-ben a vállalkozói bevallások átlagosan 120 ezer forintos veszteségről adtak számot, 2001-ben ennek átlagosan másfélszeresét nem finanszírozták a bevételek. Az igénybe vehető kedvezmény 2001-ben egy átlagvállalkozóra vetítve alig több mint kétezer forint adóalap-csökkentést jelentett. Megszüntetése egyszerűsíthetné az adóalap megállapítását, növelhetné az áttekinthetőséget, azonban ez ezzel együtt az egyéni vállalkozások – elvi – negatív diszkriminációját jelentené. Lényegesen nagyobb gazdasági jelentőséggel bír az ún. **kisvállalkozói kedvezmény**, mely 2001-ben **az egyéni vállalkozók 8,7 százalékát érintette, egy-egy kedvezményezettre átlagosan mintegy 2,5 millió forint** jutott. Az egyéni

vállalkozók az előző évekről áthozott veszteségekből 2001-ben **3,1 milliárd forintot számoltak el**. Tárgyévi adóalapját ily módon **3,5 ezer vállalkozó**, azaz minden negyedik mezőgazdasági termelő, a nyereségesek közel kétharmada **csökkentette**. **A vállalkozói adókedvezményeket** az egyéni vállalkozóknak szintén szűk köre használta ki.

Vállalkozói személyi jövedelemadót mindössze 2520-an, az egyéni vállalkozók 18 százaléka fizetett. Ennek összege csupán 275 millió forint volt. A 212 vállalkozó által fizetett **osztalékadó** összesen 205 millió forintot, az érintett vállalkozások átlagában 168 ezer forintot tett ki.

5.) A mezőgazdasági termeléssel foglalkozó egyéni gazdaságok adózásánál a bevétel nagysága határozhatja meg a jövedelem, illetve az adóalap megállapításának módját is.

6.) Kalkulációk alapján

- A viszonylag kis területen termelő részmunkaidős kisgazdaságoknak a munkaigényes növénytermelési és kertészeti termékek zöménél az átalányadózás jelentős kedvezményt jelent.
- Ezzel együtt, ha a mezőgazdasági őstermelőnek, családi gazdálkodónak máshonnan származó adóköteles jövedelme nincs, akkor a személyi jövedelemadó kulcsoktól magasabb átalányadó kulcsok a növénytermelésben a tételes elszámoláshoz képest magasabb adóterhet jelenthetnek, mint az általános személyi jövedelemadó kulcsok szerint számított összegek.

Az adórendszer választható formái közül a mezőgazdasági vállalkozói átalányadózás a legkevésbé kedvező. Ennél jobb a mezőgazdasági kistermelők átalányadózása, itt a vélelmezett adóalap viszonylag jól közelíti a tételes elszámolás szerinti adóalapot, nem állítható azonban, hogy számottevő preferenciát tartalmazna a tételes elszámoláshoz viszonyítva.

Alacsony átlagos jövedelemtartalmú termelési szerkezetnél az átalányadózás nagyobb adófizetési kötelezettséget jelenthet, mint amekkora a költségek tételes elszámolása mellett keletkezne. Az árbevétel arányában kifejezett adózás előtti eredmény növekedésével azonban nő az átalányadózás előnye. Különösen igaz ez a magas élők munká-igényű, viszonylag nagy jövedelemtartalmú termékek előállítására. A tételes költségelszámoláson alapuló adózás előnye, hogy az csak a ténylegesen kimutatott jövedelmet adóztatja, míg az átalányadózás egy családtagra jutó 6 millió forintos bevételnél általában 5,3 százalékos, tisztán állattenyésztés, illetve állati termék értékesítés esetén 1,5 százalékos jövedelemszintnél nullázza a jövedelmet. Eddig a szintig nem ad fedezetet az adófizetésre, míg e fölött a teljes jövedelemtömeg a termelő szabad rendelkezését szolgálja, szemben a tételes költségelszámolást alkalmazó vállalkozói jövedelem szerinti adózás jövedelemarányos növekedésével.

7.) Számításaink szerint az ún. egyszerűsített vállalkozási adót a mezőgazdasági termeléssel foglalkozóknak nem célszerű alkalmazni.

Summary

Income tax legislation of individual agricultural producers

The level of taxation, dividend payments to shareholders and yearly investment decisions relating to capacity improvements are all primary concerns of agricultural cooperatives, companies and private producers. The Hungarian agriculture could be characterised as having a variety of production structures and different form of entities regarding their size and business activities, resulting in a diverse level of profitability. In terms of tax legislation, agricultural companies, cooperatives and other associations are subject to corporation tax while private producers and individual entrepreneur farmers are liable to income tax payments. The focus of this study remains on the income tax payments impacting agricultural private producers.

The aim of the study is to compare income tax legislation of the various individual entities such as subsistence farms, small producers, private/family and individual entrepreneur farms. The study highlights the advantages, disadvantages, similarities and differences of taxation at the different entities including the rate of assessment and specific tax allowances. The taxation system has been heavily criticized for presumed or real impeachments of providing favourable/competitive terms to some of the producers while disregarding others.

The study is particularly important since the process of tax harmonisation of the European Union will only affect areas which are directly related to the development of the single market. Although, direct tax legislation provides an opportunity for companies to apply the same rules for subsidiary establishments in different member states, there is no unified corporation tax exists in the European Union. Similarly there is no joint income tax legislation; however the same ruling must apply to national and Hungarian citizens.

One of the primary research question of the study is that to what extent does the currently imposed taxation over agricultural profitability correspondent with the requirements to remain natural in terms of agricultural sectors and activities. In summary we could conclude the followings:

1.) Profitability in agricultural production is subject to taxation and the current legislation system meets the requirements to be natural in terms of agricultural sectors and activities.

- The current tax law creates a **natural tax environment** to provide the same benefits to **both national and foreign investors**
- According to income tax legislation, the **consolidated tax base of individual producers is 18%** and the same rate applies to corporations
- At both income and corporation tax payers the **same accounting principals** applied **when categorising incomes and expenditures.**

- At individual producers and subsistence farmers, if they are not using flat-rate taxation, **income** from subsistence farming could be **reduced with the same titles as proposed at corporation tax**
- Similarly to corporations, the **consolidated tax base** of individual producers can be **reduced by different allowances**

It can be concluded that **income reducing allowances** (exception of the allowances to small producers) for agricultural producers **represents a fundamental importance** rather than a practical one, since only a few people took up this opportunity.

2.) In principle, the imposed brackets of taxation **systems dealing with taxable agricultural profit are also natural**. There are a few exemptions such as the taxation of small producers and entrepreneur choosing the flat-rate taxation system. At agricultural small producers tax base calculation, and therefore taxation, is dependent upon the level of income. Such as:

- When yearly income of subsistence farmer do not exceeds the HUF 400,000, than this income excluded from the tax base. However, any sum above this amount need to be included into the base calculation
- In the case of cost accounting, **if the taxable production** from subsistence farming is **greater than HUF 400,000, but do not exceeds HUF 3 million and the expenditure** (which is at least 20% of the income) relating to subsistence farming **can be proved against presentation** of invoices and a declaration is made **then income calculation is not compulsory**
- The flat-rate base calculation for the agricultural small producer derives either from the deduction of 85% of the cost ratio at crop production and/or after the deduction of 94% of the cost ratio at food production. Flat-rate taxation is dependent upon the income level and it is between 12,5% and 35%.
- Entrepreneurs can choose flat-rate taxation if they income does not exceeds HUF 4 million and the presumed income ratio is at least of 20%. **Only 3,6% of agricultural and game producer entrepreneurs exploit the opportunities given by flat-rate taxation**

An agricultural small producer enjoys a beneficiary status if it has a subsistence farmer membership and also registered as having a family farm where the tax liability per person do not exceeds HUF 6 million. In this case the income tax liability of a small producer is less than the liability of an individual entrepreneur.

3.) After comparing the various individual entities and their tax obligations we can conclude the following:

- At national level, **only 0,3% of payments comes from individual entrepreneurs including both income tax and tax paid after dividend payment**. The level of payment indicates a decreasing tendency compared with the previous year and it is also less than tax income payments from

corporations (at the later, corporation tax paid after agricultural production is just over 0,5%)

- The analysis of small producers who made **the flat-rate taxation choice indicate that between the income of HUF 250,000 and HUF 1,5 million, the small producer pays 1,9% of its income as tax. While above HUF 5,5 million the tax liability of a small producer is 5,3% of its income.** If the total revenue derives from **animal production** than the taxable income until HUF 3,2 million is only 0,8% of the income. While tax liability between HUF 3,2 million and the maximum of HUF 6 million represents 1,5 % of the income. Reaching the top ceiling of HUF 6 million per person the tax liability after agricultural income is HUF 315,000. If the income derives from animal production this amount is only HUF 90,000.

In the case of crop production, if the net profit of the small producer before tax is less than 15% of the income than cost accounting would provide more favorable taxation terms. If however, **taxation is more than 15% of the income** than flat-rate taxation system is preferred. The limit value in the case of food production is 6%.

4.) The individual entrepreneur farmer is **liable for income tax payments** after it's assemble income and also after its assemble dividend payments (under special circumstances it may choose flat-rate tax)

Amongst producers who preferred to use **cost accounting** system in 2001, 5,5 thousand businesses generated a total income of HUF 71 milliard (an average of 12,8 million). At the same time there were 6,0 thousand unprofitable enterprises with the total income of HUF 44 milliard. **The total expenses of individual entrepreneur farmers in agricultural and game industries were HUF 137 milliard in 2001.** The profit position of individual entrepreneur farms is worse in 2001 than before. While in 2000 the reported average losses were around HUF 120,000, in 2001 this has increased to HUF 300,000. At the same time tax base allowance did not accounted more than HUF 2000. With the suspension of the tax allowance, taxation would be easier to survey with simplified base assessment, however it could be explained as discriminatory against individual entrepreneur farmers.

Small producer allowance had a bigger impact on the economy, which **has effected 8,7% of individual producers in 2001. An average of HUF 2,5 million was available to an individual beneficiary.** In 2001 individual entrepreneur farmers wrote off **HUF 3,1 million of loss carried over from the previous year.** This way **3,5 thousand entities** (this means every forth business and two third of the profitable ones) **managed to reduce its tax base.** However, just a few individual entrepreneurs utilized these tax allowances.

Only 18% of **individual entrepreneur farmers** (2520 person) were **liable to income tax payments**, which do not exceeded the HUF 275 million. 212

entrepreneurs had to pay a total of HUF 205 million tax after dividend payments (an average of HUF 168,000).

5.) The level of income is taken into account, at individual agricultural producers when calculating the earnings and the tax base.

6.) Based on the calculations we can conclude that

- For most of the minor scale, part-time small producers specialized in labour intensive food and horticultural production, flat-rate taxation is likely to provide significant allowances
- In food production, if the agricultural subsistence farmer and private/family producer do not have other source of taxable income than the rate of income tax is lower than at the flat-rate tax, therefore cost accounting is the favorable method to be used.

On one hand, **from the variety of taxation systems available to individual entrepreneur producers, flat-rate taxation is the least favourable one.** On the other hand **flat-rate taxation provides better terms to agricultural small producers;** however **it offers little preference over cost accounting.** (marginal difference in tax bases)

Where the production structure results a lower average income, the flat-rate taxation represents a higher tax burden to the producer. However, if the net profit before tax increases then flat-rate taxation provides a better deal to the producer. This is particularly true at the production of labour intensive and relatively high income generating products.

The advantage of cost-accounting taxation is that it paid after profitable income, while flat-rate taxation is 5,3 % after HUF 6 million (1,5% food production). It means that there is not coverage for tax payments under these levels, while above these levels however the profit generated by the producer can be freely utilized. Therefore cost-accounting taxation used by entrepreneur producers is more in line with increasing income levels.

7.) According to our calculations the simplified enterprise tax system is unfeasible for agricultural producers.

Kivonat

Az adózás kapcsán sokszor és sokak által vetődik fel, hogy azok a termelés egyik vagy másik szereplőjét indokolatlan előnyökhöz juttatják. A tanulmány célja volt megfogalmazni és bemutatni azokat az előnyöket és hátrányokat, egyezőségeket és eltéréseket, amelyek az egyéni mezőgazdasági termelők – östermelők, kistermelők, családi gazdálkodók, egyéni vállalkozók – adózásában, adóalap-megállapításában, kulcsokban és adókedvezményeiben jelenleg meghúzódnak. A kutatómunka egyik lényegi kérdése volt, hogy az agrártermelés jövedelmének/eredményének napjainkban alkalmazott adóztatása mennyiben felel meg annak a követelménynek, hogy szektoronként és tevékenységenként semleges legyen.

A szerzők ismertetik az egyéni mezőgazdasági termelők körében alkalmazható jövedelemadózási módokat és szabályokat. Az elmúlt évek adatai alapján bemutatják az egyéni vállalkozók jövedelemtermelését és adófizetési kötelezettségeit. Kalkulációk alapján közelítik az egyéni gazdaságok (családi gazdaságok) által fizetendő adót, vizsgálva a főbb mezőgazdasági ágazatok gazdasági pozícióját, az adóalap és az adó megállapítását, a különböző termelési profilok és a mezőgazdasági kistermelők adózási rendszerének összefüggését. A tanulmány javaslatokat tartalmaz az egyéni gazdaságok mezőgazdasági tevékenységére vonatkozó adózási szabályok továbbfejlesztéséhez.

Abstract

The taxation system has been heavily criticized for presumed or real impeachments of providing favourable/competitive terms to some of the agricultural producers while disregarding others. The aim of the study is to compare income tax legislation of the various individual entities such as **subsistence farms, small producers, private/family and individual entrepreneur farms**. The study highlights the advantages, disadvantages, similarities and differences of taxation at the different entities including the rate of assessment and specific tax allowances. One of the primarily research question of the study is that to what extent does the currently imposed taxation over agricultural profitability correspondent with the requirements to remain natural in terms of agricultural sectors and activities.

The authors introduce different tax legislation systems utilised amongst individual agricultural producers. By summarising data from the previous periods, the study provides an analysis of the income of individual entrepreneurs and their tax liabilities. The calculations based methodology looks at tax obligation of individual producers (family farms), while taking into account the economic position of the main agricultural sectors, the assessment of tax base and the different production profiles. Finally, the study makes recommendations for improving the current tax legislations imposed in different areas of agricultural production.

Irodalomjegyzék

1. A fontosabb növények vetésterülete 2002. május 31. Budapest: KSH
2. A gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. Törvény és módosításai.
3. A működő gazdasági szervezetek száma 2001. IV. negyedév. (2002) Budapest: KSH.
4. A regisztrált mezőgazdasági, erdőgazdasági, valamint halászati tevékenységet folytató termelők és gazdálkodó szervezetek főbb adatai. (2000) Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet.
5. A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII törvény és módosításai.
6. A társasági és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény és módosításai.
7. A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvényt módosító 2001. évi CXVII. törvény.
8. Az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. Törvény és módosításai.
9. **Béládi Katalin – Kertész Róbert** (2001): A tesztüzemek főbb ágazatainak költség- és jövedelemhelyzete 2000-ben. Agrárgazdasági információk, 2001. 5. szám. Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet.
10. **Béládi Katalin – Kertész Róbert** (2002): A tesztüzemek főbb ágazatainak költség- és jövedelemhelyzete 2001-ben. Agrárgazdasági információk, 2002. 5. szám. Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet.
11. **Béládi Katalin** (2001): A részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok fontosabb ágazatainak költség- és jövedelemhelyzete a nyolcvanas évek végétől 2000-ig. Agrárgazdasági Információk. 2001. 1. szám. Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet.
12. **Borszéki Éva** (1991): Az adóztatás és a közteherviselés összehasonlító elemzése. Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet.
13. **Harcza István – Sebők Csilla** (2001): A részmunkaidős mezőgazdasági munka. Életmód-időmérleg. Budapest: KSH.
14. <http://www.ekormanyzat.hu/hirek?kateg=hirek:49&doc=25161>
15. <http://www.apeh.hu/inf.2002/f10-m.htm>: A mezőgazdasági őstermelő magánszemély adózásának alapvető szabályai.
16. <http://www.apeh.hu/inf.2003/g10-m.htm>: A mezőgazdasági őstermelő magánszemély adózásának alapvető szabályai.
17. <http://www.apeh.hu/inf.2002/f13-m.htm>: Az átalányadó és a tételes átalányadó alapvető szabályai.
18. <http://www.apeh.hu/inf.2003/g13-m.htm>: Az átalányadó és a tételes átalányadó alapvető szabályai.
19. <http://www.apeh.hu/inf.2002/f22-m.htm>: A családi gazdálkodást folytató magánszemélyek adózásának alapvető szabályai.
20. <http://www.apeh.hu/inf.2003/g22-m.htm>: A családi gazdálkodást folytató magánszemélyek adózásának alapvető szabályai.
21. <http://www.apeh.hu/inf2003/g02-m.htm>: A személyi jövedelemadó törvény hatálya alá tartozó vállalkozói személyi jövedelemadót fizető egyéni vállalkozók

- bevétel- és költségelszámolásának, valamint a vállalkozói osztalékalapjának meghatározására vonatkozó alapvető szabályok
22. <http://www.afeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai. Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán
 23. <http://www.afeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai. Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán
 24. <http://www.pm.gov.hu/Dokumentumok/Hirek/Sajto/Kozlemenyek/Avatv0813.htm>
 25. **Keszthelyi Szilárd - Kovács Gábor** (2001): A tesztüzemek 2000. évi gazdálkodásának eredményei. Agrárgazdasági Információk. 2001. 2. szám. Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet.
 26. **Keszthelyi Szilárd - Kovács Gábor** (2002): A tesztüzemek 2001. évi gazdálkodásának eredményei. Agrárgazdasági Információk. 2002. 2. szám. Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet.
 27. **Kostyál Rezső – Kosztolányi Lászlóné – Pintér János** (2000): Finanszírozás és adózás a mezőgazdaságban. Agrárpénzügyek kézikönyve. Budapest: KJK – KERSZÖV.
 28. Magyar statisztikai évkönyv, Budapest: KSH.
 29. Magyarország mezőgazdasága a 2000. évben. Az Általános Mezőgazdasági Összeírás előzetes adatai. Budapest: KSH.
 30. Mezőgazdasági statisztikai évkönyv, KSH, Budapest – kötetei.
 31. **Mizik Tamás** (2003): Magyarország és az Európai Unió adórendszere – különös tekintettel a mezőgazdaságra. Kézirat. Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet.
 32. **Popp József**: Agrárszabályozási feladatok és az EU csatlakozás. Gazdálkodás, XLV. évfolyam 5. szám.
 33. **Szikora János**: Az őstermelők, egyéni vállalkozók és családi gazdálkodók adózása. Őstermelő. Gazdálkodók lapja, 2002. 6. szám, 29-66. p.

Táblázatok jegyzéke

1. Lehetőségek a mezőgazdasági kistermelők, őstermelők, családi gazdálkodók és mezőgazdasági egyéni vállalkozók adózására.....	33
2. A regisztrált gazdaságok mezőgazdasági tevékenységből származó bevétele 2000-ben	38
3. A regisztrált gazdaságok számának megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben.....	39
4. A regisztrált nem mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők gazdaságainak megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben	40
5. A regisztrált mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők gazdaságainak megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben	40
6. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók bevétele a gazdálkodás eredményessége szerint.....	42
7. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók bevétele a vállalkozók jogállása szerint	43
8. Vállalkozói kivét a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozóknál 2001-ben.....	44
9. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók vállalkozói hitelre fizetett kamatai 2001-ben.....	45
10. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók tárgyi eszközeinek adóévben elszámolt értékcsökkenése 2001-ben.....	46
11. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévben felmerült költségei a vállalkozás eredményessége szerint	47
12. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók tevékenységének eredménye a vállalkozók eredményessége szerint	48
13. Kisvállalkozói kedvezmény főbb adatai a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásokban 2001-ben	51
14. Az egyéni vállalkozók előző évekről áthozott veszteségéből a tárgyévi adóalapot csökkentő tétel.....	52
15. Az egyéni vállalkozók veszteségelhatárolási lehetőségei az adóbevallás adatai alapján	53
16. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adófizetési kötelezettségei a vállalkozók jogállása szerint	54
17. A vállalkozásból származó jövedelem a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásokban a vállalkozók jogállása szerint	55
18. A vállalkozásból származó jövedelem a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásokban a vállalkozás eredményessége szerint	56
19. A fontosabb termékek száz forint termelési értékére jutó jövedelemtartalma a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban*	58

20. Kalkuláció az adóalap és a fizetendő adó összegére a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok adatai alapján (Egy-egy termékre specializált termelést és egy gazdaságban négymillió forintos árbevételt feltételezve)	59
21. Kalkuláció a főbb ágazatok ágazati méretére és az egységnyi munkaóra jutó jövedelemre (a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok adatai alapján)...	61
22. Kalkuláció a főbb ágazatok ágazati méretére az átalányadózási hatályos rendelkezései szerint (a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok adatai alapján)	62
23. A főbb mezőgazdasági termékek jövedelemtermelése az egyéni gazdaságokban a tesztüzemi adatok alapján	63
24. A növénytermelési és állattenyésztési ágazatok átlagos jövedelemtartalmának becslése az 1999-2001. évi adatok alapján.....	64
25. A főbb mezőgazdasági termékek jövedelem-termelése és az átalányadózó mezőgazdasági kistermelők adóalapjának összefüggése (az egyéni gazdaságok tesztüzemi adatai alapján, egy-egy termékre specializált termelést és egy gazdaságban négymillió forintos árbevételt feltételezve)	65
26. Az egyéni gazdaságok jövedelemtermelése méretkategóriák szerint	67
27. Kalkuláció az egyéni gazdaságok különböző adózási módjainak összegeire üzemméret és termelési irány szerint (bázis az egyéni gazdaságok 2000. évi tesztüzemi adata)	71
28. Kalkuláció az egyéni gazdaságok különböző adózási módjainak összegeire területi méret és termelési irány szerint (bázis az egyéni gazdaságok 2000. évi tesztüzemi adata)	72
29. Kalkuláció a növénytermelő egyéni gazdaságok adózási rendszerének és a termelési méretek, szerkezet összefüggésére	83
30. Kalkuláció az állattartó egyéni gazdaságok adózási rendszerének és a termelési méretek, szerkezet összefüggésére	86
31. Számítások a személyi jövedelemadó hatálya alá tartozó egyéni vállalkozók fizetendő adójára a nyereség és a nettó áfa-fizetési kötelezettség függvényében	90

Ábrák jegyzéke

1. Jövedelem, illetve adóalap megállapításának módozatai az egyéni mezőgazdasági termelők körében	19
2. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások számának megoszlása a gazdálkodás eredményessége szerint, darab	49
3. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók tevékenységének eredménye a vállalkozók eredményessége szerint, milliárd forint	49
4. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók átlagos jövedelemtermelése a vállalkozások eredményessége szerint, ezer forint	50
5. Az átalányadózást választó mezőgazdasági kistermelő, családi gazdaság fizetendő adója a 2003-ban hatályos rendelkezés szerinti adóalappal és adómértékkel számolva (2002-ben 4 és 6 millió forint bevétel között csak az átalányadózó családi gazdaságokra vonatkoztatható összefüggés)	73
6. A gazdaság által fizetendő adó az árbevétel és az adózás előtti jövedelem aránya szerint	74
7. A jövedelemtartalom és a fizetendő adó nagysága 6 millió forintos egy adózó egységre jutó bevétel mellett	75
8. Az átalányadózást választó a mezőgazdasági kistermelő megtakarítása, a költségvetés elmaradt bevétele a tételes adózást alkalmazó egyéni vállalkozó adózásához, valamint többletbefizetés a tételes költségelszámolást alkalmazó kistermelőhöz képest	76
9. Az átalányadózást választó négytagú mezőgazdasági kistermelő, családi gazdaság és a tételes költségelszámolást alkalmazó egyéni gazdálkodó adófizetési kötelezettsége (ha állattenyésztésből származó bevétele nincs, tételes költségelszámolás esetén százezer forint östermelői adókedvezmény mellett)	77
10. Mezőgazdasági kistermelők, családi gazdaságok preferenciái a tételes adózást alkalmazó egyéni vállalkozókhöz képest (ha bevétel állattenyésztésből nem származik, és az egyéni vállalkozó adózási előtti eredménye egyenlő a családi gazdaság adóalapjával)	78
11. Az árbevétel, kompenzációs felár és fizetendő adó összefüggése (növényi termékek értékesítését feltételezve)	80
12. Fizetendő adó a gazdaság bevételeinek összefüggése különböző adózási módoknál a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó gazdaságok példáján	88

MELLÉKLETEK

Mellékletek jegyzéke

1. Néhány fontosabb fogalom jogszabályi meghatározása.....	115
2. Az egyéni vállalkozó elszámolandó bevételei.....	121
3. Az egyéni vállalkozások figyelembe vehető költségei.....	123
4. A regisztrált gazdaságok számának megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben.....	127
5. A regisztrált nem mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők gazdaságainak megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben.....	127
6. A regisztrált mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők gazdaságainak megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben.....	128
7. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévi adóalapba beszámító bevétele a gazdálkodás eredményessége és az egyéni vállalkozó jogállása szerint	129
8. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások átlagos adóalapba beszámító bevétele a gazdálkodás eredményessége és az egyéni vállalkozó jogállása szerint	129
9. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévben felmerült költségei a vállalkozók jogállása szerint	130
10. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévi költségszerkezet a vállalkozók jogállása szerint.....	131
11. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévben felmerült költségei a vállalkozás eredményessége szerint	132
12. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévi költségszerkezete a vállalkozás eredményessége szerint.....	133
13. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók adóalapba beszámító bevételét csökkentő kedvezmények a vállalkozók jogállása szerint.....	134
14. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók adóalapba beszámító bevételét csökkentő átlagos kedvezmények a vállalkozók jogállása szerint.....	135
15. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók adóalapba beszámító bevételét csökkentő kedvezmények a vállalkozás eredményessége szerint.....	136
16. Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásra jutó adóalapba beszámító bevételét csökkentő kedvezmények a vállalkozás eredményessége szerint átlagosan	137
17. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévi eredménye a gazdálkodás eredményessége és az egyéni vállalkozó jogállása szerint.....	138

18. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások száma a gazdálkodás eredményessége és az egyéni vállalkozó jogállása szerint	138
19. A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások átlagos eredménye a gazdálkodás eredményessége és az egyéni vállalkozó jogállása szerint	139
20. A vállalkozásból származó jövedelem a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásokban a vállalkozók jogállása szerint	140
21. A vállalkozásból származó jövedelem a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásokban a vállalkozás eredményessége szerint	141
22. Kalkuláció az adózott jövedelem összegére különböző adózási rendszerek mellett	142
23. Az egyéni gazdaságok néhány jellemző összefoglaló adata SFH alapján számított üzemméret és termelési irány szerint	143
24. Az egyéni gazdaságok néhány jellemző összefoglaló adata mezőgazdasági terület alapján számított üzemméret és termelési irány szerint	145
25. Az egyéni gazdaságok feltételezett termelési szerkezete különböző gazdaságméretek mellett I. változat: növénytermelő gazdaságokban	147
26. Kalkuláció az egyéni gazdaságok adózási rendszerének és a termelési méretek, szerkezet összefüggésére I. változat: a növénytermelő gazdaságokban	148
27. Az egyéni gazdaságok feltételezett termelési szerkezete különböző gazdaságméretek mellett II. változat: állattartó gazdaságok feltételezett állatállománya	150
28. Az egyéni gazdaságok feltételezett termelési szerkezete különböző gazdaságméretek mellett II. változat: állattartó gazdaságok feltételezett vetésszerkezete	152
29. Kalkuláció az egyéni gazdaságok adózási rendszerének és a termelési méretek, szerkezet összefüggésére II. változat: állattartó gazdaságokban	154

1. melléklet

Néhány fontosabb fogalom jogszabályi meghatározása
1) Mezőgazdasági tevékenység

Mezőgazdasági tevékenység körébe a növénytermesztés, kertészet, állattenyésztés, halászat, haltenyésztés, szaporítóanyag termesztés, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, vegyes gazdálkodás tartozik. A **kiegészítő tevékenység** pedig a falusi- és agroturizmus, kézművesipari tevékenység, fűrészáru feldolgozás, elsődleges élelmiszer-feldolgozás, a mezőgazdasági tevékenység során keletkezett melléktermékek, növényi és állati eredetű hulladékok hasznosítása, nem élelmiszer célú feldolgozása, valamint az ezekből a termékekből keletkezett termékek közvetlen termelői értékesítése.³⁵

Ezen belül **mezőgazdasági őstermelői tevékenységnek minősül a növénytermelés, ültetvénytelepítés, állattenyésztés, a termékforgalmazás, ha az a saját gazdaságban előállított alapanyag felhasználásával történik**, egyes mezőgazdasági termékek – jogszabályba nem ütköző – gyűjtése, valamint a saját tulajdonú földterületen végzett erdőgazdálkodás.³⁶ A saját gazdaságban előállított virágok és dísznövények értékesítéséből származó bevételt akkor lehet őstermelői bevételként figyelembe venni, ha az az évi 250 ezer forintot nem haladja meg. Ha meghaladja ezt az összeget, akkor az egész bevétel nem számít őstermelői tevékenység bevételének, azonban – ha a magánszemély e tevékenységével összefüggésben vagy egyébként az őstermelői igazolványt kiváltotta – az ellenérték kifizetésére ekkor is alkalmazhatók a mezőgazdasági őstermelőkre vonatkozó előírások.

A saját gazdaságban termelt szőlőből készített szőlőmust, sűrített szőlőmust, szőlőbor értékesítése akkor számít őstermelői tevékenységnek, ha a magánszemély ezeket a termékeket az adott évben kifizetőnek és/vagy termelői borkimérésben végső fogyasztó részére értékesíti, és az értékesítésükből származó bevétel együttvéve az évi 4 millió forintot nem haladja meg. Ha a bevétel meghaladja a 4 millió forintot, vagy az értékesítés nem kizárólag az előzőek szerint történik, akkor az egész bevétel nem számít őstermelői tevékenység bevételének. Ha a magánszemély e tevékenységével összefüggésben vagy egyébként az őstermelői igazolványt kiváltotta, az ellenérték kifizetésére akkor is alkalmazhatók a mezőgazdasági őstermelőre vonatkozó előírások, ha a bevétel a 4 millió forintot meghaladja. Ha a magánszemély a saját termelői borkimérésben az előzőek mellett, nem a saját őstermelői tevékenységében előállított bármely más terméket is értékesít és/vagy szolgáltatást is nyújt, akkor az őstermelői és más bevételeit, illetőleg azok megszerzése érdekében felmerült költségeit külön-külön kell nyilvántartania, azzal,

³⁵ A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvényt módosító 2001. évi CXVII. törvény 1. § (2) bek. k-l) pontja.

³⁶ Az ide sorolható termékek felsorolását a **személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 6. számú mellékletének II. pontja** tartalmazza.

hogy ha valamely költség többféle értékesítéssel is összefügg, akkor azt a bevételek arányában kell megosztania.

2) Egyéni mezőgazdasági termelő

a) Mezőgazdasági őstermelő

Mezőgazdasági őstermelő az a **16. életévet betöltött, nem egyéni vállalkozó magánszemély**, aki a saját gazdaságában mezőgazdasági tevékenységet folytat, és ennek igazolására **őstermelői igazolvánnyal³⁷ rendelkezik. Saját gazdaság alatt a termelést ténylegesen végző magánszemély rendelkezési jogosultságát kell érteni az eszközei** (ideértve a bérelt eszközöket is), **a termelés szervezése és - a vetőmag-bértermelés, bérnevelés, a bérhizlalás és a kihelyezett állat tartása kivételével – a termelés eredményének felhasználása felett.**³⁸

Mezőgazdasági kistermelő

- az a mezőgazdasági őstermelő, akinek az e tevékenységéből az adóévben szerzett **bevétele a 4 millió – 2003. január 1-től a 6 millió – forintot nem haladja meg,**
- továbbá – az őstermelői tevékenység tekintetében – az a magánszemély, aki az adóév utolsó napján **a termőföldről szóló törvény szerint családi gazdálkodónak minősül,** valamint e magánszemélynek **a családi gazdaságban nem foglalkoztatottként közreműködő családtagja,** feltéve mindkét esetben, hogy az őstermelői tevékenységből az adóévben megszerzett **bevétele a 6 millió forintot nem haladja meg.**³⁹

³⁷ Az őstermelői igazolvány az őstermelői tevékenységből származó bevételek nyilvántartására alkalmas, hitelesített, kormányrendelet által előírt eljárási rendben kiadott, illetve hitelesített igazolvány.

³⁸ A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII törvény III. fejezet 3. § (18.) bek.

³⁹ A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII törvény III. fejezet 3. § (19.) bek.

Közös őstermelői igazolvány alapján gazdálkodó őstermelő: A magánszemély a vele közös háztartásban élő családtagjával⁴⁰ együttes nyilatkozatot tehet arról, hogy **közös őstermelői igazolvány kiváltásával kívánja folytatni az őstermelői tevékenységét.**⁴¹ Ebben az esetben minden egyes családtagnak az őstermelői jövedelmére **ugyanazon adózási módot kell választania,** továbbá a közös őstermelői tevékenység időszakában **egymással munkaviszonyban,** munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban **nem állhatnak,** a segítő családtagra vonatkozó rendelkezéseket egymásra vonatkozóan nem alkalmazhatják. Az együttes nyilatkozat feltétele, hogy az azt tevők az általános forgalmi adózás tekintetében is ugyanazon adózási módot alkalmazzák.

Az adóév utolsó napján a termőföldről szóló törvény szerinti **családi gazdálkodónak** minősülő magánszemély, valamint e magánszemélynek a családi gazdaságban nem foglalkoztatottként közreműködő családtagja is őstermelői tevékenysége tekintetében **a fenti rendelkezések megfelelő alkalmazásával jár el.**

Családi gazdálkodó: A termőföldről szóló törvény értelmében a **családi gazdaság:**

- **legfeljebb 300 hektár nagyságú termőföld** (ideértve a mező-, erdőgazdasági művelés alatt álló belterületi földet is) tulajdonával, illetőleg haszonbérletével, használatával rendelkező gazdálkodó család valamennyi termőföldje,
- **az ahhoz tartozó** leltárban megjelölt **ingatlan és ingó vagyontárgyak** (épület, építmény, mezőgazdasági berendezés, felszerelés, gép, állatállomány, készlet, stb.) **hasznosítása,**
- **legalább egy családtag teljes foglalkoztatásán és a többi családtag közreműködésén alapuló gazdálkodási forma.**⁴²

⁴⁰ Ilyen családtagnak minősül a mezőgazdasági őstermelő házastársa, egyeneságbeli rokona (ideértve örökbe fogadott, mostoha és nevelt gyermekét, vagy örökbefogadó, mostoha- és nevelőszülőjét is).

⁴¹ A közös őstermelői tevékenységre vonatkozó szabályok a következők:

- A közös őstermelői tevékenységet folytató családtagok közös igazolványát annak a családtagnak a nevére kell kiállítani, akit az együttes nyilatkozatban egybehangzóan megneveztek.
- A közös igazolványban a többi együttes nyilatkozatot adó családtag azonosító adatait is – egybehangzó hozzájárulásuk alapján – fel kell tüntetni.
- A tevékenységét közös igazolvány alapján folytató őstermelő e tevékenységéből származó bevételét és – tételes költségelszámolás esetén – azzal kapcsolatos költségét a közösen elért összes bevételnek, illetőleg összes költségnek a családtagok számával történő elosztásával állapítja meg azzal, hogy a bevételek és költségek igazolására bármelyikük nevére kiállított bizonylat egyenértékű. A gépjármű használatával összefüggő költségeket a családtagok csak azonos elszámolási mód választásával vehetik figyelembe, azonban – a nevére és a gépjármű rendszámára kiállított számlák alapján is – közülük csak azét, aki egyébként a törvény rendelkezései szerint jogosult a gépjárműhasználattal összefüggő költségelszámolásra.
- A közös őstermelői tevékenységet folytató családtagok külön-külön tesznek eleget adófizetési kötelezettségüknek.

⁴² A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvényt módosító 2001. évi CXVII. törvény 1. § (2) bek.

A **családi gazdálkodó** a családi gazdaságot a családi gazdaság központja szerint illetékes megyei (fővárosi) földművelésügyi hivatal nyilvántartásába⁴³ bejegyeztető személy, aki

- a családi gazdaság vezetőjeként annak tevékenységi körében jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat;
- **élethivatásszerűen** mezőgazdasági, illetve mezőgazdasági és kiegészítő tevékenységet folytat;
- mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú képzettséggel rendelkezik, vagy ennek hiányában igazolja, hogy **legalább 3 éve folytatja a mezőgazdasági, illetve mezőgazdasági és kiegészítő tevékenységét és ebből árbevétele származott**;⁴⁴
- legalább 3 év óta a bejelentett állandó lakhelye a családi gazdaság központjaként megjelölt településen van⁴⁵.

A **gazdálkodó családtagjai** a családi gazdálkodó, annak házastársa, élettársa, kiskorú gyermeke⁴⁶, unokája, valamint a gazdálkodó család tagjaként bejelentkezett nagykorú gyermeke, szülője.

b) Egyéni vállalkozó

Egyéni vállalkozó az a magánszemély, aki az egyéni vállalkozói igazolványa alapján vállalkozói tevékenységet végez, az igazolványban feltüntetett tevékenysége tekintetében.⁴⁷

⁴³ A családi gazdaságot a gazdaság központja szerint illetékes megyei (fővárosi) földművelésügyi hivatal veszi nyilvántartásba. Erről a hivatal államigazgatási határozatot hoz. A nyilvántartásba vételt a családi gazdaságban résztvevő családtagok közös kérelmével kell kezdeményezni. A közös kérelemnek tartalmaznia kell a családi gazdaságot irányító családi gazdálkodó adatait, a közreműködő családtagok nevét és rokoni viszonyait, a családi gazdaság központjának pontos címét és a családi gazdaság használatában lévő termőterületek részletes adatait, csatolni kell a közreműködő családtagok adóazonosító adatait is.

⁴⁴ Az átmeneti rendelkezések szerint a családi gazdálkodókra irányadó szabályok vonatkoznak arra a személyre is, aki vállalja, hogy a mezőgazdasági, illetve mezőgazdasági és kiegészítő tevékenység élethivatásszerű folytatását 2005. január első napjáig megkezdi, feltéve, ha a családi gazdálkodóra vonatkozó egyéb feltételeknek megfelel. (Ha e kötelezettségének határidőre nem tesz eleget, az addig felvett támogatások jogtalanul felvett támogatásnak minősülnek.) Mindez azt jelenti, hogy

- 2005. január elsejéig nem kötelező a családi gazdálkodónak a mezőgazdasági és kiegészítő tevékenységet élethivatásszerűen folytatni, eddig az időpontig más kereső foglalkozása is lehet, így rendelkezhet munkaviszonnyal, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonnyal;
- ha a családi gazdálkodó egyéni vállalkozói igazolvány birtokában folytatja a tevékenységét, akkor 2005. január elsejéig az egyéni vállalkozásában a mezőgazdasági és a kiegészítő tevékenysége mellett más tevékenységet is (például bérszántás) folytathat, de 2005. január elsejéig törölni kell az egyéni vállalkozói igazolványból azokat a tevékenységeket, amelyek nem vonhatók a családi gazdaság keretében folytatható tevékenységek körébe.

⁴⁵ A törvény értelmében helyben lakó az a magánszemély, akinek bejelentett lakóhelye legalább 3 éve azon a településen van, amelynek közigazgatási területén a termőföld vagy tanya fekszik, továbbá akinek legalább 3 éve a bejelentett lakóhelye olyan településen van, amelynek közigazgatási határa a termőföld vagy tanya fekvése szerinti település közigazgatási határától közúton vagy közforgalom elől el nem zárt magánúton legfeljebb 15 km távolságra van.

⁴⁶ Gyermeken érteni kell az örökbe fogadott, a mostoha és a nevelt gyermeket is.

⁴⁷ A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII törvény III. fejezet 3. § (17.) bek.

3.) Gazdálkodó szervezetek, vállalkozások

A Központi Statisztikai Hivatal 1994. január elsejétől érvényben lévő csoportosításában a gazdasági szervezet a mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalkozás az egyéni vállalkozások nélkül, költségvetési és egyéb szervezetekkel együtt. A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 1999. évi XCV. törvény megfogalmazásában **vállalkozás a gazdasági társaság, az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, a szövetkezet, az egyesülés, a közhasznú társaság, az egyes jogi személyek vállalata, a leányvállalat, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, a gazdasági munkaközösség, a jogi személy felelősségvállalásával működő gazdasági munkaközösség, továbbá az egyéni vállalkozó.**

A gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény értelmében **jogi személyiség nélküli gazdasági társaság** a közkereseti és a betéti társaság, **jogi személyiségű gazdasági társaság** a közös vállalat, a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság. Gazdasági társaságot üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására külföldi és belföldi természetes és jogi személyek, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok egyaránt alapíthatnak, működő ilyen társaságba tagként beléphetnek, társasági részesedést (részvényt) szerezhhetnek. A gazdasági társaság alapításához **valamennyi tag** (részvényes) **vagyoni hozzájárulása** szükséges. A gazdasági társaság saját cégneve alatt jogképes.

A **szövetkezet** a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény szerint a szövetkezés szabadsága és az önszegély elvének megfelelően létrehozott közösség, amely a tagok személyes közreműködésével és vagyoni hozzájárulásaival, demokratikus önkormányzat keretében a tagok érdekeit szolgáló vállalkozási és más tevékenységet folytat. A szövetkezet a tulajdonában álló és a tagok vagy mások által használatába adott vagyoni eszközökkel önállóan gazdálkodik, adózott eredményével e törvény keretei között szabadon rendelkezik. Szövetkezet minden olyan tevékenységet folytathat, amelyet törvény nem utal más formájú gazdálkodó szervezet vagy az állam (állami szerv) kizárólagos tevékenységi körébe. A szövetkezet éves kiosztható eredményének a nagyobb részét a személyes közreműködés arányában a tagoknak visszatéríti.

Az **új szövetkezetekről** szóló 2000. évi CXLI. törvény megfogalmazása szerint **szövetkezet** az alapszabályban meghatározott összegű részjegytőkével alapított, a **nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, a tagok saját gazdálkodása eredményességének előmozdítását** – ideértve a természetes személy tagok fogyasztását is –, illetve esetenként **tagjai, munkavállalói és azok hozzátartozói kulturális, oktatási, szociális szükségletei kielégítését szolgáló, jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet.** A szövetkezet tagsági tevékenységet a tagjai gazdasági tevékenységével összefüggésben, annak eredményessége érdekében (valamint tagjai kulturális, oktatási és szociális igényeinek kielégítése céljából) **végezhet.** A szövetkezet ezen tevékenysége a tagjaival folytatott együttműködésre – azaz nem üzletszerű tevékenységre – és a

harmadik személyek vonatkozásában végzett üzletszerű gazdasági tevékenységre terjed ki. A tag és a szövetkezet közötti gazdasági együttműködés magában foglalja

- a tagok beszerzésének, termékei feldolgozásának, értékesítésének a szövetkezet által történő lebonyolítását, a tagok fogyasztási szükségleteinek kielégítését, valamint hitellel való ellátását, vagy a tagok gazdasági tevékenységével összefüggő más közös feladatok megvalósítását;
- a célok teljesülése érdekében a tagok által a szövetkezet részére teljesítendő kötelezettségeket.

A szövetkezet **a tagjaival folytatott gazdasági együttműködés során nem törekszik saját nyereségre.** A szövetkezet üzletszerű gazdasági tevékenységéből származó, adózás utáni eredményét a közgyűlés döntése alapján a tagokkal folytatott gazdasági együttműködésének arányában osztja ki.

2. melléklet

Az egyéni vállalkozó elszámolandó bevételei

A vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó egyéni vállalkozó az e tevékenységből származó bevételét a személyi jövedelemadóról szóló törvényben meghatározottak szerint állapítja meg. Ennek értelmében jellemzően előforduló bevételek a tevékenység keretében vagy azzal összefüggésben

- az értékesített termék, áru, szolgáltatás ellenértékeként, vagy ezek előlegeként befolyt vagy váltóval kiegyenlített összeg, természetben kapott ellenérték (valamennyi esetben a felár, az engedmény, az árkiegészítés, a fogyasztási adó figyelembevételével), továbbá
- az áru szállításáért vagy csomagolásáért külön felszámított összeg;
- a kizárólag üzemi célt szolgáló tárgyi eszköz, nem anyagi javak, anyag, félkész termék értékesítésekor kapott ellenérték, illetőleg a szokásos piaci érték (ha ez utóbbi a több), ha annak beszerzési, előállítási költségét az egyéni vállalkozó bármelyik évben költségei között elszámolta, vagy értékcsökkenési leírást számolt el;
- a kapott kamat;
- a kötbér, a késedelmi kamat, a bírság, a büntetés címén kapott összeg, valamint a fizetett kötbér, kamat, bírság, büntetés visszatérítése címén kapott összeg, kivéve, ha korábban költségként nem vették figyelembe;
- a felvett támogatás (ha jogszabály valamely vissza nem térítendő támogatást adómentesnek vagy bevételnek nem minősülő összegnek minősít, akkor a támogatás céljának teljesítésével összefüggő, a támogatás összegéig felmerült kiadások költségként nem – értékcsökkenési leírásként sem) vehetők figyelembe);
- az előállított vagy vásárolt terméknek, végzett vagy vásárolt szolgáltatásnak a szokásos piaci értéke, ha azokat az egyéni vállalkozó saját céljára felhasználja, illetőleg részben vagy egészben ellenszolgáltatás nélkül másnak átengedi, akkor, ha ezzel kapcsolatban bármely évben költséget számolt el. Nem kell a saját célra történő felhasználás és a részben vagy egészben ellenszolgáltatás nélküli átengedés értékével növelni a bevételt, ha
 - az egyéni vállalkozó az azzal kapcsolatos kiadásokat költségei között nem számolta el, vagy e kiadásokkal az összes költségét arányosan csökkenti, illetőleg, ha a terméket, a szolgáltatást természetbeni juttatásként nyújtja,
 - a terméket, a szolgáltatást elemi károk, katasztrófák esetén közadakozás keretében nyújtja;
- ha annak értékét az egyéni vállalkozó egy összegben elszámolta, az 50 ezer forintnál magasabb egyedi értékű kizárólag üzemi célt szolgáló tárgyi eszköz ellenszolgáltatás nélküli átruházásakor, – kivéve, ha azt természetbeni juttatásként nyújtja – a beszerzés időpontjától számított egy éven belül a beszerzési érték 100 százaléka, egy éven túl, de két éven belül a beszerzési érték 66 százaléka, két éven túl, de három éven belül a beszerzési érték 33 százaléka;

- az adó, a társadalombiztosítási járulék stb. különbözetének a visszatérítése, ha a befizetést az egyéni vállalkozó költségként bármely évben elszámolta;
- a káreseménnyel összefüggésben kapott kártérítés, ideértve a felelősségbiztosítás alapján felvett összeget;
- azon biztosítási szolgáltatás értéke, amely esetében az arra jogosító biztosítási díjat az egyéni vállalkozó költségként elszámolta.

Az Áfa-törvény szerint különleges jogállását választó mezőgazdasági tevékenységet folytató magánszemélynél a bevételnek része a felvásárlótól kapott kompenzációs felár. (A mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany által e tevékenysége körében teljesített termékértékesítése után az átvevő adóalany köteles részére a felvásárlási áron felül, de az ellenérték részeként kompenzációs felárat is fizetni.) A mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany e tevékenysége tekintetében – a termékimport kivételével – általános forgalmi adó fizetésére nem kötelezett, de adólevonási jogát sem gyakorolhatja.

Ha a mezőgazdasági őstermelő e tevékenysége mellett egyéni vállalkozói tevékenységet is folytat, őstermelői bevételként kell figyelembe vennie az őstermelői tevékenység során előállított azon termékek szokásos piaci értékét, amelyeket egyéni vállalkozóként értékesít. (Ezen termékek értékesítéséből származó ellenértéket az egyéni vállalkozói tevékenység bevételeként kell figyelembe venni, ugyanakkor a őstermelői tevékenységnél figyelembe vett bevétel a vállalkozói tevékenység elismert költségének minősül.)

3. melléklet

Az egyéni vállalkozások figyelembe vehető költségei

Költségként elszámolható kiadások – feltéve, hogy azok a felsorolásban említett kivételekkel, részben sem szolgálják a magánszemély személyes vagy családi szükségleteinek kielégítését – különösen a következők:

- **Az anyagbeszerzésre, az árubeszerzésre, a göngyöleg beszerzésére** (csökkentve a szállítónak visszaküldött betétdíjas göngyöleg ellenértékével), a szállításra **fordított kiadás.**
- A kizárólag **üzemi célt szolgáló tárgyi eszközök, nem anyagi javak beszerzésére, előállítására fordított kiadás**, ha az az 50 ezer forintot – 2001 előtt a 30 ezer forintot – nem haladja meg, továbbá ezen tárgyi eszközök – **a mezőgazdasági őstermelő esetében** a kizárólag üzemi célt szolgáló tárgyi eszközök és nem anyagi javak **beszerzési értékétől függetlenül** is – folyamatos, zavartalan, biztonságos üzemeltetését szolgáló javítási, karbantartási munkára fordított kiadás.
- Az egyéni vállalkozóval, illetve az önálló tevékenységet végző magánszeméllyel munkaviszonyban álló magánszemély részére **kifizetett bér és annak közterhei**, az alkalmazottnak megítélt és kifizetett baleseti kártérítés, a jogszabály, illetőleg a kollektív szerződés, vagy a munkaszerződés alapján az alkalmazottnak járó, a **munkáltatót kötelezően terhelő juttatás, kifizetés.**
- Az egyéni vállalkozónál, vagy mezőgazdasági őstermelőnél a 16. életévét betöltött **segítő családtag részére kifizetett** – de legfeljebb a mindenkori minimálbért meg nem haladó – **összeg és annak közterhei**, feltéve, hogy a segítő családtag legalább heti 40 órában közreműködik (főállású segítő családtag) vagy, ha a közreműködés ideje ennél kevesebb, akkor ezzel arányos rész, azzal, hogy egyebekben a főállású segítő családtag kizárólag az előző pont vonatkozásában alkalmazottnak minősül.
- Az alkalmazott javára az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárba történő munkáltatói hozzájárulás és annak közterhei.

- A nem megállapodás alapján befizetett saját **társadalombiztosítási járulék**, baleseti járulék, vállalkozói osztalékalap után fizetett egészségügyi hozzájárulás.⁴⁸
- A köztisztviselő számára tagdíj vagy annak megfelelő jogcímen fizetett összeg, továbbá az önálló tevékenységgel kapcsolatos érdekképviselői feladatot is ellátó társadalmi szervezet számára tagdíj címén fizetett összeg.
- A megrendelő, a vevő által igazolt szavatossági és jótállási költség.
- A bevétel, illetve az ehhez szükséges feltételek biztosítása érdekében kifizetett vagyoni-, felelősség-, kockázati, élet-, balesetbiztosítás **díja**, az életbiztosításnál feltéve, hogy a mezőgazdasági őstermelő e címen nem vett igénybe adókedvezményt.
- A **vállalkozói**, illetve a **mezőgazdasági őstermelői** tevékenységgel kapcsolatban felvett pénzügyi hitelre (kölcsönre) **kifizetett kamat**.
- Az állami költségvetésbe, központi alapokba, a helyi önkormányzatoknak fizetett, kizárólag az adott önálló tevékenységhez kapcsolódó **adó** (ide nem értve a személyi jövedelemadót), **illeték, hatósági díj, vám, vámkezelési díj, perköltség, kötbér, késedelmi kamat, önellenőrzési pótlék**.
- Az üzlet, a műhely, a gazdasági épület **bérleti díja, a fűtés, a világítás és a technológiai energia költsége, a telefon, rádiótelefon, telefax, cb-rádió, telex használati díja** azzal, hogy ha a lakás és a telephely műszakilag nem elkülönített, akkor a tevékenységgel arányosan lehet a kiadásokat figyelembe venni az adott költségre jellemző mértékegységek (nap, m², m³ stb.) alapulvételével.
- Az **egyéni vállalkozónál**, illetve a **mezőgazdasági őstermelőnél** a telefon, a rádiótelefon, a telefax, a cb-rádió, a telex telephelyre történő beszerelése esetén a készülék ára és a beszerelés díja, azzal, hogy a telefon árának és beszerelési díjának **50 százaléka számolható el költségként abban az esetben, ha a lakás és telephely műszakilag nem elkülönített**.

⁴⁸ Tételes egészségügyi hozzájárulás a személyi jövedelemadó szerinti egyéni vállalkozót akkor terheli, ha nem áll az egészségügyi hozzájárulásról szóló törvényben meghatározott kifizetővel jogviszonyban. A **százalékos mértékű egészségügyi hozzájárulás az alapját képező jövedelem 11 százaléka**. Természetbeni juttatás esetén a fizetendő százalékos mértékű egészségügyi hozzájárulás a fizetendő cégalapadó 25 százaléka.

- A mezőgazdasági őstermelő az őstermelői tevékenységből származó összevont adóalapot képező jövedelme után 11 százalékos egészségügyi hozzájárulást köteles fizetni.
- Az átalányadózást választó mezőgazdasági őstermelő e címen az átalányadó 25 százalékát köteles megfizetni.
- A tételes költségelszámolást választó, egyszerűsített bevallási nyilatkozatot benyújtó őstermelő által fizetendő hozzájárulás a bevétel 5 százalékának a 15 százaléka.
- A kiegészítő tevékenységet folytató családi gazdálkodó az e tevékenységből származó összevont adóalapot képező jövedelme után 11 százalék egészségügyi hozzájárulást köteles fizetni.
- Az egyéni vállalkozói igazolvány alapján családi gazdálkodást folytató, ha nem áll más jogviszonyban, havi 4500 forint tételes egészségügyi hozzájárulást köteles fizetni.
- Amennyiben a vállalkozó családi gazdálkodó a mezőgazdasági őstermelőkre vonatkozó szabályok szerint adózik, akkor járulékfizetési kötelezettségét legalább a tárgyhónapot megelőző hónap első napján érvényes minimálbér alapulvételével, illetve az ezt meghaladó családi gazdaságból származó jövedelme után köteles megfizetni.

- Az **egyéni vállalkozónál**, illetve a **mezőgazdasági őstermelőnél a telefonfejlesztési hozzájárulás, továbbá a közműfejlesztési hozzájárulásnak** a helyi önkormányzat által visszatérített összeggel csökkentett része, azzal, hogy **ha** a hozzájárulás alapjául szolgáló **berendezést a lakástól műszakilag el nem különült telephelyre szerelik be, költségként a megfizetett magasabb hozzájárulás és az ilyen esetben a magánszemélyként egyébként fizetendő összeg különbözete számolható el.**
- A műszaki leírás, a tervrajz költsége, a bér munka díja, az alvállalkozó részére kifizetett összeg, igénybe vett szolgáltatás díja (például reklámköltség).
- A rendelet melléklete szerinti munkaruházati termék, a védőeszköz, a munka-, baleset- és környezetvédelmi berendezés beszerzésére fordított kiadás.
- A magánszemélynek adott természetbeni juttatásra fordított kiadás és közterhei, a megfizetett cégautó adó, valamint a kamatkedvezmény miatt fizetett személyi jövedelemadó.
- A **hivatali, üzleti utazásra, a szállásdíjra, külföldi kiküldetés esetén az utazásra, a szállás, a lakás bérleti díjára fordított kiadás.** Az erről szóló kormányrendelet szerint naponta számított igazolás nélkül elismert költség. (E pont rendelkezése nem alkalmazható, ha az utazásra vonatkozó dokumentumok és körülmények (szervezés, reklám, hirdetés, útvonal, úti cél, tartózkodási idő, a tényleges szakmai és szabadidőprogram aránya stb.) valós tartalma alapján, akár közvetve is megállapítható, hogy az utazás csak látszólagosan hivatali, üzleti.)
- Alkalmazottat foglalkoztató, önálló tevékenységet folytató magánszemély – a **mezőgazdasági őstermelő kivételével** – az alkalmazott miatt is az előző pont rendelkezései szerint számolhat el költséget.
- Lízingdíj címén kifizetett összegből a lízingbe vevőnél az üzemi célt szolgáló tárgyi eszközök, nem anyagi javak lízingdíjának és az egyéb járulékos költségeknek a szerződés szerinti futamidő egy hónapjára eső összege, de maximum a teljes lízingdíj havi 3 százalékának, ingatlan esetén 1,1 százalékának megfelelő összeg, illetve ez alapján számított adóévi összeg.
- **Az egyéni vállalkozó, a mezőgazdasági őstermelő** a kizárólag üzemi célt szolgáló tárgyi eszközök, nem anyagi javak értékesítése (ideértve a selejtezést, a megsemmisülést, az ellenszolgáltatás nélküli átengedést is) esetén **az értékesítés időpontjáig még el nem számolt értékcsökkenési leírás összegét az értékesítéskor költségként elszámolhatja.**
- Kizárólag üzemi célt szolgáló tárgyi eszközök, nem anyagi javakra **a mezőgazdasági őstermelő is jogosult értékcsökkenési leírást elszámolni.** Ennek során a mezőgazdasági őstermelő az egyéni vállalkozóra vonatkozó rendelkezéseket alkalmazza, azzal az eltéréssel, hogy az adóév utolsó napján a termőföldről szóló törvény szerint családi gazdálkodónak minősülő magánszemély és a családi gazdaságban nem foglalkoztatottként közreműködő családtagja a családi gazdaság részét képező vagy ahhoz tartozó tárgyi eszköznek, nem anyagi javaknak az üzembe helyezés időpontjára megállapított beruházási költségét – választása szerint – az

üzembe helyezés adóévében jogosult egy összegben költségként elszámolni. Más önálló tevékenységet végző magánszemély (ide nem értve az egyéni vállalkozót) a kizárólag üzemi célt szolgáló tárgyi eszközökre, nem anyagi javakra a következő pont rendelkezéseit alkalmazza.

- A nem kizárólag üzemi célt szolgáló saját tulajdonú gép, berendezés, felszerelés esetében az önálló tevékenységet folytató magánszemély átalányban számolhat el értékcsökkenési leírást olyan nyilvántartás vezetése mellett, amely a nem kizárólagosan üzemi célt szolgáló említett tárgyi eszköz azonosításra alkalmas megnevezését, beszerzési (előállítási) árát – mint nyilvántartási értéket –, továbbá a beszerzés (előállítás) és a használatbavétel időpontját tartalmazza. **Az átalány összege több ilyen eszköz használata mellett is legfeljebb az éves bevétel 1 százalékáig, ezen belül is az említett nyilvántartásban szereplő eszköz(ök) nyilvántartási értékének legfeljebb 50 százalékáig terjedhet.** Egy adott, nem kizárólagosan üzemi célt szolgáló eszköz értéke alapján csak egy ízben, a használatbavétel évében vehető figyelembe ez az átalány.
- Az általános szabályoktól eltérően **a mezőgazdasági őstermelő** az útnyilvántartás vezetése helyett **havi 500 kilométer utat számolhat el saját tulajdonú személygépkocsi üzleti célú használata címén 3 Ft/km normaköltség figyelembevételével, függetlenül az üzemeltetett személygépkocsik számától.** Ezt az elszámolási módszert is csak a teljes adóévre – illetőleg az adóéven belül a tevékenység teljes időtartamára – lehet alkalmazni.⁴⁹

A tételes költségelszámolást alkalmazó mezőgazdasági kistermelő az e tevékenységből származó – kedvezményekkel csökkentett – bevételéből ezen bevétel 40 százalékát kistermelői költségátalány címén igazolás nélkül számolhatja el igazolt költségein felül.

Ha a mezőgazdasági őstermelő e tevékenysége mellett egyéni vállalkozói tevékenységet is folytat, a két tevékenység folytatása érdekében felmerült költségeket elkülönítve kell nyilvántartania, ha tételes költségelszámolást, illetve vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmaz, azzal, hogy a mindkét tevékenységgel összefüggő költségeket a bevételek arányában kell megosztani.

⁴⁹ A gépjármű használatával összefüggő költségeket a közös őstermelői tevékenységüket közös igazolvány alapján folytató családtagok csak azonos elszámolási mód választásával vehetik figyelembe, azonban – a nevére és a gépjármű rendszámára kiállított számlák alapján is – közülük csak azét, aki egyébként a törvény rendelkezései szerint jogosult a gépjárműhasználattal összefüggő költségelszámolásra.

4. melléklet

A regisztrált gazdaságok számának megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben

Mezőgazdasági tevékenység árbevétele, ezer Ft	Nem mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők	Mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők	Gazdasági társaságok, szövetkezetek	Együtt
0 – 250	56 122	2 495	495	59 112
251 – 1 000	65 768	8 193	521	74 482
1 001 – 2 000	28 066	6 509	343	34 918
2 001 – 5 000	9 058	5 054	577	14 689
5 001 – 10 000	676	1 435	554	2 665
10 001 – 50 000	384	1 525	1 376	3 285
50 001 – 100 000	26	140	581	747
100 001 – 500 000	12	69	1 180	1 261
500 000 felett	12	10	228	250
Összesen	160 124	25 430	5 855	191 409

Forrás: A regisztrált mezőgazdasági, erdőgazdasági, valamint halászati tevékenységet folytató termelők és gazdálkodó szervezetek főbb adatai. AKII, Budapest, 2000. – alapján.

5. melléklet

A regisztrált nem mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők gazdaságainak megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben

Mezőgazdasági tevékenység árbevétele, ezer Ft	Állatot nem tartó		Állatot tartó	Együtt, gazdaságok száma
	állatférőhellyel sem rendelkező	állatférőhellyel rendelkező		
	nem mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők, százalék			
0 – 250	31,35	34,71	39,21	56 122
251 – 1 000	40,02	39,30	42,30	65 768
1 001 – 2 000	21,06	17,65	13,56	28 066
2 001 – 5 000	6,78	6,92	4,36	9 058
5 001 – 10 000	0,49	0,88	0,33	676
10 001 – 50 000	0,26	0,54	0,21	384
50 001 – 100 000	0,02		0,02	26
100 001 – 500 000	0,01		0,01	12
500 000 felett	0,01		0,01	12
Összesen	százalék	100	100	160 124
	gazdaság	83 529	2051	

Forrás: A regisztrált mezőgazdasági, erdőgazdasági, valamint halászati tevékenységet folytató termelők és gazdálkodó szervezetek főbb adatai. AKII, Budapest, 2000. – alapján.

6. melléklet

A regisztrált mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők gazdaságainak megoszlása a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel szerint 2000-ben

Mezőgazdasági tevékenység árbevétele, ezer Ft	Állatot nem tartó		Állatot tartó	Együtt
	állatférőhellyel sem rendelkező	állatférőhellyel rendelkező		
	mezőgazdasági főfoglalkozású vállalkozók, őstermelők			
0 – 250	1 060	41	1 394	2 495
251 – 1 000	2 959	131	5 103	8 193
1 001 – 2 000	2 475	111	3 923	6 509
2 001 – 5 000	2 040	103	2 911	5 054
5 001 – 10 000	692	26	717	1 435
10 001 – 50 000	665	46	814	1 525
50 001 – 100 000	50	6	84	140
100 001 – 500 000	26		43	69
500 000 felett	4	0	6	10
Összesen	9 971	464	14 995	25 430

Forrás: A regisztrált mezőgazdasági, erdőgazdasági, valamint halászati tevékenységet folytató termelők és gazdálkodó szervezetek főbb adatai. AKII, Budapest, 2000. – alapján.

7. melléklet

A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévi adóalapba beszámító bevétele a gazdálkodás eredményessége és az egyéni vállalkozó jogállása szerint

Me: milliárd forint

Az egyéni vállalkozó jogállása	Nyereséges	Veszteséges	Nullás	Átalányadózó	Összesen
	Vállalkozások				
2000. évben					
Főfoglalkozású egyéni vállalkozó	43,87	27,66	2,83	0,53	74,90
Munkaviszonya a 36 órát eléri	14,79	8,87	0,42	0,00	24,08
Munkaviszonya a 36 órát nem éri el	0,07	0,15	0,04		0,26
Nyugdíjas	6,01	4,39	0,74	0,22	11,35
Oktatási intézmény hallgatója	0,08	0,21		0,00	0,29
Összesen	64,82	41,28	4,03	0,75	110,89
2001. évben					
Főfoglalkozású egyéni vállalkozó	47,98	29,08	15,74	0,54	93,34
Munkaviszonya a 36 órát eléri	12,01	8,70	5,01	0,09	25,73
Munkaviszonya a 36 órát nem éri el	0,39	0,08	0,06		0,53
Nyugdíjas	9,95	5,44	2,91	0,20	18,50
Oktatási intézmény hallgatója	0,28	0,19	0,05	0,00	0,52
Összesen	70,62	43,50	23,77	0,74	138,62

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

8. melléklet

A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások átlagos adóalapba beszámító bevétele a gazdálkodás eredményessége és az egyéni vállalkozó jogállása szerint

Me: millió forint/vállalkozás

Az egyéni vállalkozó jogállása	Nyereséges	Veszteséges	Nullás	Átalányadózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Főfoglalkozású egyéni vállalkozó	11,95	7,47	3,53	1,41	8,75
Munkaviszonya a 36 órát eléri	9,11	5,39	1,67	1,26	6,84
Munkaviszonya a 36 órát nem éri el	7,00	8,47	6,34		7,66
Nyugdíjas	6,02	4,85	2,19	1,20	4,69
Oktatási intézmény hallgatója	7,18	5,08			5,51
Összesen	10,26	6,54	2,89	1,34	7,60
2001. évben					
Főfoglalkozású egyéni vállalkozó	15,18	8,67	12,15	1,66	11,48
Munkaviszonya a 36 órát eléri	8,81	5,98	13,40	0,47	8,05
Munkaviszonya a 36 órát nem éri el	19,72	2,62	6,20		8,86
Nyugdíjas	10,43	5,02	5,40	1,10	6,71
Oktatási intézmény hallgatója	12,28	5,01	10,07	0,99	7,90
Összesen	12,79	7,30	10,70	1,46	9,76

Forrás: U.a. mint az 7. mellékletnél.

9. melléklet

Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévből felmerült költségei a vállalkozók jogállása szerint

Me.: milliárd forint

Adóévben felmerült költségek	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munkaviszonya a 36 órát eléri	munkaviszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intézmény hallgatója	
2000. évben						
Vállalkozói kivét	1,62	0,22	0,00	0,17	0,00	2,01
Tárgyi eszközök elszámolt értékcsökkenése	5,07	1,83	0,02	0,87	0,03	7,82
Nem anyagi javak értékcsökkenése	0,20	0,01	0,00	0,01	0,00	0,22
Folyó évi beszerzés	47,66	14,53	0,18	6,50	0,22	69,09
Vállalkozói hitelre kifizetett kamat költsége	1,25	0,40	0,00	0,21	0,02	1,88
Cégautó utáni adó	0,04	0,01	0,00	0,01	0,00	0,05
Adóévben felmerült egyéb költségek	19,84	7,40	0,07	3,52	0,12	30,95
Adóévben felmerült összes költség	75,68	24,40	0,28	11,28	0,39	112,02
Egy vállalkozásra jutó összege, millió forint	8,8	6,9	8,3	4,7	7,3	7,7
2001. évben						
Vállalkozói kivét	2,38	0,21	0,01	0,24	0,00	2,85
Tárgyi eszközök elszámolt értékcsökkenése	7,43	2,26	0,03	1,57	0,03	11,32
Nem anyagi javak értékcsökkenése	0,18	0,02	0,00	0,03	0,00	0,23
Folyó évi beszerzés	56,85	14,44	0,31	10,65	0,30	82,55
Vállalkozói hitelre kifizetett kamat költsége	1,77	0,54	0,01	0,30	0,03	2,64
Cégautó utáni adó	0,02	0,02	0,00	0,04	0,00	0,09
Adóévben felmerült egyéb költségek	23,88	8,08	0,16	5,34	0,16	37,61
Adóévben felmerült összes költség	92,50	25,57	0,52	18,17	0,52	137,29
Egy vállalkozásra jutó összege, millió forint	11,4	8,0	8,7	6,6	7,8	9,7

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

10. melléklet

Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévi költségszerkezet a vállalkozók jogállása szerint

Me.: százalék

Adóévben felmerült költségek	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munkaviszonya a 36 órát eléri	munkaviszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intézmény hallgatója	
2000. évben						
Vállalkozói kivét	2,1	0,9	0,7	1,5	0,4	1,8
Tárgyi eszközök elszámolt értékcsökkenése	6,7	7,5	7,4	7,7	8,0	7,0
Nem anyagi javak értékcsökkenése	0,3	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2
Folyó évi beszerzés	63,0	59,6	65,7	57,6	55,6	61,7
Vállalkozói hitelre kifizetett kamat költsége	1,7	1,6	1,7	1,8	4,5	1,7
Cégautó utáni adó	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Adóévben felmerült egyéb költségek	26,2	30,3	24,5	31,2	31,4	27,6
Adóévben felmerült összes költség	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2001. évben						
Vállalkozói kivét	2,6	0,8	2,0	1,3	0,4	2,1
Tárgyi eszközök elszámolt értékcsökkenése	8,0	8,8	5,9	8,6	6,8	8,2
Nem anyagi javak értékcsökkenése	0,2	0,1	0,0	0,2	0,0	0,2
Folyó évi beszerzés	61,5	56,5	60,1	58,6	57,5	60,1
Vállalkozói hitelre kifizetett kamat költsége	1,9	2,1	1,4	1,7	4,9	1,9
Cégautó utáni adó	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1
Adóévben felmerült egyéb költségek	25,8	31,6	30,7	29,4	30,3	27,4
Adóévben felmerült összes költség	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: <http://www.apenh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.apenh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

11. melléklet

Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévben felmerült költségei a vállalkozás eredményessége szerint

Me.: milliárd forint

Adóévben felmerült költségek	Nyere- séges	Veszte- séges	Nullás	Átalány- adózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Vállalkozói kivét	1,10	0,65	0,26		2,01
Tárgyi eszközök elszámolt értékcsökkenése	3,90	3,75	0,16		7,82
Nem anyagi javak értékcsökkenése	0,02	0,20	0,01		0,22
Folyó évi beszerzés	37,23	29,88	1,99		69,09
Vállalkozói hitelre kifizetett kamat költsége	1,07	0,79	0,02		1,88
Cégautó utáni adó	0,04	0,01	0,00		0,05
Adóévben felmerült egyéb költségek	16,51	12,84	1,59		30,95
Adóévben felmerült összes költség	59,87	48,12	4,03		112,02
Egy vállalkozásra jutó összege, millió forint	9,48	7,62	2,89		7,68
2001. évben					
Vállalkozói kivét	1,33	0,96	0,56		2,85
Tárgyi eszközök elszámolt értékcsökkenése	4,77	4,55	2,00		11,32
Nem anyagi javak értékcsökkenése	0,15	0,05	0,03		0,23
Folyó évi beszerzés	40,11	30,24	12,20		82,55
Vállalkozói hitelre kifizetett kamat költsége	1,17	0,95	0,53		2,64
Cégautó utáni adó	0,06	0,03	0,01		0,09
Adóévben felmerült egyéb költségek	17,20	13,84	6,57		37,61
Adóévben felmerült összes költség	64,78	50,62	21,89		137,29
Egy vállalkozásra jutó összege, millió forint	11,74	8,49	9,85		9,66

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
 Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

12. melléklet

Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévi költségszerkezete a vállalkozás eredményessége szerint

Me.: százalék

Adóévben felmerült költségek	Nyere- séges	Veszte- séges	Nullás	Átalány- adózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Vállalkozói kivét	1,8	1,4	6,4		1,8
Tárgyi eszközök elszámolt értékcsökkenése	6,5	7,8	4,1		7,0
Nem anyagi javak értékcsökkenése	0,0	0,4	0,1		0,2
Folyó évi beszerzés	62,2	62,1	49,3		61,7
Vállalkozói hitelre kifizetett kamat költsége	1,8	1,6	0,6		1,7
Cégautó utáni adó	0,1	0,0	0,0		0,0
Adóévben felmerült egyéb költségek	27,6	26,7	39,5		27,6
Adóévben felmerült összes költség	100,0	100,0	100,0		100,0
2001. évben					
Vállalkozói kivét	2,1	1,9	2,6		2,1
Tárgyi eszközök elszámolt értékcsökkenése	7,4	9,0	9,1		8,2
Nem anyagi javak értékcsökkenése	0,2	0,1	0,1		0,2
Folyó évi beszerzés	61,9	59,7	55,7		60,1
Vállalkozói hitelre kifizetett kamat költsége	1,8	1,9	2,4		1,9
Cégautó utáni adó	0,1	0,1	0,0		0,1
Adóévben felmerült egyéb költségek	26,5	27,3	30,0		27,4
Adóévben felmerült összes költség	100,0	100,0	100,0		100,0

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

13. melléklet

Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók adóalapba beszámító bevételét csökkentő kedvezmények a vállalkozók jogállása szerint

Me.: millió forint

Megnevezés	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munka- viszonya a 36 órát eléri	munka- viszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intézmény hallgatója	
2000. évben						
Szakközépiskolai tanuló utáni kedvezmény	0,6	0,0	0,0	0,5	0,0	1,1
Csökkent munkaképességű alkalmazott utáni kedvezmény	0,3	0,2	0,0	0,1	0,0	0,6
Volt munkanélküli és szakipari tan. tbj	12,4	2,6	0,0	4,9	0,3	20,2
Kutatás, kísérleti fejlesztés kedvezménye	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
Kisvállalkozói kedvezmény						
Kedvezmények együtt	13,7	2,8	0,0	5,6	0,3	22,3
Bevételt csökkentő kedvezmények az adóalapba beszámító bevétel százalékában	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
2001. évben						
Szakközépiskolai tanuló utáni kedvezmény	0,1	0,0	0,0	1,0	0,0	1,1
Csökkent munkaképességű alkalmazott utáni kedvezmény	4,3	2,0	0,0	1,4	0,0	7,7
Volt munkanélküli és szakipari tan. tbj	12,6	4,8	0,0	4,0	0,1	21,5
Kutatás, kísérleti fejlesztés kedvezménye	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Kisvállalkozói kedvezmény	2079,0	684,7	7,4	360,9	19,8	3151,8
Kedvezmények együtt	2097,0	691,6	7,4	367,2	20,0	3183,1
Bevételt csökkentő kedvezmények az adóalapba beszámító bevétel százalékában	2,2	2,7	1,4	2,0	3,8	2,3

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
 Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

14. melléklet

Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók adóalapba beszámító bevételt csökkentő átlagos kedvezmények a vállalkozók jogállása szerint

Me.: ezer forint/vállalkozás

Megnevezés	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munka- viszonya a 36 órát eléri	munka- viszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intézmény hallgatója	
2000. évben						
Szakközépiskolai tanuló utáni kedvezmény	0	0		0		0
Csökkent munkaképességű alkalmazott utáni kedvezmény	0	0		0		0
Volt munkanélküli és szakipari tan. tbj	1	1		2	5	1
Kutatás, kísérleti fejlesztés kedvezménye	0					0
Kisvállalkozói kedvezmény	0	0	0	0	0	0
Kedvezmények együtt	2	1	0	2	5	2
2001. évben						
Szakközépiskolai tanuló utáni kedvezmény	0	0		0		0
Csökkent munkaképességű alkalmazott utáni kedvezmény	1	1		1		1
Volt munkanélküli és szakipari tan. tbj	2	2		1	2	2
Kutatás, kísérleti fejlesztés kedvezménye	0					0
Kisvállalkozói kedvezmény	256	214	124	131	301	222
Kedvezmények együtt	258	217	124	133	302	224

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

15. melléklet

**Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozók adóalapba
beszámító bevételét csökkentő kedvezmények a vállalkozás eredményessége
szerint**

Me.: millió forint

Kedvezmények	Nyere- séges	Veszte- séges	Nullás	Átalány- adózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Szakközépiskolai tanuló utáni kedvezmény	0,9	0,0	0,1		1,1
Csökkent munkaképességű alkalmazott utáni kedvezmény	0,5	0,1	0,0		0,6
Volt munkanélküli és szakipari tan. tbj	14,4	5,7	0,1		20,2
Kutatás, kísérleti fejlesztés kedvezménye	0,5	0,0	0,0		0,5
Kisvállalkozói kedvezmény	0,0	0,0	0,0		0,0
Kedvezmények együtt	16,3	5,8	0,2		22,3
Bevételt csökkentő kedvezmények az adóalapba beszámító bevétel százalékában	0,0	0,0	0,0		0,0
2001. évben					
Szakközépiskolai tanuló utáni kedvezmény	0,1	0,1	0,9		1,1
Csökkent munkaképességű alkalmazott utáni kedvezmény	4,3	3,5	0,0		7,7
Volt munkanélküli és szakipari tan. tbj	11,8	6,5	3,1		21,5
Kutatás, kísérleti fejlesztés kedvezménye	0,1	0,9	0,0		1,0
Kisvállalkozói kedvezmény	1 234,4	43,1	1 874,3		3 151,8
Kedvezmények együtt	1 250,7	54,1	1 878,4		3 183,1
Bevételt csökkentő kedvezmények az adó-alapba beszámító bevétel százalékában	1,8	0,1	7,9		2,3

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

16. melléklet

**Mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásra jutó
adóalapba beszámító bevételét csökkentő kedvezmények a vállalkozás
eredményessége szerint átlagosan**

Me.: ezer forint/vállalkozás

Kedvezmények	Nyere- séges	Veszte- séges	Nullás	Átalány- adózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Szakközépiskolai tanuló utáni kedvezmény	0	0	0		0
Csökkent munkaképességű alkalmazott utáni kedvezmény	0	0	0		0
Volt munkanélküli és szakipari tan. tbj	2	1	0		1
Kutatás, kísérleti fejlesztés kedvezménye	0	0	0		0
Kisvállalkozói kedvezmény	0	0	0		0
Kedvezmények együtt	3	1	0		2
2001. évben					
Szakközépiskolai tanuló utáni kedvezmény	0	0	0		0
Csökkent munkaképességű alkalmazott utáni kedvezmény	1	1	0		1
Volt munkanélküli és szakipari tan. tbj	2	1	1		2
Kutatás, kísérleti fejlesztés kedvezménye	0	0	0		0
Kisvállalkozói kedvezmény	224	7	844		222
Kedvezmények együtt	227	9	845		224

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

17. melléklet

A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások adóévi eredménye a gazdálkodás eredményessége és az egyéni vállalkozó jogállása szerint

Me.: milliárd forint

Az egyéni vállalkozó jogállása	Nyere-séges	Veszte-séges	Nullás	Átalány-adózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Főfoglalkozású egyéni vállalkozó	3,04	- 4,37		0,11	- 1,22
Munkaviszonya a 36 órát eléri	1,23	- 1,55		0,00	- 0,32
Munkaviszonya a 36 órát nem éri el	0,01	- 0,03			- 0,02
Nyugdíjas	0,65	- 0,79		0,06	- 0,10
Oktatási intézmény hallgatója	0,00	- 0,10			- 0,09
Összesen	4,93	- 6,85		0,17	- 1,75
2001. évben					
Főfoglalkozású egyéni vállalkozó	2,84	- 4,63		0,11	- 1,68
Munkaviszonya a 36 órát eléri	0,92	- 1,46		0,00	- 0,54
Munkaviszonya a 36 órát nem éri el	0,03	- 0,03			0,00
Nyugdíjas	0,78	- 1,02		0,05	- 0,19
Oktatási intézmény hallgatója	0,02	- 0,03			- 0,02
Összesen	4,59	- 7,18		0,16	- 2,42

Forrás: <http://www.afeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.afeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
 Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

18. melléklet

A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások száma a gazdálkodás eredményessége és az egyéni vállalkozó jogállása szerint

Az egyéni vállalkozó jogállása	Nyere-séges	Veszte-séges	Nullás	Átalány-adózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Főfoglalkozású egyéni vállalkozó	3672	3705	802	379	8 558
Munkaviszonya a 36 órát eléri	1624	1646	250	3	3 523
Munkaviszonya a 36 órát nem éri el	10	18	6		34
Nyugdíjas	998	904	337	181	2 420
Oktatási intézmény hallgatója	11	42			53
Összesen	6 315	6 315	1 395	563	14 588
2001. évben					
Főfoglalkozású egyéni vállalkozó	3160	3353	1295	323	8 131
Munkaviszonya a 36 órát eléri	1363	1455	374	2	3 194
Munkaviszonya a 36 órát nem éri el	20	31	9		60
Nyugdíjas	954	1084	539	180	2 757
Oktatási intézmény hallgatója	23	37	5	1	66
Összesen	5 520	5 960	2 222	506	14 208

Forrás: <http://www.afeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.
<http://www.afeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.
 Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

19. melléklet

**A mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozások átlagos
eredménye a gazdálkodás eredményessége és az egyéni vállalkozó jogállása
szerint**

Me.: millió forint/vállalkozás

Az egyéni vállalkozó jogállása	Nyere- séges	Veszte- séges	Nullás	Átalány- -adózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Főfoglalkozású egyéni vállalkozó	0,83	- 1,18		0,29	- 0,14
Munkaviszonya a 36 órát eléri	0,76	- 0,94		0,46	- 0,09
Munkaviszonya a 36 órát nem éri el	0,77	- 1,59			- 0,62
Nyugdíjas	0,65	- 0,88		0,29	- 0,04
Oktatási intézmény hallgatója	0,61	- 2,42			- 1,79
Összesen	0,78	- 1,08		0,29	- 0,12
2001. évben					
Főfoglalkozású egyéni vállalkozó	0,90	- 1,38		0,35	- 0,21
Munkaviszonya a 36 órát eléri	0,68	- 1,01		0,09	- 0,17
Munkaviszonya a 36 órát nem éri el	1,46	- 0,90			0,02
Nyugdíjas	0,82	- 0,94		0,27	- 0,07
Oktatási intézmény hallgatója	0,83	- 0,94		0,20	- 0,23
Összesen	0,83	- 1,20		0,32	- 0,17

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

20. melléklet

A vállalkozásból származó jövedelem a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásokban a vállalkozók jogállása szerint

Me: millió forint

Megnevezés	Az egyéni vállalkozó jogállása					Összesen
	főállású	munka- viszonya a 36 órát eléri	munka- viszonya a 36 órát nem éri el	nyugdíjas	oktatási intézmény hallgatója	
2000. évben						
Vállalkozói kivét	1 620	219	2	170	2	2 013
Adózás utáni vállalkozói jövedelem	974	423	1	133	4	1 534
Segítő családtagoknak kifizetett jövedelem	0	0	0	0	0	0
Együtt	2 594	641	3	303	5	3 547
Vállalkozói személyi jövedelemadó	213	92	0	29	1	335
Osztalékadó	96	59	0	18	0	174
Vállalkozásból származó jövedelem	2 285	490	3	256	4	3 038
Egy vállalkozásra jutó jövedelem, ezer forint	279	139	76	114	84	217
2001. évben						
Vállalkozói kivét	2 380	214	11	243	2	2 849
Adózás utáni vállalkozói jövedelem	1 653	544	11	273	17	2 498
Segítő családtagoknak kifizetett jövedelem	26	2	0	2	0	30
Együtt	4 058	760	21	518	19	5 377
Vállalkozói személyi jövedelemadó	177	64	2	33	1	275
Osztalékadó	124	61	2	18	1	205
Vállalkozásból származó jövedelem	3 758	636	17	468	18	4 897
Egy vállalkozásra jutó jövedelem, ezer forint *	481	199	290	182	279	357

* Átalányadózóknak nélkül.

Forrás: <http://www.apeh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.<http://www.apeh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

21. melléklet

A vállalkozásból származó jövedelem a mezőgazdasággal, vadgazdálkodással foglalkozó egyéni vállalkozásokban a vállalkozás eredményessége szerint

Me: millió forint

Megnevezés	Nyere- séges	Veszte- séges	Nullás	Átalány- adózó	Összesen
	vállalkozások				
2000. évben					
Vállalkozói kivét	1103	652	258		2013
Adózás utáni vállalkozói jövedelem	1534				1534
Segítő családtagoknak kifizetett jövedelem					
Együtt	2637	652	258		3547
Vállalkozói személyi jövedelemadó	335				335
Osztalékadó	173	1			174
Vállalkozásból származó jövedelem	2129	651	258		3038
Egy vállalkozásra jutó jövedelem, ezer forint *	337	103	185		217
2001. évben					
Vállalkozói kivét	1331	959	559		2849
Adózás utáni vállalkozói jövedelem	2498				2 498
Segítő családtagoknak kifizetett jövedelem	19	8	4		30
Együtt	3847	967	563		5 377
Vállalkozói személyi jövedelemadó	275				275
Osztalékadó	199	0	7		206
Vállalkozásból származó jövedelem	3373	967	556		4 897
Egy vállalkozásra jutó jövedelem, ezer forint *	611	162	250		357

* Átalányadózók nélkül.

Forrás: <http://www.ap eh.hu/tajekoz/te200net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2000. évi szűkített bevallás adatai.

<http://www.ap eh.hu/tajekoz/te201net.pdf>: Az egyéni vállalkozók 2001. évi szűkített bevallás adatai.

Készült az APEH Tervezési és Elemzési Főosztály kérésére a SZTADI Információfeldolgozási Főosztályán – adatok alapján végzett saját számítás.

22. melléklet

Kalkuláció az adózott jövedelem összegére különböző adózási rendszerek mellett

Me.: ezer forint

Megnevezés	Négymillió forint árbevételnél			Hatmillió forint árbevételnél	
	Vállalkozói adózás mellett *	Mezőgazdasági kistermelői átalányadózás mellett	Mezőgazdasági vállalkozók átalányadózása mellett	Vállalkozói adózás mellett *	Családi gazdasági átalányadózás mellett
Búza	310	322	232	464	393
Durumbúza	178	121	31	267	92
Rozs	-625	-775	-865	-938	-1 253
Őszi árpa	41	-88	-178	61	-222
Tavaszi árpa	27	-109	-199	40	-254
Zab	-440	-590	-680	-660	-975
Triticale	175	116	26	262	84
Kukorica	448	533	443	672	709
Napraforgó	251	233	143	377	260
Repce	623	799	709	934	1 109
Szója	135	55	-35	202	-7
Cukorrépa	636	819	729	954	1 139
Burgonya	1 036	1 429	1 339	1 554	2 053
Lucerna	639	824	734	959	1 147
Silókukorica	360	398	308	539	507
Rétiszéna	543	677	587	814	926
Fejeskáposzta	645	834	744	968	1 160
Vöröshagyma	1 131	1 575	1 485	1 697	2 272
Görögdinnye	985	1 351	1 261	1 477	1 937
Zöldborsó	977	1 340	1 250	1 466	1 920
Paradicsom	85	-20	-110	128	-120
Alma	727	958	868	1 090	1 347
Borszőlő	488	594	504	732	801
Növények átlagosan	423	495	405	635	653
Tehéntej	733	968	878	1 100	1 587
Étkezési tyúktojás	484	587	497	725	1 016
Bikahizlalás	-36	-186	-276	-55	-145
Sertéshizlalás	363	404	314	545	741
Csirkehizlalás	-91	-241	-331	-136	-226
Állati termékek	299	306	216	449	594

* Vállalkozói jövedelemadó és forrásadó levonása után.

23. melléklet

**Az egyéni gazdaságok néhány jellemző összefoglaló adata SFH alapján
számított üzemméret és termelési irány szerint**
2000. évben

Me.: ezer forint/gazdaság

Megnevezés	Termelési irány							
	árunövény-termelés			állattenyésztés		ültet- vény	kerté- szet	vegyes
	üzemméret: ezer forint SFH			I.	II.			
	2000 és keve- sebb	2000 - 4000	4000 fölött	(tömeg- tak. fogy.)	(abrak- tak. fogy.)			
Értékesítés nettó árbevétele	2 292	5 788	17 930	8 535	19 493	4 843	4 440	5 585
Egyéb bevétel	458	1 020	2 149	843	989	501	439	681
Összesen	2 750	6 808	20 078	9 378	20 483	5 344	4 880	6 266
Aktivált saját teljesítmények	200	433	1 894	493	813	1 480	159	722
Együtt	2 950	7 240	21 972	9 871	21 296	6 824	5 039	6 987
Agrártámogatások	205	571	1 487	588	619	296	92	383
Adózás előtti eredmény	331	1 036	3 831	1 722	1 107	1 246	1 188	1 310
Adózás előtti eredmény az összes bevétel százalékában	12,0	15,2	19,1	18,4	5,4	23,3	24,3	20,9
Agrártámogatásokkal csökken-tett eredmény az agrártámoga-tásokkal csökkentett bevételek százalékában	4,9	7,5	12,6	12,9	2,5	18,8	22,9	15,8
Munkaerő-állomány: éves munkaerő egység	0,75	1,33	2,31	2,05	1,97	2,66	1,88	1,88
ebből családtagok	0,60	0,98	1,22	1,31	1,18	1,17	1,22	1,19
Termelési szerkezet								
Mezőgazdasági terület, hektár	22,95	54,00	166,57	53,64	12,27	14,88	11,75	42,41
ebből: szántó	21,83	51,25	159,9	25,93	9,26	3,77	5,24	40,07
gyep	0,97	2,67	5,88	27,41	2,99	1,02	0,00	10,63
kert	0,00	0,01	0,03	0,00	0,00	0,14	6,14	0,43
szőlő, gyümölcsös	0,14	0,08	0,75	0,30	0,01	9,95	0,37	1,27
Vetésterület összesen, hektár	19,63	51,36	158,67	25,95	8,89	3,05	3,18	47,97
Ebből %: kalászos gabonafélék	42,0	43,4	41,4	29,9	36,3	30,2	77,7	36,4
szemes kukorica	34,7	34,6	34,9	18,5	34,9	32,8	13,5	25,3
olajos, hüvelyes és rosnövények	11,3	9,4	14,2	0,6	3,9	2,6	0,0	4,6
napraforgó	7,3	7,4	8,2	0,6	3,5	2,6	0,0	3,0
burgonya	0,5	0,4	0,5	0,0	0,0	0,7	8,8	0,4
cukorrépa	0,3	0,4	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
silókukorica	0,7	0,4	0,2	14,3	0,0	0,0	0,0	2,8
lucerna	1,8	1,1	1,6	20,0	7,9	0,3	0,0	4,9
egyéb szántóföldi takarmány	0,7	1,2	0,2	6,0	0,0	0,0	0,0	1,5
Állatállomány, szá./üzem	0,75	2,26	4,48	47,68	54,06	0,06	0,00	17,11
tömegetakarmányt fogyasztó	0,41	1,26	3,21	46,18	0,35	0,00	0,00	12,14
szarvasmarha	0,20	0,78	2,12	27,87	0,00	0,00	0,00	6,69
juh	0,21	0,48	1,10	18,31	0,35	0,00	0,00	5,45
abraktakarmányt fogyasztó	0,28	0,86	1,07	0,40	53,70	0,01	0,00	4,59
sertés	0,28	0,75	0,87	0,40	24,20	0,01	0,00	3,96
baromfi	0,00	0,11	0,20	0,00	29,50	0,00	0,00	0,63

Forrás: Keszthelyi Szilárd - Kovács Gábor: A teszttüzemek 2000. évi gazdálkodásának eredményei.
Agrárgazdasági Információk. 2001. 2.szám – alapján számolva.

2001. évben

Me.: ezer forint/gazdaság

Megnevezés	Termelési irány							
	árunövény-termelés			állattenyésztés		ültetvény	kertészet	vegyes
	üzemléret: ezer forint SFH			I. (tömeg- tak. fogy.)	II. (abrak- tak. fogy.)			
	2000 és keve- sebb	2000 - 5000	5000 fölött					
Értékesítés nettó árbevétele	2 253	5 848	19 674	3 180	15 290	4 350	5 810	3 462
Egyéb bevétel	443	908	2 547	577	793	586	394	429
Összesen	2 697	6 756	22 221	3 756	16 084	4 936	6 204	3 890
Aktivált saját teljesítmények	558	235	2 101	527	473	570	359	358
Együtt	3 255	6 991	24 322	4 283	16 557	5 506	6 562	4 248
Agrártámogatások	214	524	1 731	294	427	281	112	217
Adózás előtti eredmény	310	441	3 029	433	1 117	1 091	1 487	471
Adózás előtti eredmény az összes bevétel százalékában	11,5	6,5	13,6	11,5	6,9	22,1	24,0	12,1
Agrártámogatásokkal csökken-tett eredmény az agrártámoga-tásokkal csökkentett bevételek százalékában	3,9	-1,3	6,3	4,0	4,4	17,4	22,6	6,9
Munkaerő-állomány: éves munkaerő egység	0,55	0,95	1,95	1,16	1,41	1,67	2,02	1,05
ebből családtagok	0,45	0,76	1,14	1,04	1,10	1,03	1,28	0,92
Termelési szerkezet								
Mezőgazdasági terület, hektár	18,91	50,41	172,91	23,68	8,22	10,65	8,45	17,25
ebből: szántó	17,93	48,45	166,54	10,89	8,07	3,22	6,87	14,13
gyep	0,77	1,67	5,12	12,75	0,14	0,34	1,35	2,59
kert								
szőlő, gyümölcsös	0,22	0,27	1,26	0,03	0,01	7,05	0,22	0,61
Vetésterület összesen, hektár	17,95	49,16	169,31	23,36	8,14	2,32	5,45	15,52
Ebből %: kalászos gabonafélék	46,1	48,3	47,1	16,7	45,5	56,0	53,4	46,1
szemes kukorica	28,0	30,0	30,0	9,7	45,6	13,4	16,3	24,5
olajos, hüvelyes és rostonvények	7,3	9,4	10,0	0,2	1,4	6,5	0,0	4,0
napraforgó	5,0	7,7	6,0	0,2	1,4	1,7	0,0	3,3
burgonya	1,1	1,2	0,7	0,0	0,1	0,4	1,5	1,0
cukorrépa	1,5	1,3	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
silókukorica	3,3	0,2	0,5	6,1	0,9	3,9	0,0	1,3
lucerna	2,6	1,3	2,2	7,9	1,5	4,7	0,2	3,7
egyéb szántóföldi takarmány	1,3	1,5	1,6	4,9	0,0	0,0	3,7	1,9
Állatállomány, szá./üzem	0,48	1,85	5,39	16,63	21,38	0,10	0,16	6,92
tömegtakarmányt fogyasztó	0,21	1,16	4,03	15,60	0,04	0,05	0,00	4,27
szarvasmarha	0,11	0,62	2,44	10,23	0,04	0,00	0,00	3,09
juh	0,11	0,55	1,59	5,38	0,00	0,05	0,00	1,18
abraktakarmányt fogyasztó	0,23	0,55	1,16	0,16	21,29	0,03	0,11	2,41
sertés	0,22	0,45	0,95	0,16	10,76	0,03	0,11	2,21
baromfi	0,01	0,10	0,21	0,00	10,54	0,00	0,00	0,20

Forrás: Keszthelyi Szilárd - Kovács Gábor: A teszttüzemek 2001. évi gazdálkodásának eredményei.

Agrárgazdasági Információk. 2002. 2.szám – alapján számolva.

24. melléklet

Az egyéni gazdaságok néhány jellemző összefoglaló adata mezőgazdasági terület alapján számított üzemméret és termelési irány szerint

2000. évben

Me.: ezer forint/gazdaság

Megnevezés	Termelési irány							
	árunövény-termelés				állattenyésztés			
	üzemméret, hektár							
	15 alatt	15 - 40	40- 100	100 felett	15 alatt	15 - 40	40- 100	100 felett
Értékesítés nettó árbevétele	1 744	3 158	6 843	19 874	12 565	8 054	10 676	18 947
Egyéb bevétel	264	578	1 125	2 379	640	786	1 177	1 371
Összesen	2 009	3 736	7 968	22 253	13 205	8 840	11 853	20 318
Aktivált saját teljesítmények	181	206	484	2 292	434	202	1 338	603
Együtt	2 190	3 941	8 452	24 545	13 640	9 042	13 191	20 921
Agrártámogatások	102	260	634	1 711	393	437	762	1 248
Adózás előtti eredmény	380	541	1 168	4 305	544	1 337	2 735	3 635
Adózás előtti eredmény az összes bevétel százalékában	18,9	14,5	14,7	19,3	4,1	15,1	23,1	17,9
Agrártámogatásokkal csökkentett eredmény az agrártámogatásokkal csökkentett bevételek százalékában	14,6	8,1	7,3	12,6	1,2	10,7	17,8	12,5
Munkaerő-állomány: éves munkaerő egység	0,65	0,86	1,43	2,46	1,6	1,71	2,43	3,54
ebből családtagok	0,5	0,69	1,03	1,23	1,12	1,3	1,43	1,62
Termelési szerkezet								
Mezőgazdasági terület, hektár	10,24	26,36	62,02	196,25	4,42	26,52	61,01	196,46
ebből: szántó	10,07	25,42	59,64	187,01	3,08	17,5	32,37	81,25
gyep	0,10	0,81	2,16	8,37	1,31	8,91	27,94	113,91
kert	0,00	0,03	0,01	0,01	0,01	0,00	0,01	0,00
szőlő, gyümölcsös	0,06	0,10	0,21	0,86	0,02	0,10	0,68	1,31
Vetésterület összesen, hektár	9,92	25,79	59,05	182,50	4,28	25,10	55,96	169,82
Ebből %: kalászos gabonafélék	31,6	41,6	43,6	41,5	26,4	25,4	18,2	14,5
szemes kukorica	44,9	35,4	37,4	33,3	34,1	22,0	10,2	5,9
olajos, hüvelyes és rosnövények	11,0	10,4	9,5	14,9	0,7	1,0	1,5	0,2
napraforgó	3,8	7,1	7,5	8,4	0,0	1,0	1,5	0,2
burgonya	2,5	0,5	0,4	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
cukorrépa	1,4	0,7	0,6	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
silókukorica	0,7	0,9	0,3	0,2	0,0	4,9	5,7	7,2
lucerna	1,2	1,6	1,0	1,8	5,8	8,0	11,3	8,3
egyéb szántóföldi takarmány	1,1	0,6	0,9	0,3	1,4	3,0	3,2	3,8
Állatállomány, szá./üzem	0,56	1,13	2,12	5,16	30,83	39,23	69,66	111,43
tömegetakarmányt fogyasztó	0,27	0,59	1,24	3,79	6,61	27,22	43,59	104,54
szarvasmarha	0,20	0,28	0,99	2,22	4,23	13,85	31,96	57,05
juh	0,07	0,31	0,25	1,57	2,38	13,37	11,63	47,48
abraktakarmányt fogyasztó	0,29	0,47	0,74	1,14	129,93	11,52	24,76	4,16
sertés	0,27	0,47	0,55	1,00	11,98	6,93	4,68	4,16
baromfi	0,01	0,00	0,19	0,14	117,96	4,60	20,08	0,00

Forrás: Keszthelyi Szilárd - Kovács Gábor: A testüzemek 2000. évi gazdálkodásának eredményei. Agrárgazdasági Információk. 2001. 2.szám – alapján számolva.

2001. évben

Me.: ezer forint/gazdaság

Megnevezés	Termelési irány							
	árunövény-termelés				állattenyésztés			
	üzemméret, hektár							
	15 alatt	15 - 40	40- 100	100 felett	15 alatt	15 - 40	40- 100	100 felett
Értékesítés nettó árbevétele	2 153	2 639	5 984	20 460	6 364	6 494	7 597	14 132
Egyéb bevétel	316	554	913	2 646	498	728	818	1 481
Összesen	2 468	3 192	6 897	23 105	6 862	7 222	8 415	15 614
Aktivált saját teljesítmények	41	237	387	1 993	248	900	1 033	4 144
Együtt	2 509	3 429	7 284	25 098	7 110	8 122	9 448	19 758
Agrártámogatások	117	272	575	1 849	199	421	599	1 183
Adózás előtti eredmény	431	279	494	3 038	567	1 304	1 368	1 453
Adózás előtti eredmény az összes bevétel százalékában	17,4	8,7	7,2	13,1	8,3	18,1	16,3	9,3
Agrártámogatásokkal csökken-tett eredmény az agrártámogatásokkal csökkentett bevételek százalékában	13,3	0,3	-1,3	5,6	5,5	13,0	9,8	1,9
Munkaerő-állomány: éves munkaerő egység	0,65	0,58	0,89	1,95	1,05	1,56	1,64	2,40
ebből családtagok	0,45	0,49	0,73	1,12	0,95	1,33	1,42	1,24
Termelési szerkezet								
Mezőgazdasági terület, hektár	10,41	22,69	57,07	192,56	5,46	25,7	58,91	170,27
ebből: szántó	9,81	21,98	54,3	183,41	4,23	14,34	33,52	54,1
gyep	0,32	0,59	2,3	7,79	1,16	11,33	25,3	113,94
kert								
szőlő, gyümölcsös	0,28	0,12	0,46	1,36	0,07	0,03	0,09	2,23
Vetésterület összesen, hektár	9,99	22,04	54,51	187,61	5,15	25,60	57,84	167,16
Ebből %: kalászos gabonafélék	30,3	48,8	48,6	47,8	40,0	23,0	25,0	9,1
szemes kukorica	36,7	30,3	27,8	27,8	26,0	16,8	17,0	6,7
olajos, hüvelyes és rostonvények	2,1	8,5	9,0	10,6	0,8	0,1	0,4	0,2
napraforgó	1,3	5,8	7,2	6,6	0,8	0,0	0,4	0,2
burgonya	4,5	1,0	0,7	0,4	0,4	0,0	0,0	0,0
cukorrépa	7,8	0,3	1,2	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0
silókukorica	2,8	3,3	0,1	0,5	0,0	6,3	3,9	4,3
lucerna	0,2	0,9	3,3	2,6	6,8	6,4	4,0	7,0
egyéb szántóföldi takarmány	1,5	1,2	1,4	1,8	3,3	1,4	5,9	4,5
Állatállomány, szá./üzem	0,35	0,60	2,05	5,62	12,41	20,72	24,51	94,65
tömegetakarmányt fogyasztó	0,12	0,27	1,31	4,45	4,74	13,16	17,73	89,90
szarvasmarha	0,12	0,14	0,67	2,43	4,06	9,11	10,86	47,03
juh	0,00	0,13	0,64	2,02	0,68	4,05	6,87	42,87
abraktakarmányt fogyasztó	0,22	0,27	0,59	0,96	7,36	7,24	5,30	2,42
sertés	0,20	0,25	0,46	0,92	3,85	4,96	4,42	2,38
baromfi	0,02	0,02	0,13	0,04	3,51	2,28	0,87	0,03

Forrás: Keszthelyi Szilárd - Kovács Gábor: A testtüzemek 2001. évi gazdálkodásának eredményei.

Agrárgazdasági Információk. 2002. 2.szám – alapján számolva.

25. melléklet

Az egyéni gazdaságok feltételezett termelési szerkezete különböző gazdaságméretek mellett
I. változat: növénytermelő gazdaságokban

Megnevezés	Termelési szerkezet, hektár											
	Búza, durumbúza	Árpa	Triticale	Kukorica	Napraforgó	Repce	Szója	Cukorrépa	Lucerna	Silókukorica	Zöldsgéfe	Gyümölcs
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 5 hektár												
csak szántóföldi növény	1,8			2,0	0,5	0,5						
szántóföldi zöldsgéfe is	1,8			2,2							1,0	
zöldsgéfe és gyümölcs is	1,0			1,0							1,0	2,0
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 15 hektár												
csak gabonaféle	3,0	3,0		9,0								
ipari növény is	2,4	2,4		5,0	2,0	2,0		1,2				
tömegtakarmányt is termel		2,0		3,0	2,0	2,0		1,2	3,0	1,8		
szántóföldi zöldsgéfe is termel		2,0		2,0	2,0	2,0		1,2	2,5	1,8	1,5	
zöldsgéfe és gyümölcsöt is termel		2,0		2,3	2,0	2,0		1,2	2,5		1,0	2,0
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 25 hektár												
csak gabonafélét termel	6,0	6,0	1,0	12,0								
ipari növényt is termel	6,0	6,0		6,0	3,0	3,0		1,0				
tömegtakarmányt is termel	3,5	3,5		4,0	3,0	3,0		1,0	5,0	2,0		
zöldsgéfe, gyümölcsöt is termel	3,5	3,5		4,0	3,0	3,0		1,0	5,0		1,0	2,0
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 60 hektár												
csak gabonafélét termel	16,0	14,0	5,0	25,0								
ipari növényt is termel	15,0	8,0		20,0	10,0	5,0	2,0	5,0				
tömegtakarmányt is termel	10,0	5,0		15,0	10,0	5,0			10,0	5,0		
zöldsgéfe, gyümölcsöt is termel	10,0	5,0		15,0	10,0	5,0			10,0		2,0	3,0
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 100 hektár												
csak gabonafélét termel	30,0	30,0	5,0	35,0								
ipari növényt is termel	25,0	20,0		30,0	15,0	10,0						
tömegtakarmányt is termel	20,0	10,0		20,0	15,0	10,0			20,0	5,0		
zöldsgéfe is termel	20,0	10,0		21,5	15,0	10,0			20,0		3,5	
zöldsgéfe, gyümölcsöt is termel	20,0	10,0		19,0	15,0	10,0			20,0		1,0	5,0
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 150 hektár												
csak szántóföldi növény	50,0			50,0	20,0	20,0	4,0	5,0				
tömegtakarmányt és zöldsgéfe is termel a gabonafélék terhére				50,0	20,0	20,0	4,0	5,0	25,0	21,5	3,5	
zöldsgéfe, gyümölcsöt is termel				50,0	20,0	20,0	4,0	5,0	22,0	22,0	1,0	5,0
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 300 hektár												
csak szántóföldi növény	130			111	30,0	15,0	8,0	5,0				
ipari növény nagyobb arányban	124			100	41,6	20,0	8,0	5,0				
tömegtakarmányt is termel a gabonafélék terhére				100	41,6	20,0	8,0	5,0	60,0	64,4		
szántóföldi zöldsgéfe is termel				100	42,5	20,0	8,0	5,0	60,0	60,0	3,5	
zöldsgéfe, gyümölcsöt is termel				100	40,0	20,0	8,0	5,0	60,0	60,0	1,0	5,0

26. melléklet

Kalkuláció az egyéni gazdaságok adózási rendszerének és a termelési méretek, szerkezet összefüggésére

I. változat: a növénytermelő gazdaságokban

Me.: ezer forint

Megnevezés	Bevétel			Adófizetési kötelezettség a gazdaság egészére							Egyéni vállalkozás adózási szabályai szerint
				Tételes költségelszámolás alkalmazása esetén			Átalányadózás				
	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tagra	Négy figyelembe vehető tagra	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén		
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 5 hektár											
csak szántóföldi növény	731	365	183	N	N	N	14	14		75	
szántóföldi zöldség is	1 185	593	296	N	N	N	22	22	22	165	
zöldség és gyümölcs is	2 005	1 003	501	A	N	N	75	38	38	139	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 15 hektár											
csak gabonaféle	2 151	1 075	538	A	N	N	81	40	40	221	
ipari növény is	1 925	962	481	N	N	N	72	36	36	146	
tömegtakarmányt is termel	1 709	854	427	N	N	N	64	32	32	115	
szántóföldi zöldséget is termel	2 325	1 162	581	A	N	N	87	44	44	181	
zöldséget, gyümölcsöt is termel	3 071	1 535	768	A	N	N	115	115	58	187	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 25 hektár											
csak gabonafélét termel	3 497	1 749	874	A	N	N	131	131	66	361	
ipari növényt is termel	3 100	1 550	775	A	N	N	116	116	58	257	
tömegtakarmányt is termel	2 799	1 400	700	A	N	N	105	105	52	214	
zöldséget, gyümölcsöt is termel	4 301	2 151	1 075	301	A	N	194	161	81	301	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 60 hektár											
csak gabonafélét termel	7 688	3 844	1 922	764	A	N	-----	288	288	764	
ipari növényt is termel	8 733	4 367	2 183	674	674	A	-----	393	327	674	
tömegtakarmányt is termel	7 021	3 511	1 755	600	A	N	-----	263	263	600	
zöldséget, gyümölcsöt is termel	9 272	4 636	2 318	772	772	A	-----	417	348	772	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 100 hektár											
csak gabonafélét termel	12 263	6 131	3 066	1 212	1 212	A	-----	-----	460	1 212	
ipari növényt is termel	12 687	6 344	3 172	1 151	1 151	A	-----	-----	476	1 151	
tömegtakarmányt is termel	11 279	5 640	2 820	959	959	A	-----	508	423	959	
zöldséget is termel	12 475	6 238	3 119	1 088	1 088	A	-----	-----	468	1 088	
zöldséget, gyümölcsöt is termel	14 222	7 111	3 555	1 174	1 174	A	-----	-----	533	1 174	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 150 hektár											
csak szántóföldi növény	20 282	10 141	5 071	1 705	1 705	1 705	-----	-----	913	1 705	
tömegtakarmányt és zöldséget is termel a gabonafélék terhére	19 970	9 985	4 993	1 585	1 585	1 585	-----	-----	899	1 585	
zöldséget, gyümölcsöt is termel	21 985	10 992	5 496	1 703	1 703	1 703	-----	-----	1 154	1 703	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 300 hektár											
csak szántóföldi növény	43 626	21 813	10 906	4 101	4 101	4 101	-----	-----	-----	4 101	
ipari növény nagyobb arányban	42 253	21 126	10 563	3 837	3 837	3 837	-----	-----	-----	3 837	
tömegtakarmányt is termel a gabonafélék terhére	37 367	18 683	9 342	3 069	3 069	3 069	-----	-----	-----	3 069	
szántóföldi zöldséget is termel	38 490	19 245	9 622	3 181	3 181	3 181	-----	-----	-----	3 181	
zöldséget, gyümölcsöt is termel	40 485	20 243	10 121	3 313	3 313	3 313	-----	-----	-----	3 313	

Megjegyzés:

Egy adózóra jutó 250 ezer Ft bevétel alatt nincs adóköteles jövedelem.

Mezőgazdasági őstermelőként már csak tételes költségelszámolás alkalmazható, a családi gazdaságok még számolhatnak el kistermelői költségátalányt.

N: Nyilatkozat: a bevétel 20 százalékát kitevő költség számlával rendelkezik – nem kötelező jövedelmet elszámolnia.

A: Adóalap megállapítása a költségek tételes elszámolása mellett, a tételes költségelszámoláson túl kistermelői átalány is elszámolható.

----- Átalányadózási tartományon kívül esik.

27. melléklet

Az egyéni gazdaságok feltételezett termelési szerkezete különböző gazdaságméretek mellett
II. változat: állattartó gazdaságok feltételezett állatállománya

Megnevezés	Tehén	Vágó- marha	Sertés	Baromfi
	állomány			
	darab			ezer db
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 5 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja, takarmányt vásárol is				
csak tehenet tart	3			
csak szarvasmarhát tart		5		
csak sertést tart			60	
csak baromfit tart				8
sertést és tehenet is tart	1		40	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	1		28	
Gazdaság összes mezőgazdasági terület: 15 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja, takarmányt vásárol is				
csak tehenet tart	9			
csak szarvasmarhát tart	3	10		
csak sertést tart			200	
csak baromfit tart				24
sertést és tehenet is tart	5		90	
sertést és tehenet is tart, ipari növényt is termel	5		50	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	5		50	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 25 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja				
csak tehenet tart	15			
csak szarvasmarhát tart	10	10		
csak sertést tart			300	
csak baromfit tart				48
sertést és tehenet is tart	5		200	
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	5		100	
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	5		150	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	5		150	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 60 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja				
csak tehenet tart	37			
csak szarvasmarhát tart	15	40		
csak sertést tart			900	
csak baromfit tart				115
sertést és tehenet is tart	15		550	
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	15		250	
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	15		200	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	15		250	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 100 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja				
csak tehenet tart	60			
csak szarvasmarhát tart	20	70		
csak sertést tart			1500	
csak baromfit tart				140
sertést és tehenet is tart	20		900	
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	20		400	
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	20		400	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	20		700	

27. melléklet folytatása

Az egyéni gazdaságok feltételezett termelési szerkezete különböző gazdaságméretek mellett

II. változat: állattartó gazdaságok feltételezett állatállománya

Megnevezés	Tehén	Vágó- marha	Sertés	Baromfi
	állomány			
	darab			ezer db
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 150 hektár				
csak tehenet tart	90			
csak szarvasmarhát tart	50	70		
csak sertést tart			2200	
csak baromfit tart				280
sertést és tehenet is tart	30		1400	
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	30		400	
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	30		400	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	30		700	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 300 hektár				
csak tehenet tart	180			
csak szarvasmarhát tart	100	100		
csak sertést tart			4500	
csak baromfit tart				560
sertést és tehenet is tart	60		2800	
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	50		800	
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	50		600	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	50		1200	

Az egyéni gazdaságok feltételezett termelési szerkezete különböző gazdaságméreték mellett

II. változat: állattartó gazdaságok feltételezett vetésszerkezete

Megnevezés	Termelési szerkezet, hektár											
	Búza, durumbúza	Árpa, rozs	Zab	Kukorica	Napraforgó	Repce	Szója	Cukorrépa	Lucerna	Silókukorica	Rétiszéna	Zöldségféle, gyümölcs
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 5 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja, takarmányt vásárol is												
csak tehenet tart	0,5	0,4	0,1	1,0					1,0	1,7	0,8	3
csak szarvasmarhát tart	0,8	0,8		1,5					0,4	1,4	0,3	
csak sertést tart	1,1	1,2		2,3								
csak baromfit tart	1,1	1,2		2,7								
sertést és tehenet is tart	0,9	1,0		1,9					0,3	0,6	0,3	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	0,7	0,7		1,4					0,3	0,6	0,3	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 15 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja, takarmányt vásárol is												
csak tehenet tart	1,5	1,5	0,2	2,6					3,0	3,8	2,3	
csak szarvasmarhát tart	2,2	1,9	0,2	3,6					1,8	3,4	1,4	
csak sertést tart	3,7	4,0		6,8								
csak baromfit tart	3,2	4,8		7,1								
sertést és tehenet is tart	2,5	2,6	0,1	4,5					1,7	2,1	1,3	
sertést és tehenet is tart, ipari növényt is termel	1,8	1,7	0,1	3,1	2,0	1,0			1,7	2,1	1,3	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	1,8	1,7		3,1					1,7	2,1	1,3	3,0
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 25 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja												
csak tehenet tart	2,5	1,8	0,4	5,2					5,0	6,4	3,8	
csak szarvasmarhát tart	3,1	2,5	0,3	5,5					4,2	6,4	3,1	
csak sertést tart	5,3	6,1		13,6								
csak baromfit tart	6,0	6,4		16,9								
sertést és tehenet is tart	4,3	4,3	0,1	10,7					1,7	2,1	1,3	
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	7,6	7,5	0,1	4,5					1,7	2,1	1,3	
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	3,5	3,4	0,1	6,1	4,0	3,0			1,7	2,1	1,3	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	3,5	3,4	0,1	6,1	3,0	1,0			1,7	2,1	1,3	3,0
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 60 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja												
csak tehenet tart	6,0	4,4	0,9	9,5					12,3	16,5	9,3	
csak szarvasmarhát tart	8,3	6,8	0,7	13,3					8,3	15,5	6,3	
csak sertést tart	15,4	16,2		27,9								
csak baromfit tart	14,1	14,8		30,8								
sertést és tehenet is tart	11,8	11,7	0,4	20,9					5,0	6,7	3,8	
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	8,7	17,3	0,4	17,6					5,0	6,7	3,8	
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	5,8	5,4	0,4	10,1	10,0	5,0	2,0	5,0	5,0	6,7	3,8	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	6,7	6,3	0,4	11,6	10,0	5,0			5,0	6,7	3,8	4,0

28. melléklet folytatása

Az egyéni gazdaságok feltételezett termelési szerkezete különböző gazdaságméretek mellett
II. változat: állattartó gazdaságok feltételezett vetésszerkezete

Megnevezés	Termelési szerkezet, hektár											
	Búza, durumbúza	Árpa, rozs	Zab	Kukorica	Napraforgó	Repce	Szója	Cukorrépa	Lucerna	Silókukorica	Rétiszéna	Zöldségféle, gyümölcs
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 100 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja												
csak tehenet tart	9,9	7,0	1,5	18,6					19,9	27,9	15,1	
csak szarvasmarhát tart	14,0	11,1	1,1	26,0					12,5	25,3	9,4	
csak sertést tart	26,3	26,3		48,8								
csak baromfit tart	22,6	22,6		54,3								
sertést és tehenet is tart	19,1	19,1	0,5	39,6					6,6	9,3	5,0	
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	10,3	40,3	0,5	27,4					6,6	9,3	5,0	
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	10,3	14,3	0,5	28,4	15,0	10,0			6,6	9,3	5,0	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	15,6	14,6	0,5	28,1	10,0	5,0			6,6	9,3	5,0	4,5
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 150 hektár												
csak tehenet tart	14,9	10,5	2,3	27,3					29,8	41,8	22,7	
csak szarvasmarhát tart	19,0	14,6	1,8	34,1					22,5	39,3	16,9	
csak sertést tart	38,5	38,5		71,5								
csak baromfit tart	35,2	35,2		78,6								
sertést és tehenet is tart	29,5	28,0	0,8	59,6					9,9	13,9	7,6	
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	20,0	45,5	0,8	51,1					9,9	13,9	7,6	
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	16,0	10,5	0,8	51,1	20,0	10,0	5,0	5,0	9,9	13,9	7,6	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	17,2	15,7	0,8	30,8	20,0	10,0	5,0	5,0	9,9	13,9	7,6	7,5
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 300 hektár												
csak tehenet tart	28,7	21,6	3,5	45,0					59,7	96,2	45,4	
csak szarvasmarhát tart	33,2	27,5	2,6	82,9					41,6	79,8	31,4	
csak sertést tart	74,9	80,8		143,5								
csak baromfit tart	66,9	87,2		145,7								
sertést és tehenet is tart	56,2	75,5	1,2	99,3					19,9	32,1	15,1	
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	51,3	80,4	5,0	106,6					16,6	26,7	12,6	
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	38,0	46,8	1,0	80,6	40,0	20,0	8,0	10,0	16,6	26,7	12,6	
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	50,9	57,5	1,0	48,6	40,0	20,0	8,0	10,0	16,6	26,7	12,6	7,5

29. melléklet

Kalkuláció az egyéni gazdaságok adózási rendszerének és a termelési méretek, szerkezet összefüggésére
II. változat: állattartó gazdaságokban

Me.: ezer forint

Megnevezés	Bevétel			Adófizetési kötelezettség a gazdaság egészére						
				Tételes költségelszámolás alkalmazása esetén			Átalányadózás			
	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tagra	Négy figyelembe vehető tagra	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	Egyéni vállalkozás adózási szabályai szerint
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 5 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja, takarmányt vásárol is										
csak tehenet tart	848	424	212	N	N	N	7	7		V
csak szarvasmarhát tart	462	231	115	N	N	N	4			V
csak sertést tart	1 648	824	412	N	N	N	13	13	13	12
csak baromfit tart	2 794	1 397	699	A	N	N	22	22	22	146
sertést és tehenet is tart	1 381	691	345	N	N	N	11	11	11	V
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	1 064	532	266	N	N	N	9	9	9	V
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 15 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja, takarmányt vásárol is										
csak tehenet tart	2 486	1 243	622	A	N	N	19	19	19	V
csak szarvasmarhát tart	1 670	835	417	N	N	N	13	13	13	V
csak sertést tart	5 408	2 704	1 352	34	A	N	84	42	42	34
csak baromfit tart	8 437	4 219	2 109	444	444		132	132	66	444
sertést és tehenet is tart	3 799	1 900	950	A	N	N	59	29	29	V
sertést és tehenet is tart, ipari növényt is termel	2 934	1 467	733	A	N	N	25	25	25	V
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	4 421	2 210	1 105	447	A	N	106	106	53	447
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 25 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja										
csak tehenet tart	4 391	2195	1098	0	A	N	72	36	36	V
csak szarvasmarhát tart	3 717	1859	929	A	N	N	60	30	30	V
csak sertést tart	8 888	4444	2222	202	202	A	-----	155	77	202
csak baromfit tart	17 262	8631	4315	1010	1010	1010	-----	-----	278	1010
sertést és tehenet is tart	7335	3668	1834	80	A	N	-----	125	63	80
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	4706	2353	1176	0	A	N	86	43	43	V
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	5974	2987	1494	0	A	N	104	104	52	V
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	7453	3726	1863	458	A	N		159	80	458

29. melléklet folytatása

Kalkuláció az egyéni gazdaságok adózási rendszerének és a termelési méretek, szerkezet összefüggésére
II. változat: állattartó gazdaságokban

Me.: ezer forint

Megnevezés	Bevétel			Adófizetési kötelezettség a gazdaság egészére						
				Tételes költségelszámolás alkalmazása esetén			Átalányadózás			Egyéni vállalkozás adózási szabályai szerint
	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tagra	Négy figyelembe vehető tagra	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 60 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja										
csak tehenet tart	11133	5566	2783	0	0	A	-----	181	90	V
csak szarvasmarhát tart	8390	4195	2098	0	0	A	-----	146	73	V
csak sertést tart	25887	12943	6472	755	755	755	-----	-----	-----	755
csak baromfit tart	41244	20622	10311	2649	2649	2649	-----	-----	-----	2649
sertést és tehenet is tart	20333	10167	5083	346	346	346	-----	-----	339	346
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	13147	6574	3287	29	29	A	-----	-----	993	29
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	12944	6472	3236	323	323	A	-----	-----	1081	323
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	15055	7528	3764	685	685	A	-----	-----	320	685
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 100 hektár, a földterület a saját állattartást szolgálja										
csak tehenet tart	18141	9070	4535	0	0	0	-----	-----	296	V
csak szarvasmarhát tart	13039	6520	3260	0	0	A	-----	-----	234	V
csak sertést tart	42695	21347	10674	1039	1039	1039	-----	-----	-----	1039
csak baromfit tart	53656	26828	13414	3619	3619	3619	-----	-----	-----	3619
sertést és tehenet is tart	32547	16273	8137	587	587	587	-----	-----	-----	587
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	19776	9888	4944	0	0	0	-----	-----	375	V
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	21150	10575	5287	210	210	210	-----	-----	427	210
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	29024	14512	7256	796	796	796	-----	-----	-----	796
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 150 hektár										
csak tehenet tart	28530	14265	7132	0	0	0	-----	-----	-----	V
csak szarvasmarhát tart	22015	11008	5504	0	0	0	-----	-----	-----	V
csak sertést tart	59400	29700	14850	498	498	498	-----	-----	-----	498
csak baromfit tart	96884	48442	24221	5212	5212	5212	-----	-----	-----	5212
sertést és tehenet is tart	48202	24101	12051	276	276	276	-----	-----	-----	276
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	27700	13850	6925	341	341	341	-----	-----	-----	341
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	30159	15079	7540	1158	1158	1158	-----	-----	-----	1158
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	36192	18096	9048	1284	1284	1284	-----	-----	-----	1284

29. melléklet folytatása

Kalkuláció az egyéni gazdaságok adózási rendszerének és a termelési méretek, szerkezet összefüggésére

II. változat: állattartó gazdaságokban

Me.: ezer forint

Megnevezés	Bevétel			Adófizetési kötelezettség a gazdaság egészére						
				Tételes költségelszámolás alkalmazása esetén			Átalányadózás			
	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tagra	Négy figyelembe vehető tagra	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	Egy gazdaságra vagy egy gazdára	Két figyelembe vehető tag esetén	Négy figyelembe vehető tag esetén	Egyéni vállalkozás adózási szabályai szerint
Gazdaság összes mezőgazdasági területe: 300 hektár										
csak tehenet tart	64812	32406	16203	0	0	0	-----	-----	-----	V
csak szarvasmarhát tart	50295	25148	12574	0	0	0	-----	-----	-----	V
csak sertést tart	122936	61468	30734	1312	1312	1312	-----	-----	-----	1312
csak baromfit tart	193783	96892	48446	10042	10042	10042	-----	-----	-----	10042
sertést és tehenet is tart	97582	48791	24396	122	122	122	-----	-----	-----	122
sertést és tehenet tart, gabonafélét is termel	59534	29767	14884	1999	1999	1999	-----	-----	-----	1999
sertést és tehenet tart, ipari növényt is termel	54858	27429	13714	1780	1780	1780	-----	-----	-----	1780
sertést és tehenet tart, zöldséget, gyümölcsöt is termel	65552	32776	16388	1217	1217	1217	-----	-----	-----	1217

Megjegyzés:

Egy adózóra jutó 250 ezer Ft bevétel alatt nincs adóköteles jövedelem.

Mezőgazdasági őstermelőként már csak tételes költségelszámolás alkalmazható, a családi gazdaságok még számolhatnak el kistermelői költségátalányt.

- N: Nyilatkozat: a bevétel 20 százalékát kitevő költségelszámolással rendelkezik – nem kötelező jövedelmet elszámolnia.
- A: Adóalap megállapítása a költségek tételes elszámolása mellett, a tételes költségelszámoláson túl kistermelői átalány is elszámolható.
- Átalányadózási tartományon kívül esik.
- V: Veszteséges.

A sorozatban eddig megjelent tanulmányok

1997

1997. 1. Dorgai László, Horváth Imre, Kissné Bársony Erzsébet, Tóth Erzsébet:
Az Európai Unió regionális politikája és hatása az új tagországokra
1997. 2. Glattfelder Béla, Ráki Zoltán, Guba Mária, Janowszky Zsolt:
Piacvédelmi lehetőségeink az Európai Unióhoz való csatlakozásunkig
1997. 3. Janowszky Zsolt:
A vetőmagtermelés helyzete és a piaci egyensúlyt befolyásoló főbb tényező
1997. 4. Alvincz József, Szabó Márton, Wagner Hartmut:
Változások az élelmiszeripari és kereskedelmi vállalatok világában
1997. 5. Gábor Judit:
Az importvédelem nemzetközi tapasztalata

1998

1998. 1. Wagner Hartmut:
A magyar agrár- és élelmiszeripari export piaci és termékszerkezete 1991-1996
1998. 2. Alvincz József, Borszéki Éva, Harza Lajos, Tanka Endre:
Az agrártámogatási rendszer EU és GATT-konform továbbfejlesztése (Az AGENDA 2000)
1998. 3. Ángyán József, Dorgai László, Halász Tibor, Janowszky János, Makovényi Ferenc, Ónodi Gábor, Podmaniczky László, Szenci Győző, Szepesi András, Veöreös György:
Az országos területrendezési terv agrárvonatkozásainak megalapozása
1998. 4. Kissné Bársony Erzsébet:
A keletnémet mezőgazdaság átalakulásának főbb tapasztalatai
1998. 5. Balogh Ádám, Harza Lajos:
A vagyon-, a tulajdon-, és a tőkeviszonyok változása a mezőgazdaságban
1998. 6. Lévai Péter, Szijjártó András:
Mezőgazdasági programok a cigányság körében
1998. 7. Vissyné Takács Mara:
A fontosabb iparinövény ágazatok helyzete és feladatai az EU szabályozás tükrében
1998. 8. Tóth Erzsébet:
A foglalkoztatás térségi feszültségei – megoldási esélyek és lehetőségek
1998. 9. Dorgai László, Hinora Ferenc, Tassy Sándor:
Területfejlesztés – vidékfejlesztés
1998. 10. Szőke Gyula:
A közraktárak lehetséges szerepe a magyar gabonapiaci politikában

1998. 11. Csillag István:
A gabonavertikum működése, növekedési tendenciái és a változás irányai
1998. 12. Szabó Márton:
A hazai élelmiszerfogyasztás szerkezetének változásai a 90-es években és a várható jövőbeli tendenciák
1998. 13. Guba Mária, Ráki Zoltán:
Az Európai Unió marhahús-termelésének közös piacsabályai és várható hatásuk a magyar marhahús-ágazatra
1998. 14. Alvincz József, Szűcs István:
Az élelmiszergazdaság szerkezete
1998. 15. Tanka Endre:
Agrár-finanszírozás a fejlett piacgazdaságokban (Adalékok és tanulságok)
1998. 16. Szűcs István, Udovecz Gábor (szerk):
Az agrárgazdaság jelenlegi helyzete és várható versenyhelyei
1998. 17. Kukovics Sándor:
A tulajdoni, a vállalati és a termelési szerkezet, valamint a foglalkoztatási viszonyok átalakulása a magyar mezőgazdaságban
1998. 18. Erdész Ferencné:
Az almaágazat helyzete és fejlesztési lehetőségei a csatlakozási felkészülésben
1998. 19. Kartali János:
Magyarország és az EU közötti agrár-külkereskedelem a kilencvenes években

1999

1999. 1. Gábor Judit, Stauder Márta:
A kereskedelmi láncok és az élelmiszertermelők kapcsolatának változásai
1999. 2. Kürthy Gyöngyi, Szűcs István:
Az Európai Unióhoz való csatlakozás ágazati felkészülésének fejlesztési forrásigénye
1999. 3. Harza Lajos, Tanka Endre:
A vidékfejlesztés megújuló intézményi háttere
1999. 4. Wagner Hartmut:
Az exportfinanszírozás és exporthitel-biztosítás helyzete és szerepe a magyar agrárexportban
1999. 5. Guba Mária, Ráki Zoltán:
Az Európai Unióhoz való csatlakozás felkészülési tennivalói és fejlesztési-forrás igénye a baromfiágazatban
1999. 6. Orbánné Nagy Mária:
Az állati eredetű termékek külkereskedelmének lehetőségei és korlátai az EU-csatlakozásig

1999. 7. Vissyné Takács Mara:
A dohány ágazat vertikális integrációja Magyarországon és az EU-ban
1999. 8. Dorgai László, Stauder Márta, Tóth Erzsébet, Varga Gyula:
Mezőgazdaságunk üzemi rendszere, kezelésének tennivalói a követelmények és az EU tapasztalatainak tükrében
1999. 9. Szabó Márton:
Vertikális koordináció és integráció az EU és Magyarország tejjgazdaságában
1999. 10. Juhász Anikó:
Vertikális koordináció és integráció a zöldség-gyümölcs szektorban
1999. 11. Ráki Zoltán, Guba Mária:
Az AGENDA 2000-ben előirányozott szabályozás várható hatása a szarvasmarha-ágazatban
1999. 12. Dorgai László, Miskó Krisztina:
A vidékfejlesztés finanszírozása az Európai Unióban
1999. 13. Burgerné Gimes Anna, Kovács Csaba, Tóth Krisztina:
A mezőgazdasági üzemek gazdasági helyzete
1999. 14. Alvincz József, Harza Lajos, Illés Róbert, Szűcs István, Tanka Endre:
Változások a gazdálkodás földviszonyaiban - Egy mikrofelvétel tanulságai
1999. 15. Kartali János, Juhász Anikó, Gábor Judit, Stauder Márta, Wagner Hartmut, Szabó Márton, Orbánné Nagy Mária, Vissyné Takács Mara:
A magyar mezőgazdaság és élelmiszeripar EU-érettségének piaci és kereskedelmi vonatkozásai

2000

2000. 1. Udovecz Gábor (szerk.):
Jövedelemhiány és versenyképesség a magyar mezőgazdaságban
2000. 2. Kissné Bársony Erzsébet:
Az ökológiai gazdálkodás szabályozási rendszerének EU-konform továbbfejlesztése az AGENDA 2000 tükrében
2000. 3. Tanka Endre:
A földhasználat korszerűsítési igényei és lehetőségei
2000. 4. Guba Mária, Janowszky Zsolt, Ráki Zoltán:
A magyar juhászat hatékonyság-növelési esélyei és a szabályozás EU-konform továbbfejlesztése
2000. 5. Gábor Judit, Wagner Hartmut:
Élelmiszeriparunk rövid távú piaci kilátásai
2000. 6. Laczkó András, Szőke Gyula:
Az Agenda 2000 hatása az EU és a magyar gabonapiaci szabályozásra

2000. 7. Kartali János:
A magyar agrárkülpiaconra ható világgazdasági tényezők (válságok, liberalizáció, nemzetközi egyezmények) alakulása
2000. 8. Stauder Márta:
Az élelmiszerek disztribúciós rendszerének fejlődése, különös tekintettel a kereskedelmi logisztikára
2000. 9. Popp József (szerk.):
Főbb mezőgazdasági ágazataink fejlesztési lehetőségei, különös tekintettel az EU-csatlakozásra
2000. 10. Popp József (szerk.):
Főbb agrárgazdasági ágazataink szabályozásának EU-konform továbbfejlesztése
2000. 11. Tóth Erzsébet:
Az átalakult mezőgazdasági szövetkezetek gazdálkodásának főbb jellemzői (1989-1998)
2000. 12. Szabó Márton:
Külföldi érdekeltségű vállalatok a magyar élelmiszeriparban és hatásuk az EU-csatlakozásra
2000. 13. Tóth Erzsébet (szerk.):
A mezőgazdasági foglalkoztatás és alternatív lehetőségei
2000. 14. Erdész Ferencné, Radócné Kocsis Teréz:
A zöldség-gyümölcs és a szőlő-bor ágazatok hatékonyságának növelése és szabályozásának EU-konform továbbfejlesztése
2000. 15. Alvincz József, Varga Tibor:
A családi gazdaságok helyzete és versenyképességük javításának lehetőségei

2001

2001. 1. Gábor Judit, Juhász Anikó, Kartali János, Kürthy Gyöngyi, Orbánné Nagy Mária:
A WTO egyezmény hatása a magyar agrárpolitika jelenére, jövőjére és teendőire
2001. 2. Hamza Eszter, Miskó Krisztina, Tóth Erzsébet:
Az agrárfoglalkoztatás jellemzői, különös tekintettel a nők munkakerő-piaci helyzetére (1990-2000)
2001. 3. Stauder Márta, Wagner Hartmut:
A takarmány termékpálya problémái
2001. 4. Juhász Anikó, Szabó Márton:
Az EU és Magyarország közötti agrárkereskedelem liberalizációjának hatásai
2001. 5. Erdész Ferencné, Laczkó András, Popp József (szerk.), Potori Norbert, Radócné Kocsis Teréz:
Az agrárszabályozási rendszer értékelése és továbbfejlesztése 2002-re

2001. 6. Kürthy Gyöngyi, Popp József (szerk.), Potori Norbert:
Az OECD tagországok mezőgazdaságának támogatottsága az új metodika alapján – különös tekintettel Magyarországra
2001. 7. Alvincz József (szerk.), Antal Katalin, Harza Lajos, Mészáros Sándor, Péter Krisztina, Spitálszky Márta, Varga Tibor:
A mezőgazdaság jövedelemhelyzete és az arra ható tényezők
2001. 8. Nyárs Levente:
A méhészeti ágazat helyzete és fejlesztési lehetőségei

2002

2002. 1. Orbánné Nagy Mária:
A magyar élelmiszergazdaság termelői és fogyasztói árai az Európai Unió árainak tükrében
2002. 2. Gábor Judit, Stauder Márta:
Az agrártermékek kereskedelmének új irányzatai, különös tekintettel az elektronikus kereskedelemre
2002. 3. Mészáros Sándor:
A magyar csatlakozás agrárgazdasági hatásainak összehasonlítása az EU modellszámításaival
2002. 4. Hamza Eszter, Miskó Krisztina, Székely Erika, Tóth Erzsébet (szerk.):
Az agrárgazdaság átalakuló szerepe a vidéki foglalkoztatásban, különös tekintettel az EU-csatlakozásra
2002. 5. Radócné Kocsis Teréz:
Az Európai Unió új közös borpiaci rendtartásának termelési potenciált befolyásoló elemei és azok várható hatása a hazai termelőalapok változására
2002. 6. Dorgai László, Gábor Judit, Juhász Anikó, Kartali János, Kürthy Gyöngyi, Orbánné Nagy Mária, Stauder Márta, Szabó Márton, Wagner Hartmut:
A WTO tárgyalások magyar agrárgazdaságot érintő 2001. évi fejleményei
2002. 7. Nyárs Levente – Papp Gergely:
Az állati eredetű termékek feldolgozásának versenyhelyzete
2002. 8. Popp József:
Az USA agrárpolitikájának gyakorlata napjainkig
2002. 9. Juhász Anikó, Kartali János (szerk.), Wagner Hartmut:
A magyar agrár-külkereskedelem a rendszerváltás után

2003

2003. 1. Varga Tibor:
A támogatások költség-haszon szemléletű elemzésének lehetőségei

2003. 2. Dorgai László, Keszthelyi Szilárd, Miskó Krisztina:
Gazdaságilag életképes üzemek az Európai Unió modernizációs támogatásainak alkalmazása szempontjából
2003. 3. Alvincz József, Guba Mária:
Az egyéni mezőgazdasági termelők jövedelmének adóztatása

Előkészületben:

2003. 4. Hamza Eszter:
Agrárfoglalkoztatás hátrányos helyzetű térségekben – uniós lehetőségek gyakorlati alkalmazása

A kiadványok korlátozott példányszámban megrendelhetők a következő telefonszámon: Kamarásné Hegedűs Nóra: 06-1-476-3064